

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

İNOVATİF GELİŞMELERİN TÜRKİYE'DEKİ VAKIF ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANE
HİZMETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ : BİR DURUM ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKER YILDIRIM

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

İNOVATİF GELİŞMELERİN TÜRKİYE'DEKİ VAKIF ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANE
HİZMETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ : BİR DURUM ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKER YILDIRIM

TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. BERAT BİR

İSTANBUL 2019

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans öğrencisi İlker YILDIRIM'ın **İnovatif Gelişmelerin Türkiye'deki Vakıf Üniversitesi Kütüphane Hizmetleri Üzerindeki Etkisi: Bir Durum Analizi** konulu tez çalışması jürimiz tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Berat Bırfın BİR
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ekrem TAK
Üniversitesi İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Lale ÖZDEMİR
Üniversitesi Marmara Üniversitesi

İmza

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun **08**././**10**././ 2019 tarih ve **2019/22-04** sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YESİLOT
Müdür

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	VI
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR.....	X
ŞEKİL LİSTESİ.....	XI
TABLO LİSTESİ.....	XII
1.GİRİŞ.....	1
2.İNOVASYON.....	5
2.1 İnovasyon Kavramı.....	5
2.2 İnovasyonun Tarihçesi.....	7
2.3 İnovasyon Türleri.....	7
2.3.1 Ürün İnovasyonu.....	9
2.3.2 Süreç İnovasyonu.....	10
2.3.3 Pazarlama İnovasyonu.....	10
2.3.4 Organizasyonel İnovasyon.....	11
2.4 İnovasyonun Önemi.....	11
2.5 İnovasyonun Kaynakları.....	11
2.5.1 İçsel Kaynaklar.....	12
2.5.1.1 Beklenmedik olaylar.....	12
2.5.1.2 Bağdaşmazlıklar.....	13
2.5.1.3 Süreç İhtiyaçları.....	13
2.5.1.4 Pazar Değişiklikleri.....	13
2.5.2 Dışsal Kaynaklar.....	13
2.5.2.1 Demografik Değişiklikler.....	13
2.5.2.2 Algıdaki Değişiklikler.....	14
2.5.2.3 Yeni Bilgi.....	14
2.6 Devletlerin İnovasyona Teşviki ve Yasal Olarak İnovasyon.....	14
2.7 İnovasyon İle İlgili Kavramlar.....	17
2.7.1 Yapay Zeka.....	17
2.7.2 Büyük Veri.....	17
2.7.3 Blokzincir.....	18
2.7.4 Nesnelerin İnterneti (IOT).....	19
2.7.5 Endüstri 4.0.....	19
2.7.6 Toplum 5.0.....	20

2.7.7 Bulut Bilişim	21
2.8 Sivil Toplum Örgütlerinin İnovasyona Teşviki	22
3.KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANE HİZMETLERİ.....	23
3.1 Kütüphane Kavramı ve Tanımı	23
3.2 Kütüphane Tarihçesi	24
3.3 Kütüphaneyi Oluşturan Öğeler	27
3.3.1 Personel.....	28
3.3.2 Bina	29
3.3.3 Kullanıcı.....	29
3.3.4 Koleksiyon	30
3.3.5 Bütçe	30
3.4 Kütüphane Türleri.....	31
3.4.1 Üniversite (Araştırma) Kütüphaneleri	32
3.4.2 Halk Kütüphaneleri	32
3.4.3 Milli Kütüphaneler	33
3.4.4 Okul Kütüphaneleri.....	33
3.4.5 Özel Konulu Kütüphaneler	34
3.4.6 Dijital (Elektronik/Sayısal) Kütüphaneler	34
3.5 Temel Kütüphanecilik Hizmetleri	34
3.5.1 Teknik Hizmetler	35
3.5.1.1 Sağlama Hizmeti	36
3.5.1.2 Kataloglama Hizmeti.....	37
3.5.1.3 Güvenlik Hizmeti	42
3.5.1.4 Açık Raf-Kapalı Depo Hizmeti.....	43
3.5.2 Referans (Kullanıcı) Hizmetleri.....	44
3.5.2.1 Ödünç-İade ve Rezerv Hizmeti	44
3.5.2.2 Danışma ve Referans Hizmeti.....	45
3.5.2.3 Araştırmalara ve Eğitimlere Yardımcı Hizmetler	46
4. VAKIF ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİNDEKİ İNOVATİF UYGULAMALAR, ÜRÜN VE HİZMETLER.....	47
4.1 Kütüphane Hizmetlerinde İnovasyon	47
4.2 Vakıf Üniversiteleri	47
4.3 Türkiye Örnekleri	50
4.3.1 Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphaneleri	50
4.3.2 MEF Üniversitesi Kütüphaneleri	53

4.4 Dünya Örnekleri	55
4.4.1 Illinois Üniversitesi Kütüphaneleri	55
4.4.2 Helsinki Üniversitesi Kütüphaneleri	57
5. METODOLOJİ.....	60
5.1 Yöntem Tasarımı	60
5.2 Örneklem	60
5.3 Mülakat Formunun Hazırlanması	61
5.4 Mülakatın Uygulanması	63
5.5 Veri Analizi	64
6. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	65
6.1 Temel Kütüphanecilik Hizmetleri Dışındaki İnovatif Hizmetler	65
6.2 Kütüphanecilerin ve Kullanıcıların İnovasyona Olan İlgisi ve Bilgisi.....	71
6.3 Kütüphanelerde İnovasyon Eğitimleri ve Programları	72
6.4 Kütüphanelerde Son 5 Yıl İçerisindeki İnovatif Hizmetler, Ürünler ve Uygulamalar...	74
6.5 Dünya Kütüphanelerindeki İnovatif Kütüphane Hizmetleri	76
6.6 Genel Olarak Kütüphane Hizmetlerinde İnovasyon.....	77
SONUÇ VE ÖNERİLER	80
Kaynakça	84

ÖNSÖZ

Dünya yaradılışından beri sürekli bir değişim halindedir. Bu değişimler farklı kaynaklı olabilmektedirler. Ancak dünyanın değişiminde payı en çok olan kaynak insandır. Allah, insanı diğer canlılardan farklı bir özellikle yaratmıştır. Bu özellik “düşünebilme” özelliğidir. Bu özellik sayesinde insan, dünyanın değişiminde ve gelişiminde en büyük paya sahip olarak göze çarpmaktadır. Günümüzdeki herhangi bir canlıya bu özellik verilse, o da artık insan gibi davranmaya başlayacaktır. Tarihi olaylar incelendiğinde her zaman kendini geliştiren ve değişime açık olan toplumlar başarılı olmuşlardır. Bu durum, yeniliğin, gelişimin, değişimin ve günümüz kavramı olan inovasyonun önemini kanıtlar niteliktedir.

Çalışmamızın amacı inovasyon kavramını inceleyerek ve tüm dünyadaki inovatif gelişmeleri takip ederek, kütüphaneciliğin en yüksek düzeyde inovatif gelişmelerden faydalanmasını sağlamak ve bu konuda farkındalık oluşturmaktır. Kütüphaneciliğin, yeni inovatif fikirlerle hizmet olarak en tepeye çıkmasını yürekten istiyoruz. Bunun gerçekleşmesini de bu alanlar üzerine düşünüp, bilimsel çalışmalar yaparak olduğunu düşünmekteyiz.

Bu çalışmamızın konusunu belirlememde bana yardımcı olan ve yaşadığım zor dönemde beni motive edip, konuma yoğunlaşmamı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Berat Bir, Dr. Öğretim Üyesi Lale Özdemir ve Arş. Gör. Özgür Polat’a teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Sorularımızı cevaplayan, deneyimlerinden faydalandığımız ve desteklerini her zaman dile getiren değerli Bilgi ve Belge Yönetimi hocalarıma teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Ayrıca, bu çalışmam sırasında bana sürekli destek olan ve fikirleriyle beni besleyen, başta Ekrem Kaya ve Ahmet Emin Varilci olmak üzere Bezmialem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü’ndeki değerli çalışma arkadaşlarıma ve sayın müdürüm Özlem Yalçınkaya’ya ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Sürekli fikir alışverişinde bulunduğum başta Burak Delibaş ve Alican Uçar olmak üzere değerli Bilgi ve Belge Yönetimi mezun arkadaşlarıma da her türlü kaynak sağlama ve önerilerinden dolayı teşekkür ederim.

Bu süreçte sürekli irtibat halinde olduğum ve tez yazım süreçleri ile ilgili desteklerini esirgemeyen başta Dudu Merve Uğur olmak üzere yüksek lisans dönem arkadaşlarıma da teşekkür ederim.

Fikirlerine her zaman değer verdiğim ve uzun süreli dostum olan Ramazan Yener'e de ayrıca teşekkür ederim. Kendisi en çok fikir alışverişinde bulunduğum kişilerin başında gelmektedir ve bu çalışmanın üzerindeki katkısı benim için oldukça yüksektir.

Son olarak, beni bugünlere getiren canım annem ve şu an aramızda bulunmayan Allah rahmet eylesin, babama, her zaman beni motive eden kardeşlerim Gülçin ve İlknur'a ve her zaman yanımda bulunan, zor zamanlarda hep destek olan, bu çalışma yapılırken hiç yanı başımdan ayrılmayan sevgili eşim Kübra'ya sonsuz teşekkürler ederim.

İlker Yıldırım

İstanbul,2019

ÖZET

Çalışmanın birinci bölümü giriş bölümüdür. Çalışmanın ikinci bölümünde inovasyon kavramı üzerinde durulmak istenmiştir. Bu bölümde, inovasyon kavramı, inovasyon türleri, inovasyon kaynakları, inovasyonla ilgili terimler, ürünler ve süreçlerden bahsedilmek istenmiştir. Bölümün amacı inovasyon kavramını incelemek ve açıklamaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde kütüphane kavramı üzerinde durulmak istenmiştir. Bu bölümde, kütüphane kelimesinin manası, kütüphanelerin tarihçesi, kütüphaneyi oluşturan unsurlar, temel kütüphanecilik gibi konulardan bahsedilmek istenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise vakıf üniversitesi kütüphanelerinin hizmetleri ve inovasyonun bu hizmetler üzerindeki etkisine değinilmek istenmiştir. Ayrıca bu bölümde çalışma için belirlenen üniversite kütüphanelerinden de bahsedilmek istenmiştir. Çalışmanın beşinci ve altıncı bölümü ise araştırma bölümü olarak geçmektedir. Beşinci bölüm çalışmanın nasıl belirlendiği, hangi veri toplama yönteminin kullanıldığı, ne tür veri analizi modelinin uygulandığı, örneklemelerin nasıl belirlendiği gibi araştırmayı oluşturan konuların bahsedildiği bölüm olarak geçmektedir. Altıncı bölümde ise uygulanan veri toplama yöntemi sonucunda ulaşılan verilerin değerlendirilmesi ve bulguların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Sonuç ve öneriler bölümü ise çalışmanın genel bir sonucunu ve bu sonuçların değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan önerilerin bahsedilmek istediği bölüm olarak dikkat çekmektedir.

İnsanoğlu, yaradılışından beri sürekli atalarından aldığı bilgi ve birikimin üzerine koyarak gelişimini devam ettirmiştir. Yeni aletler, kurallar, yaşam biçimleri, yapılar icat etmişlerdir ve bunları her geçen çağ geliştirmişlerdir. İnsan hayatında inovasyon her zaman yer almaktadır ancak inovasyon kelimesi son yıllarda hayatımıza girmiştir. İnovasyonun insan hayatında her zaman yer aldığına kanıtı, insanoğlunun tarihsel gelişimidir.

İnovasyon ile ilgili belki yüzlerce tanım yapılmıştır. Bu inovasyonun yoruma açık bir kavram olduğunu göstermektedir. İnovasyonun türlerinde de ortak bir fikir birliği oluşmamıştır. Herkes kendi düşüncesine ve alanına göre inovasyonu tanımlayıp türlerine ayırmıştır. İnovasyonun türleri olduğu gibi inovasyonu meydana getiren kaynakları da bulunmaktadır. Günümüzde ve gelecekte bu tanımlar geliştirilecek ve belki de yenileri eklenecektir. Çünkü artık insanoğlunun geleceğinin başarısı inovatif düşünceye bağlı olacaktır. İnovasyon kavramı, inovatif düşünmek, inovasyonun önemi gibi konulara günümüzden daha da çok önem verileceğini düşünmekteyiz.

Dünyamız artık fırsatlar dünyası olduğu için bu fırsatları iyi değerlendiren kurum ve bireyler diğerlerinden bir adım öne çıkacaktır. Bazen bir etkili bir inovatif fikir sayesinde kendi alanında dünyada en tepeye çıkılabilmektedir. Günümüzde amaç kendi sektöründe dünya ile rekabet ederek en tepeye çıkmaktır. Şirketler nasıl birbirleriyle rekabet halindeyse, kütüphaneler de kendi aralarında rekabet halinde olmalıdır çünkü rekabet başarı getirmektedir. Kütüphaneler, inovasyon ile birlikte kendi hizmet kalitelerini ve hizmet havuzunu geliştirerek diğer kütüphanelere göre ön plana çıkmalıdır ve örnek olmalıdır. Diğer kütüphanelerde bu inovatif kütüphane hizmetlerini örnek alarak kütüphanecilik alanının gelişmesini sağlamalıdır. Türkiye’de bu rekabet yavaş yavaş oluşmaktadır ancak daha çok özel (vakıf) kurumlarındadır. Ülkemizde bulunan vakıf üniversite kütüphaneleri bu yüzden hizmet kalitesi ve çeşitliliği bakımından devlet üniversitesi kütüphanelerine göre bir kademe daha iyi durumdadır. Bu durum da ülkemiz kütüphaneciliği adına güzel bir durum olarak göze çarpmaktadır.

Ülkemizde bulunan vakıf üniversite kütüphane hizmetleri ve dünyada bulunan bazı inovatif kütüphanelerin hizmetleri incelendiğinde gerçekten temel kütüphanecilik hizmetlerinin oldukça dışına çıktığı görülmektedir. Kütüphaneler, inovasyon ve yaratıcı fikirler, inovasyonu oluşturan en önemli unsur ve inovasyon kaynaklarının temelinde yatmaktadır. İnovasyon sayesinde artık bir yaşam ve bilgi merkezi konumuna gelmişlerdir. Kullanıcıların her türlü bilgi ihtiyacını çok yönlü ve çeşitli kaynaklarla sağlayan oldukça gelişmiş inovatif düşüncelerle inşa edilmiş mekanlar olarak göze çarpmaktadırlar. Günümüzden onar senelik dilimler haline geriye gidildiğinde, son iki dönemde kütüphanecilik hizmetlerinde ne kadar ileri gidildiği göze çarpmaktadır. Günümüzde internet ve iletişim artık çok üst düzeyde olduğu için de insanlar dünyadaki gelişimleri takip edebilmektedir ve başkalarından gördüğü bir inovasyonu kendi fikirleriyle besleyerek yeni bir inovasyon meydana getirebilmektedir ve bu şekilde kendi alanına bir yenilik getirmiş olacaktır.

Gelecekte de yine yeni inovasyonlar görmemiz oldukça yüksek bir oranda olacaktır. Günümüz kütüphanecileri, günümüzde yapılan bu kütüphanecilik hizmet inovasyonlarını örnek alacak ve yeni hizmet inovasyonları ortaya koyarak bu alanın daha da gelişmesini sağlayacaklardır.

ABSTRACT

The Mankind has continued to develop by putting on the knowledge it has received from its ancestors since its creation. People invented new tools, rules, lifestyles, structures, and developed them every other age. Innovation always is in human life, but the word of innovation has entered our lives in recent years. Proof that innovation is always in human life is the historical development of human beings.

Hundreds of definitions have been made about innovation. This shows that innovation is an open interpretation. There isn't any common consensus in the types of innovation. Everyone defines innovation according to his own thinking and area and they separate it into his own species. There are types of innovation, as well as sources of innovation. Today and in the future these definitions will be developed and maybe new ones will be added. Because the success of mankind's future will depend on innovative thinking. We think that the concept of innovation, innovative thinking and the importance of innovation will be given more importance than today.

As the world is a world of opportunities, institutions and individuals who take advantage of these opportunities will step forward. Sometimes, with an effective innovative idea, institutions and individuals can be reached to the top of the world in their field. Today, the aim is to go to the top by competing versus the world in its profession. Libraries must be competing among themselves like companies are competing versus each other because competition brings success. Libraries should develop their own service quality and service pool with innovative thinking, and they should stand out from other libraries and should be exemplary for other libraries. Other libraries should provide the development of library science by taking model these innovative library services as a model. This competition consists slowly in Turkey but more in private (foundation) university libraries. So, the foundation university libraries that are in our country are better in service quality and diversity than in the state university libraries in Turkey. This situation stands out as a good situation for the librarianship in Turkey.

It is seen that the basic librarianship services are far out when we look at the services of the foundation university library services and some of the innovative libraries in the world, Libraries, thanks to innovation, they have become a life and information center. They are built with highly developed innovative ideas that provide all the information needs of the users with a wide variety of information sources. When we go back to the year-old slices, we can see how

far we have gone through librarianship services in the last two periods. Nowadays, people are able to follow the developments in the world because internet and communication are now at a very high level and by feeding an innovation that seen from others or creating a new innovation, and thus bringing an innovation to his field.

In the future, we will still see new innovations. Today's librarians will take as a model of these librarianship service innovations and provide new service innovations.

KISALTMALAR

3D:	Üç Boyutlu
AI:	Artificial Intelligence
ANKOS:	Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu
BT:	Bilgi Teknolojileri
EBYS:	Elektronik Belge Yönetim Sistemi
ISBN:	International Standart Book Number
KITS:	Kütüphaneler Arası İşbirliği Takip Sistemi
LC:	Library of Congress
NLM:	National Library of Medicine
RFID:	Radio Frequency Identification
TDS:	Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik
TÜBESS:	Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TV:	Televizyon
Vb.:	Ve Benzeri
YÖK:	Yüksek Öğretim Kurulu

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 : İnovasyon Çeşitleri	9
Şekil 2.2 : Endüstri 1.0'dan Endüstri 4.0'a.....	19
Şekil 2.3 : Toplum 5.0.....	20
Şekil 3.1 : Kütüphaneyi Oluşturan Unsurlar.....	28
Şekil 3.2 : Temel Kütüphanecilik Hizmetleri.....	35
Şekil 3.3 : Kongre Kütüphanesi Araştırma Salonu.....	38
Şekil 3.4 : U.S. National Library of Medicine.....	41
Şekil 4.1 : Türlerine Göre Türkiye'deki Mevcut Üniversite Sayısı	48
Şekil 4.2 : Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphaneleri	52
Şekil 4.3 : MEF Üniversitesi Kütüphanesi Çalışma Bölümleri.....	54
Şekil 4.4 : Media Commons Video Çekim Stüdyosu.....	57
Şekil 4.5 : Helsinki Üniversitesi The Kaisa Kütüphanesi	58
Şekil 4.6 : Helsinki Üniversitesi Aleksandria Öğrenme Merkezi.....	59

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 : LC Sınıflama Sistemi Konu Başlıkları	39
Tablo 3.2 : NLM Sınıflama Sistemi Türkçe Konu Başlıkları	40
Tablo 3.3 : Dewey Onlu Sınıflama Sistemi On Ana Sınıfı	42
Tablo 6.1 : Örneklem Kütüphanelerin Hizmet Karşılaştırması	68

1.GİRİŞ

İnsanoğlu, kendisini diğer tđm canlılardan ayıran “dđşđnme” yeteneği sayesinde canlılar arasında en çok değişime uğrayan varlık olmuştur. İnovasyon insanoğlunun varlığından beri gelişen bir varlıktır ancak inovasyondaki gelişim her geçen zaman gelişme hızını artırmış ve gđnđmđz bilgi çağında artık gđnden gđne gelişen bir hale gelmiştir. İnovasyon alanındaki gelişmeler bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Gđnđmđz bilgi çağında inovasyon insan hayatına direk etki ettiği için hayatımızdaki her şeyi doğrudan değiştirme yetkinliğine sahiptir. Zaten inovasyon kısmen değişim manasına geldiği için, değişimin kendisi her zaman yanında zorlukları getirir ve yđnetilmesi ustalık isteyen bir olaydır. İnovatif gelişmeler sonrasındaki değişimlere ayak uyduran kuruluş veya topluluklar hızla gelişmektedir.

Tıpkı insanlık gibi bilgi de yaradılıştan beri varlığını sđrdđrmektedir. Gelişen teknoloji etraftaki bilgiyi artırmakla kalmayarak bilginin yđnetilmesi için insanlara fazlasıyla imkân sundu. Bu yđzden teknolojiyi kullanarak bilgi ve belgeyi doğru bir şekilde yđnetmek ve kullanmak gerekir. Bu amaca hizmet eden teknolojik cihazlar, yazılımlar, otomasyonlar bilgi ve belge yđneticilerinin işini kolaylaştırmaktadır ve insanın bilgi üzerindeki hakimiyetini gđlendirmektedir. Biz bilgi ve belge yđneticilerine dđřen gđrevlerden biri de gelişen teknolojiye ayak uydurmak ve inovatif gelişmeleri yakından takip ederek ve inovatif dđřđnđp inovatif uygulamalara imza atarak, kđtđphaneleri ağdaş konuma getirmektir. Bize devredilen bayrağı bizden sonraki nesle daha yđkseđe çekerek devretmemiz gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda bilinçli bir bilgi ve belge yđneticisi her zaman teknolojik ve inovatif gelişmeleri takip ederek, bu gelişmeleri bilgi ve belge merkezlerinin gelişmesi için kullanması gerekmektedir. İnsan her zaman atasından ۆđrendiđinin üzerine koyarak gelişimini sđrdđrmüřtđr. Amerika’yı bir kez daha keşfetmeye gerek yoktur, daha derinlere inerek bu keşfe daha fazla anlam katmak gereklidir.

Bu alışma ile yapılan literatđr taraması ve kđtđphane yđneticilerinden rđportaj yoluyla toplanan veriler analiz edilerek, inovasyonun, gđnđmđz Tđrkiye’sinde bulunan vakıf ۆniversite kđtđphane hizmetlerine etkisinin ۆlđlmesi amaçlanmıştır. Aynı zamanda vakıf ۆniversite kđtđphanelerinde çalışan uzman kđtđphanecilerin inovasyon terimi ile ilgili bilgisinin ۆlđlmesi de çalışmanın alt amaçlarından birisidir. İnovasyon

ve teknoloji terimlerinin farkı, ortak yönleri, kütüphaneciliğe ve kütüphanecilere etkilerinin bilinmesinin bilgi ve belge yönetimi alanına katkısı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın aynı zamanda, bu alanda çalışma yapacak olan bilgi ve belge yöneticilerine ve bilgi ve belge yönetimi alanı için bir kaynak olması istenmiştir.

Cevaplar değerlendirilirken değerli katılımcıların verdiği beyanlar esas alınmıştır. Ayrıca katılımcı kütüphanelerin web sayfaları da dikkate alınmıştır. Çalışma heterojen bir çalışma olup çıkan sonuçlar ilgili ülkeye veya bölgeye ait kesin veriler ortaya koymamaktadır. Çalışmanın asıl amacı bölge veya ülke kıyaslamak değil, kütüphanecilik hizmetlerinde inovatif düşüncenin önemini ve inovatif düşünce sonucu ortaya çıkan kütüphane hizmetlerini incelemektir. Farklı ülke, kıta ve bölgelerden örneklemeler seçilmesinin bir amacı da her ekole ait kütüphane hizmetlerine ulaşılma istenmesidir.

Çalışmanın birinci bölümü giriş bölümüdür. Çalışmanın ikinci bölümünde inovasyon kavramı üzerinde durulmak istenmiştir. Bu bölümde, inovasyon kavramı, inovasyon türleri, inovasyon kaynakları, inovasyonla ilgili terimler, ürünler ve süreçlerden bahsedilmek istenmiştir. Bölümün amacı inovasyon kavramını incelemek ve açıklamaktır. Çalışmanın üçüncü bölümünde kütüphane kavramı üzerinde durulmak istenmiştir. Bu bölümde, kütüphane kelimesinin manası, kütüphanelerin tarihçesi, kütüphaneyi oluşturan unsurlar, temel kütüphanecilik gibi konulardan bahsedilmek istenmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde ise vakıf üniversitesi kütüphanelerinin hizmetleri ve inovasyonun bu hizmetler üzerindeki etkisine değinilmek istenmiştir. Ayrıca bu bölümde çalışma için belirlenen üniversite kütüphanelerinden de bahsedilmek istenmiştir. Çalışmanın beşinci ve altıncı bölümü ise araştırma bölümü olarak geçmektedir. Beşinci bölüm çalışmanın nasıl belirlendiği, hangi veri toplama yönteminin kullanıldığı, ne tür veri analizi modelinin uygulandığı, örneklemelerin nasıl belirlendiği gibi araştırmayı oluşturan konuların bahsedildiği bölüm olarak geçmektedir. Altıncı bölümde ise uygulanan veri toplama yöntemi sonucunda ulaşılan verilerin değerlendirilmesi ve bulguların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Sonuç ve öneriler bölümü ise çalışmanın genel bir sonucunu ve bu sonuçların değerlendirilmesi sonucunda ortaya çıkan önerilerin bahsedilmek istediği bölüm olarak dikkat çekmektedir.

21. yüzyıl bilgi çağında artık teknoloji insanın olduğu her yerde vardır. Bilgi ise hem teknolojinin gelişmesinde en büyük rolü oynamıştır hem de teknolojiyi geliştirerek kendi yönetimini de geliştirmiştir. Bilginin işlendiği ve en yoğun kullanıldığı bilgi ve

belge merkezleri de teknolojinin odak noktası olmuştur. Wright'a göre," Dijital çağ gelmesiyle birçok zorluğu da yanında getirmiştir, ancak akademik kütüphaneler, öğrencilere, fakültelere ve çalışanlara en iyi hizmeti vermeye devam etmiştir. Dijital çağda elektronik yayıncılığın hızı arttığı için kütüphaneciler artık elektronik kaynaklarla daha fazla zaman geçireceklerdir. Gelecekteki araştırmalar, elektronik kaynakların basılı kaynaklara göre bilim dalları arasındaki kullanımını kıyaslamaya ve önerilen çözümlerin hala basılı kaynak kullanan disiplinleri olumsuz etkilememesinden emin olmaya odaklanmalıdır. Bu yeni çağda herkese uygun bir çözüm olmayacak, fakat dijital çağa uygun olarak bir araya gelen mantıklı küçük çözümler olacaktır." Dijital çağda kütüphaneler bu şekilde olmalıdır. Değişen çağda sunulan küçük çözümler başarının anahtarı olacaktır çünkü teknoloji hızla geliştiği için çözümlerde sürekli değişecektir. Buradan; bilgi ve belge yönetimi alanında birçok yazılım ve otomasyon programının var olduğu ve bunların mevcut halleriyle ilgili alana hizmet ettikleri ve gelecekte de devam edecekleri sonucunu çıkartabiliriz. Ancak değişen çevre koşulları ve kullanıcı ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda, farklı uygulama ve yenilik ihtiyaçları doğacaktır, bu bağlamda küçük ölçekli değişimler bile kullanıcıların memnuniyet oranını yükseltecektir. İşte tam bu aşamada inovasyon devreye girmektedir.

Bilgi yönetim sistemleri kullanıcılara ve bilgi ve belge yöneticilerine günlük kullanımda bazen belli başlı zorluklar ve hatalar yaşatmaktadır. Teknolojinin gelişmesiyle kütüphaneler artık "smart library" yani akıllı kütüphaneler adıyla anılmaktadır. Akıllı kütüphaneler ve bilgi ve belge merkezleri artık sadece kitap ödünç-iade işlemlerinin yapıldığı yerler değildir. Bilgi ve belge yönetimi gelişen teknolojiyle en çok değişim ve gelişim gösteren alanların başında gelmektedir. Teknolojik ve inovatif gelişmeler ile kütüphanelerimiz artık yaşam alanı haline gelmiş bulunmaktadır. Kullanıcılar zamanının çoğunu kütüphanelerde geçirmektedirler, bu yüzden kütüphanelerin kullanıcıların hayatını sağlıklı bir şekilde devam ettirebileceği merkezler olması gerekmektedir. İnsanoğlunun Mars'a gidip orada hayat kurması için bazı imkanların olması gerekmektedir, kütüphanelerde aynı şekilde kullanıcıların hayatlarını bu merkezlerde geçirmesi için imkân ve olanaklar sağlamayı kendine misyon edinmelidir. Bilgi ve belge merkezlerimiz artık dünyadaki gelişmiş olan bilgi ve belge merkezleriyle yarışır hale gelip hatta geleceğin bilgi ve belge merkezi olma yolunda ilerleme kaydetmelidir. Bunun içinde teknolojik ve inovatif gelişmelere önem verip, onlardan maksimum seviyede faydalanması gerekmektedir. İnovatif gelişmeler artık günümüzde

bilgi ve belge yöneticileri tarafından takip edilmelidir. Bilgi ve belge yöneticileri aynı zamanda inovatif fikirler ortaya atmalıdır. Dijital çağda kütüphanelerin gelişmesi ancak bu duruma bağlıdır, bu yüzden bilgi ve belge yöneticileri inovasyon terimini ve inovatif gelişmeleri çok iyi bilmek zorundadırlar. Bu terimlere hâkim olamadığımızda ise ülkemiz adına geleceğin kütüphanelerini ve kütüphanecilik hizmetlerini ortaya çıkaramamış olacağız.

İnovasyonun vakıf üniversitesi kütüphaneleri hizmetleri üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, eğer hizmetler üzerinde önemli bir etkisi varsa bu açığa çıkacak ve gerek mevcut hizmetlerin gelişimi gerek yeni kütüphanecilik hizmetleri sunmak adına inovatif çalışmalara daha da önem verileceği ortaya çıkacaktır. Aynı zamanda vakıf üniversiteleri kütüphanelerinde görev yapan uzman kütüphanecilerin mevcut inovasyon bilgisi ve inovatif gelişmelerden haberdarlığı ile mevcut personelin bu inovatif çalışmaları yapmaya uygun olup olmadığına ulaşılabilecektir. Duruma göre konuyla ilgili eğitim ihtiyacı ortaya çıkabilir.

2.İNOVASYON

2.1 İnovasyon Kavramı

İnsanoğlu yaratılışından beri onu diğer canlılardan ayıran düşünebilme kabiliyeti sayesinde, her çağda sürekli değişim içerisinde olmuştur. Bu değişimler insanlık tarafından bazen çabuk kabul edilebilir veya reddedilebilirken, bazen de aşamalı olarak hayata geçirilmektedir. Değişim ve gelişim kavramları insanlığın varoluşundan beri olsa da son zamanlarda inovasyon kavramını sık sık duyar olduk. İnovasyon, tam olarak değişim ve yenilik anlamına gelmese de kısmen bu manadadır. İnovasyonu eski köye yeni adet olarak adlandırabiliriz. İnovasyonu, daha önceden o kurumda uygulanmamış ve ilk bakıldığında kuruma ters gelebilecek bir hizmetin hayata geçirilmesi olarak da tanımlayabiliriz. Bu tanımdaki hizmet kelimesi, ürün, mal, durum, olay da olabilir. İnovasyon, Türk Dil Kurumu'nun güncel sözlüğünde “*yenileşim*” olarak adlandırılmaktadır. Cambridge Dictionary Online'a göre inovasyon, “*yeni bir fikir veya yöntem*” olarak tanımlanmaktadır (Cambridge Dictionary Online, 2019). Merriam-Webster Online inovasyon kavramını “*yeni bir fikir, yöntem veya cihaz*” olarak tanımamıştır (Merriam-Webster Online Dictionary, 2019).

Latince yeni bir şeyler yapmak anlamına gelen inovasyon (yenilik) kavramı, “*innovare*” kelimesinden türemektedir. Peter Drucker'e göre “*İnovasyon, girişimcilerin farklı bir iş veya hizmet ortaya koymak için değişiklik yapmalarını sağlayan araçtır. Bir disiplin, öğrenme yeteneği, uygulama yeteneği olarak gösterilme özelliğine sahiptir.*” (Çiftçi, Tozlu, & Abdülkadir, 2014, s. 76-85). Drucker'a göre inovasyonun, farklı şeyler ortaya koymayı sağlayan bir araç olduğuna ulaşılmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere Drucker'a göre inovasyon bir amaç değil araçtır.

İnovasyon, Latince bir sözcük olan “*innovatus*”tan türemiş; “*Toplumsal, kültürel ve idari ortamda yeni yöntemlerin kullanılmaya*” başlanması anlamına gelir. İnovasyon en geniş anlamıyla, bilginin ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürülmesi olarak tanımlanır. Bu nedenle de teknik, ekonomik ve sosyal süreçler bütünüdür. Değişime olan istek, yeniliğe açıklık ve girişimcilik ruhuyla özdeşleşen bir kültürün ürünüdür (Elçi, 2007, s. 1). Elçi'ye göre inovasyon kavramı faydalı bir kavramdır, sonucunda bir faydası olmazsa inovasyon olarak değerlendirilmez. Toplumla hizmet eden bir araçtır. Aynı

zamanda kendi içinde süreçlere sahip insanoğlunun değişime olan isteği sonrası çıkan bir üründür.

Kuczmarski'ye göre inovasyon işletmeler için günümüz sonrasını görebilme ve gelecek için bir vizyon meydana getirmeye fayda sağlayan bir tutumdur (Durna, 2002, s. 35-37). Kuczmarski, inovasyonun gelecek planlama ve vizyon oluşturma kısımlarına değinmiştir. İnovasyon sayesinde vizyonel çalışmalar yapılabileceği Kuczmarski'ye göre mümkündür. İnovasyonun yenileşim, yeni bir yöntem gibi anlamları dikkate alındığında gelecek planlama ve vizyon oluşturma gibi alanlara hizmet etmesi gayet olağandır. Vizyon oluşturma ve gelecek planlama, inovasyonu ilgilendiren kavramlar olarak tanımlanabilmektedir.

Ertürk'e göre inovasyon, küresel rekabet ortamında başarılı olmanın anahtarıdır. Dilimizde tam karşılığı ifade edilmese de yenilik veya farklılık olarak tanımlanabilir. Ancak bu yenilik firmalar açısından ticari başarı sağlayan yeniliktir (Ertürk, 2014, s. 111).

Bu tanımlardan anlaşılacağı gibi inovasyon, ortaya yeni bir şeyler çıkarmak anlamına gelmektedir. Bir kurumun yeni getirdiği bir hizmet inovasyona örnektir. Basit olarak düşünersek, bir marketin ücretsiz servis hizmeti vermesi bir inovasyondur. Çünkü normalde marketler, insanların günlük ihtiyaçlarını (yeme-içme-temizlik v.b.) karşılayacak ürünleri satın aldıkları yerlerdir. İnsanlar marketlere kendi imkanları ile ulaşım sağlarlar. Ancak market böyle bir hizmet vererek sektöre bir yenilik getirmiştir. Ortaya konulan bu fikir ile birlikte marketin, müşteri sayısının artması oldukça olağan bir durumdur. Ve bu sayede inovasyon kuruma maddi olarak kazanç sağlar. Bu durumda inovasyonun tanımına uymaktadır. Daha kapsamlı düşünecek olursak, bir kurumun çalışanları için işyerinde her türlü sosyal hayatı sağlayarak çalışanlardan alınacak verimi artırmak istemesini örnek gösterebiliriz. Kurum çalışanlarının sosyal hayattaki aktivitelerini analiz ederek onları motive edici ortamı hazırlar. Çalışanlarına belirli zaman aralıklarında bu imkanları sunar ve çalışanların iş stresini üzerlerinden atmalarını sağlar. Çünkü çalışanlar iş hayatı dışındaki zamanlarda bu tür sosyal faaliyetlere zaman ayıramayabilirler. Günümüzde bazı kurumlarda sosyal oda veya sosyal bina kavramını görmekteyiz. Çalışanlar bu alanlarda film, video oyunları, klasik oyunlar, bilgi oyunları, kafe ortamında bulunmak gibi faaliyetlerde bulunarak hem günlük iş streslerinden kurtulmaktadır hem de motive olarak iş verimini artırmaktadırlar. Bu durum da bir inovasyon örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. İnovasyonun sınırı yoktur, genel olarak

fayda sağlayan her yeni dűşünce, yöntem veya buluş aslında bir inovasyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2 İnovasyonun Tarihçesi

Kılıç'a göre inovasyon tarihinin dört dönemi vardır. İlk dönemde mucitlerin bireysel çabaları ön plana çıkmaktadır. Dönemin mucitleri matbaayı bulan Gutenberg, çırçırı bulan Withney, ampulü bulan Edison, uçağı bulan Wright kardeşler ve seri üretim fabrikalarıyla Ford'un kurucusu Henry Ford'dur. İnovasyonun ikinci döneminde mucitler, DuPont mucize molekülleri, Pampers ve Tide markaları, Procter&Gamble Crest, U-2 casus uçağı gibi ticari buluşları ile dikkat çekmektedir. Üçüncü dönem mucitleri, bağlı oldukları kurumlardan ayrılarak kendi firmalarını kurmuşlardır. Bu durum, inovasyonlar için yeni finansman biçimlerini ortaya çıkarmıştır. 1970'lerde kurulan risk sermayesi kurumlarının Apple, Microsoft, Amazon, Facebook gibi kuruluşları desteklemesiyle, üçüncü dönemde yeni teknolojiler meydana gelmiş ve pazarın globalleşme hızına ivme kazandırmıştır. Bu üç dönem dördüncü dönemin oluşmasını sağlamıştır. İlk üç dönemin buluşlarının ortak özelliği teknolojik buluşlar olmasıdır ancak dördüncü dönemde teknolojik buluşların yanına iş modelleri de eklenmiştir (Kılıç, 2013, s. 15).

Globalleşme süreçleriyle birlikte dünya piyasalarında meydana gelen değişimler özellikle de tüketici, müşteri ve kullanıcıların tüketim alışkanlıklarının değişmesi, farklı taleplerinin gündeme gelmesiyle birlikte, kurumların gerek iş süreçlerinde gerekse sundukları ürün ve hizmetlerde bir yeniliğe ve değişime gitme ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu nedenle, bugün anladığımız anlamdaki inovasyon kavramı özellikle 90 yılı ve sonrasında başlayarak ve bilgi ve teknoloji çağının bir uzantısı olarak, teknoloji odaklı türlerin artmasıyla birlikte hayat bulmaya başlamıştır demek yanlış olmayacaktır diye düşünmekteyiz.

2.3 İnovasyon Türleri

İnovasyon kavramı çok geniş bir kavramdır. Hemen hemen her alanda inovasyon kendini göstermektedir. Böyle geniş bir kavram olan inovasyonun farklı yapılarda, alanlarda ve türlerde olması oldukça doğaldır. İnovasyon üzerine dünya çapında kabul görülen Oslo Kılavuzu, inovasyon türlerini 4'e ayırmaktadır. Oslo Kılavuzuna göre inovasyon türleri, ürün inovasyonu, süreç inovasyonu, pazarlama inovasyonu ve organizasyonel inovasyondur (OECD ve Avrupa Birliği, 2005, s. 50-51). Akademisyen

ve bilim insanları inovasyon türlerini kendilerine göre belirlemiştir. Yani inovasyonun belirli türleri yoktur ancak herkes tarafından ortak kabul edilen türleri vardır.

Elçi'ye göre inovasyon, bir firmanın ürünlerinde, hizmetlerinde, üretim, dağıtım yöntemlerinde, iş yapış yöntemlerinde, tasarım ve pazarlama yöntemlerinde yapılabilir. Elçi, bu kriterleri göz önünde bulundurduğunda inovasyon türlerini, ürün inovasyonu, hizmet inovasyonu, organizasyonel inovasyon ve pazarlama inovasyonu olarak ayırmaktadır. Elçi, inovasyonu teknolojik olarak değerlendirdiğinde ise inovasyonu, teknolojik inovasyon ve teknolojik olmayan inovasyon olarak ikiye ayırmaktadır. İnovasyona sadece ekonomik olarak bakılmadığında ise toplumsal inovasyonun da inovasyon türü olarak ekleneceğini belirtmektedir. Son olarak da inovasyon içeriğinin farklılığı, yeniliği ve değişikliğinin büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde ise radikal (hemen) ve artımsal (kademeli) olarak ikiye ayırmaktadır (Elçi, 2007, s. 2-3).

Kılıç'a göre ise inovasyon çeşitleri üç ana başlığa ayrılmaktadır. İlk ana başlık ürün ve süreç inovasyonlarıdır. Bu başlık altında iki inovasyon çeşidi vardır. Bunlar ürün inovasyonu ve süreç inovasyonudur. İkinci ana başlık artımsal ve radikal inovasyonlardır. Bu başlığı oluşturan türler, adından da anlaşılacağı gibi artımsal inovasyonlar ve radikal inovasyonlardır. Son ana başlık ise diğer inovasyonlardır. Kılıç, hizmet inovasyonu, teknolojik inovasyon, organizasyonel inovasyon, pazarlama inovasyonu, yönetim inovasyonu ve müşteri inovasyonlarını diğer inovasyonlar olarak tanımlamıştır (Kılıç, 2013, s. 15).

İnovasyon Çeşitleri

Şekil 2.1: İnovasyon Çeşitleri

Kaynak : İnovasyon Çeşitleri: Gelişen Beyin, Gelişen Beyin Web sitesi: <https://www.gelisenbeyin.net/inovasyon-cesitleri.html>, erişim tarihi (15.04.2019)
(İnovasyon Çeşitleri: Gelişen Beyin, 2019)

İnovasyonun çeşitleri akademisyen ve bilim adamlarına göre farklılık göstermektedir. Buradan anlaşılacağı gibi inovasyon türleri konusu yoruma açık bir konudur. Ancak inovasyon konusunda en büyük otorite konumunda bulunan Oslo Kılavuzu'na göre inovasyon türleri dört ana başlıkta tanımlanmaktadır. Neredeyse bütün bilim adamları ve akademisyenler Oslo Kılavuzu'ndaki dört ana başlığın tamamını inovasyon türü olarak kabul etmiş, bunlara ek olarak kendi yorumlamalarıyla yeni türler eklemişlerdir.

2.3.1 Ürün İnovasyonu

Ürün inovasyonu, mal veya hizmet üzerinde gerçekleşen inovasyondur. Ürün inovasyonu, malın veya hizmetin mevcut durumuna yenilik katılarak veya yeni bir mal veya hizmet ortaya çıkarılarak gerçekleştirilir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005, s. 52).

Bir ürünün mevcut durumuna yenilik getirilmesine örnek olarak cep telefonlarına kamera özelliğinin eklenmesini verebiliriz. Yeni bir ürünün ortaya çıkarılmasına da telefonunun üretilmesini örnek verebiliriz. Görüldüğü gibi her iki durumda inovasyonun tanımına uymaktadır. Telefonunun üretilmesi iletişim alanındaki ürün inovasyonları arasındaki önem sırası şüphesiz en başlarda gelmektedir. Telefonla birlikte iletişim artık boyut atlamıştır. Aynı zamanda telefonlardan cep telefonlarına geçiş te ayrı bir ürün

inovasyonuna örnektir. Günümüz hizmet inovasyonlarına örnek verecek olursak, Getir, UBER gibi hizmetleri örnek verebiliriz.

Ürün inovasyonları, yeni bilgi veya teknolojilerden faydalanabilir ya da mevcut bilgi ve teknolojilerin yeni kullanımlarına veya bunların bir karışımına dayanabilir. “Ürün” terimi hem mal hem de hizmetleri kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Ürün inovasyonları, hem yeni mal ve hizmetlerin tanıtımını hem de mevcut mal ve hizmetlerin işlevsel veya kullanıcı özelliklerinde yapılan önemli iyileştirmeleri içermektedir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005, s. 52).

2.3.2 Süreç İnovasyonu

Süreç inovasyonun amacı ürün veya hizmet üretim veya teslimat maliyetlerini azaltmak, kaliteyi arttırmak veya önemli derecede iyileştirilmiş ürünler ortaya çıkarmak veya teslim etmektir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005, s. 53).

Süreç inovasyonu, ürünü veya hizmeti ortaya çıkarırken veya geliştirirken kullandığımız sistemleri, yazılımları, teknikleri, teçhizatları içermektedir. Ürün veya hizmetin üretilme veya geliştirilme sürecine etki eden her şeyin geliştirilmesi veya üretilmesi süreç inovasyonuna dahil edilebilir. Direk olarak ürün veya hizmet değildir. Örnek olarak telefonun üretilmesini sağlayan makine veya yazılımlardır. Bu makine ve yazılımlar telefonun üretilmesi amacıyla üretilmiştir. Bu makine veya yazılımların geliştirilmesi veya yeni makine veya yazılımların üretilmesi daha fazla sayıda veya daha kaliteli telefonlar üretilmesini sağlamaktadır. Bu makine veya yazılımlar üzerindeki inovasyonlar sayesinde sürece katkı sağlanmıştır.

2.3.3 Pazarlama İnovasyonu

Pazarlama inovasyonu, ürün promosyonu, tasarımı gibi ürün ile ilgili tüm süreçlerdeki önemli değişiklikleri kapsamaktadır. Pazarlama inovasyonunun amacı, müşterilere daha iyi bir şekilde ve daha başarılı bir şekilde cevap vererek, yeni pazarlar oluşturarak ve bu pazarlarda ürünleri yeniden konumlandırarak, şirketlerinin satış yüzdelerini artırmaktır (OECD ve Avrupa Birliği, 2005, s. 53-54).

Pazarlama inovasyonuna örnek verecek olursak, hepsiburada, trendyol, aliexpress, n11, odamax, trivago gibi web sayfaları, farklı satıcıların ürünlerini tek platformda toplayıp bu ürünleri pazarlarda yeniden konumlandırarak, şirketlerin satış

yüzdelerini arttırmaktadır ve aynı zamanda bu sitelerin sahipleri de gelir elde etmektedirler.

2.3.4 Organizasyonel İnovasyon

Organizasyonel inovasyon, şirketlerin ticari uygulamalarında, dış ilişkilerinde ve işyeri düzenlenmesinde yeni bir organizasyonel metot uygulanmasıdır. Organizasyonel inovasyonların, maliyetlerini düşürmek, işyeri memnuniyetini artırmak, ticari olmayan öğelere erişim sağlamak amacıyla şirket performansını artırması öngörülebilmektedir (OECD ve Avrupa Birliği, 2005, s. 55).

Bir şirketin, çalışanlarından verimi artırması için başvurması gereken inovasyon türüdür. Örnek verecek olursak, bir şirketin personeli için uyku alanları, oyun alanları, kafeteryalar gibi sosyal faaliyetlerde bulunabilecekleri ve onlara huzur verecek ve onları rahatlatacak türde alanlar veya imkanlar sağlaması personeli ekstra motive edecektir ve personelden alacağı verimi ve şirketin gelirini artıracaktır. Günümüzde özellikle büyük şirketlerde bu tarz uygulamalara rastlamak mümkün olacaktır.

2.4 İnovasyonun Önemi

İnovasyon kavramı, teknoloji ve bilim alanlarında temel politikalar arasında yer almaktadır. Değişim, özellikle çağımızda kaçınılmazdır, özellikle de kurumsal ve insan kaynağının gelişimi için, bilinçli, yaratıcı ve yenilikçi adımlarla hareket etmek önemlidir. Bu bağlamda inovasyonun önemi daha da net anlaşılmaktadır.

Şirketlerin gelirlerini ve refahını artıran unsurlar arasında belki de en önemli değere sahip olan gelişmeler inovatif gelişmelerdir. İnovasyon sayesinde şirketlerin ve dolaylı yoldan dünyamızın gelişmesi hem çok yönlü hem de planlı şekilde olacaktır.

Yenilikler dünyamız tarihi boyunca sürekli olmaktadır ancak inovasyon bilgisi ve eğitimi olan kurum ve firmalar bu yeniliği sürekli ve planlı hale getirebilmektedir. Bu nedenle ülkemizdeki bazı üniversitelerde ekonomi alanındaki, iktisat, ekonomi gibi bölümlerde inovasyon ders olarak verilmektedir.

2.5 İnovasyonun Kaynakları

Dâhilerin düşüncelerinden doğan inovasyonlar vardır. Bununla birlikte genellikle başarılı olanlar inovatif fırsatların bilinçli ve amacına uygun şekilde araştırılmasının sonucunda meydana gelenlerdir. İnovasyon kaynakları şirketler ve sanayi alanlarında dört adettir. Bu dört kaynağı sıralayacak olursak bunlar, beklenmedik olaylar, uyumsuzluklar,

süreç ihtiyaçları ve pazar değişiklikleridir. Şirket ve sanayi alanlarındaki kaynaklara ek olarak sosyal ve entelektüel alanlardaki üç adet inovasyon kaynağını ekleyebiliriz. Bu kaynaklar, demografik değişiklikler, algıdaki değişiklikler ve yeni bilgilerdir (Drucker, 2002, s. 6). Drucker'e göre bir inovasyonun meydana gelebilmesi için büyük ihtimalle şirketsel veya endüstriyel kaynaklı(içsel) olması gerekmektedir. Ancak inovasyon sosyal ve entelektüel kaynaklı(dışsal) olabilmektedir.

2.5.1 İçsel Kaynaklar

İnovasyonlar, şirketsel veya endüstriyel kaynaklı olabilmektedir. Aynı zamanda içsel kaynak olarak da bilinmektedir. İnovasyonun içsel kaynakları dört tanedir. Bu kaynaklar, beklenmedik olaylar, uyumsuzluklar, süreç ihtiyaçları ve pazar değişiklikleridir (Drucker, 2002, s. 6). Bu kaynaklar, dış etkilerden bağımsız olarak tamamen şirketlerin içinde yaşadığı süreçlerden meydana gelmektedir. Bu dört kaynak inovasyonların oluşmasına zemin hazırlamaktadır.

2.5.1.1 Beklenmedik olaylar

Beklenmeyen olaylar, en kolay ve en basit inovasyon kaynağıdır. IBM firması 1930'ların başında bankalara yönelik ilk modern hesap makinesini geliştirdi. Fakat 1933 yılında bankalar yeni ekipman almadılar. Şirket'in CEO'su Thomas Watson, bir gün New York Halk Kütüphanesi'nin bir makine almak istediğini söyledi. O zamanki kütüphanelerin bankaların aksine paraları vardı ve Watson, bankalara satamadığı makinelerin yüzlercesini kütüphanelere sattı. On beş yıl kadar sonra, herkes bilgisayarların ileri bilimsel işler için tasarlandığına inandığında, iş dünyası, beklenmedik bir şekilde maaş bordrosu oluşturabilen bir makineye ilgi gösterdi. En ileri düzeyde makineye sahip olan Univac şirketi, IBM'in bu makinesine ilgi göstermedi. IBM şirketi bunun üzerine bu fırsatı kendi lehine çevirerek Univac'ın bordo işlerinde kullandığı makineyi yeniden tasarladı ve bilgisayar endüstrisinde liderliğe yükseldi (Drucker, 2002, s. 6).

Beklenmeyen başarılar ve başarısızlıklar aslında çok verimli inovasyon kaynaklarıdır ancak çoğu şirket bunlar dikkate almaz hatta bu durumlara karşı tepki gösterirler. Oysa ki beklenmeyen durumlar şirketler için birer fırsattır (Drucker, 2002, s. 6).

2.5.1.2 Bağdaşmazlıklar

Beklentiler ve sonuçlar arasındaki bağdaşmazlıklar da inovasyon için bir olanak sağlayabilir (Drucker, 2002, s. 6).

şirketlerin veya kurumların ilerinde yaşadıkları bağdaşmazlıklar için üretilecek çözümler de inovasyonlara kaynaklık edebilmektedir.

2.5.1.3 Süreç İhtiyaçları

Japonya’da araç kullanan herkes ülkenin yeni bir otoyol sistemi olmadığını bilmektedir çünkü ülkenin yolları, hala onuncu yüzyıldan kalan öküpler tarafından oluşturulan patikalara bağlanmaktadır. Otomobiller ve kamyonlar için sistemin çalışmasını sağlayan şey, 1930’lu yılların başından beri Amerikan otoyollarında kullanılan reflektörün bir uyarlamasıdır. Bu reflektör, araçların birbirlerini yarım düzine yönden görmelerini sağlamaktadır. Trafikin minimum kaza oranı ve sorunsuz biçimde hareket etmesini sağlayan bu buluş, bir süreç ihtiyacından doğmuştur (Drucker, 2002, s. 7).

Bu örnek bizlere süreç ihtiyacının, bir inovasyon kaynağı olduğunu kanıtlamaktadır.

2.5.1.4 Pazar Değişiklikleri

Amerikan iş dünyasının son on yıldaki en büyük başarı öykülerinden biri, Dolandson, Lufkin & Jenrette şirkettir. DL&J şirketi 1960 yılında, Harvard Business School’dan mezun olan, kurumsal yatırımcıların baskın hale gelmesiyle birlikte finansal endüstrinin değiştiğini anlayan 3 genç tarafından kurulmuştur. Bu genç adamlar hiçbir sermayesi ve bağlantısı yoktu. Ancak firmaları onlara anlaşmalı komisyonlara katılmalarına ve Wall Street’in yıldız sanatçıların biri ile tanışmalarına olanak sağlamıştı (Drucker, 2002, s. 7).

2.5.2 Dışsal Kaynaklar

2.5.2.1 Demografik Değişiklikler

Dış inovasyon kaynakları arasında demografik değişiklikler en güvenilir olanıdır. Demografik olaylar hazırlık zamanlarını her zaman bilirler. Mesela 2000 yılında Amerika’da çalışacak her insan çoktan doğmuştur. Siyasetçiler çoğu zaman demografiyi ihmal ederler, bu durum da onları takip eden ve istismar edenler için büyük ödülleri kazanma fırsatını doğurmaktadır (Drucker, 2002, s. 7).

2.5.2.2 Algıdaki Değişiklikler

“Bardağın yarısı dolu” ve “bardağın yarısı boş” ikisi de aynı şeyi ifade etmelerine karşın aslında çok farklı anlamlara sahiptir. Yöneticinin algısını yarısı doludan, yarısı boşa değiştirmek inovasyon için büyük fırsatlar ortaya çıkarmaktadır (Drucker, 2002, s. 8).

2.5.2.3 Yeni Bilgi

Tarihsel inovasyonlar her zaman yeni bir bilgi üzerine oluşturulmuştur. Bu yeni bilgi bilimsel, teknik veya toplumsal bir bilgi olabilmektedir. Bilgi-birikim ile inşa edilmiş inovasyonların hepsi önemli olmasa da insanlar inovasyondan bahsettiği her anda bilgidan bahsetmektedirler (Drucker, 2002, s. 8).

Bilgi üzerine kurulan inovasyonlar, girişimcilere verdikleri zorlukların yanı sıra, harcanan zamanda, zarar oranlarında ve öngörülebilirliklerinde, diğer inovasyonlardan farklılık göstermektedirler. Bilgi tabanlı inovasyonlar yönlendirilmesi zor, kaprisli ve değişken yapıya olabilmektedirler (Drucker, 2002, s. 8).

2.6 Devletlerin İnovasyona Teşviki ve Yasal Olarak İnovasyon

Türkiye’de Yüksek Öğretim Kurulu tarafından inovatif kütüphane hizmetlerine teşvik çalışmaları sürdürülmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu, 26 Ocak 2018 tarihinde açık erişim ve açık bilim çalışmalarını başlattı. 10 Ocak 2019 tarihinde gerçekleştirilen Üniversitelerarası kurul (ÜAK) buluşmasında dün ya da çok önem verilen açık erişim ve açık bilim konusunda yaptıkları çalışmalardan bahsetti ve bu konu üzerine Yüksek Öğretim Kurulu bünyesinde, içlerinde rektörler, öğretim üyeleri, TÜBİTAK temsilcisi ve kütüphane ve dokümantasyon alanlarında uzman çalışmalar yer alan bir komisyon kurulduğunu da ekledi. Yüksek Öğretim Kurulu’nun üzerinde durduğu konular, ülkemizdeki bütün uluslararası standartlarda açık akademik arşiv sistemi kurulması, akademisyenlerin araştırmacı numaraları (ORCID vb.) kullanılmasına özen gösterilmesi ve üniversite arşivlerinin Avrupa açık erişim altyapısı (OpenAIRE) ile bütünleşmesinin sağlanması gibi konulardır. Bu konuda Yüksek Öğretim Kurulu’nun attığı bazı somut adımlar da vardır. Yüksek Öğretim Kurulu, kendi belirlediği formata göre üniversitelerden yaptıkları çalışmaların ve açık akademik arşivlerdeki yayınların altı aylık periyotlar ile raporlamasını istemektedir. Ayrıca üniversitelerden açık erişim ile ilgili bir komisyon kurulması ve bu komisyona rektör/rektör yardımcısı pozisyonunun liderlik etmesi ve bu komisyonun bu konu ile ilgili farkındalık ortaya koymak adına toplantılar

yapması istenmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu, açık erişim dergilerde yayın yapılmasının ve açık ders malzemesi üretiminin teşvik edilmesi amacıyla akademik teşvik yönetmeliğinde düzenleme yapılmasını istemiştir. Son olarak Yüksek Öğretim Kurulu tarafından düzenlenecek eğitim toplantılarına ilgili üniversitelerin ilgili personelinin katılımının sağlanması gibi girişimlerde bulunmaya başlamıştır (Açık Erişim ve Açık Bilim Çalışmaları: Yüksek Öğretim Kurulu, 2018).

Açık erişim konusunda Yüksek Öğretim Kurulu ve TÜBİTAK iş birliği yapma kararı aldı. Bu iş birliği 2019 yılı için bazı adımlar atmaya karar verdiler. Bu kararlar arasında, TÜBİTAK Açık bilim politikasının kabul edilmesi, Açık erişim çalışmalarında 2019'un pilot, 2020'nin zorunlu politika uygulamalarına geçiş yılı olarak benimsenmesi, 2019 yılı ikinci yarısında ARDEB projelerinde (ARDEB 1002 Hızlı Destek programının çağrısı) pilot program kapsamında açık erişim/açık veri zorunluluklarının getirilmesi, aperta.ulakbim.gov.tr (Kurumsal Arşiv ve Araştırma Verisi Yönetimi) sisteminin canlı sisteme geçişi (getirilen zorunluluk sonucu makale ve araştırma verilerinin arşivleneceği sistem), açık veri portalının açılması, acikveri.ulakbim.gov.tr (Şubat 2019'da açılacak) portalda araştırma verisi yönetimi ile ilgili eğitici bilgiler ve örnek araştırma verisi yönetim planları yer alacaktır, TÜBİTAK Akademik Arşivinin (Harman) yaygınlaştırılması, (Şu anda 62 kurumsal arşivden yaklaşık 600 bin makale taranmaktadır) gibi kararlar belirtilmiştir (Açık Erişim ve Açık Bilim Çalışmaları: Yüksek Öğretim Kurulu, 2018).

Birleşik Krallık Hükümeti, 2019 yılı mayıs ayında resmî web sayfasından yayınladığı bir bildiriye, İnovasyon için küresel bir merkez başlığı verdiği inovasyon ile ilgili yaptığı bazı önerilerden bahsetmiştir. İngiltere genelinde küresel yenilikçilere, girişimcilere ve yatırımcılara geleceğin endüstrilerini bağlamak ve kurmak için inovasyon merkezleri sağlayacaklarını belirtmişlerdir ve küresel olarak inovasyonlar ilgili bazı önerileri mevcuttur. Bu önerileri sıralayacak olursak, inovasyona yönelik bir sistem *(Hükümetin, İngiltere'ye yatırım yapan uluslararası şirketlere, inovasyon performanslarını ve etkilerini artırmak için ortaklara, imkanlara, altyapıya ve finansmana erişimlerini sağlayacakları bir sistem), girişimci ekosistemleri (İngiliz Hükümeti, İngiltere'ye gelen işletmeler ve yatırımcılar İngiltere'nin canlı ekosisteminden faydalanacağını ve buna ek olarak, uluslararası teknoloji merkezlerini, küresel girişimcilik noktalarındaki ortaklara ve yatırımcılara en iyi İngiliz şirketlerini açıyor.), yenilikçi fikirleri geleceğin işletmelerine dönüştürmek (Hükümet, küresel işletmelerin ve*

yatırımcıların yeni endüstrilerin “giriş katında” yer almaları ve İngiltere’nin gelecekteki sektörleri de dahil olmak üzere dünya standartlarında araştırma üssü ve teknoloji KOBİ’leriyle ortaklıklar kurmaları için fırsatlar sunacağından bahsetmektedir.), büyük zorluklara odaklanın (Hükümet, dört toplumsal Büyük Zorluğa - Yapay Zeka ve Veriler, Temiz Büyüme, Hareketliliğin geleceği ve Yaşlanma Toplumu problemlerine çözüm bulacak işleri İngiltere’ye çekmek istemektedir. Bu zorlukları herkes için çözmek için uluslararası araştırma ve inovasyon ittifakları kuracağını belirtmektedir.), bir inovasyon ülkesi (Hükümet, araştırma ve yenilikçilik mükemmeliyet merkezlerinin İngiltere genelinde yaygın bir şekilde dağıldığından ve teknoloji ve inovasyon alanındaki yatırımcılara yeni yerel büyüme ve verimlilik stratejilerinin merkezinde olacaklarının garantisinden bahsetmektedir.) ve en iyi iş alanlarımıza küresel erişim sağlamaktır (Birleşik Krallık Hükümeti son olarak gelecekteki endüstrilere liderlik etmek için ellerinden gelenin en iyisini yapmak için uluslararası araştırma ve yenilik ortaklıkları geliştirmeye umut vaat eden KOBİ’lerini teşvik edeceğini bildirmiştir.) (International Research and Innovation Strategy: UK Government, 2019). Hükümet bu bildiri ile küresel ve yerel inovatif gelişme için teşviklerde bulunmuştur.

Birleşik Krallık Hükümeti’nin inovatif düşünce sonucunda ortaya çıkan açık erişim kavramı ile ilgili tutumu ve politikasından, Pasteur4OA Sempozyumu’nda bahsedilmiştir. Temmuz 2012’de, Bakan Willetts resmen İngiltere’deki Finch rapor tavsiyelerinin çoğuna verdiği desteği açıkladı. Bu nedenle, Birleşik Krallık Hükümeti, açık erişim veya karma dergilerde yayınlanmayı destekleyen ve kamuya açık fonların makale erişim ücretlerini kapsayacak şekilde kullanılabilir olması ilkesini destekleyen Gold Open Access’i destekleyen bir politikayı resmi olarak kabul etmiştir. İlk Finch Raporunun tavsiyelerini uygulamadaki ilerlemenin gözden geçirilmesinden sonra, Bakan Willetts, Ocak 2014’te İngiltere Hükümeti’nin Gold Open Access’e yönelik güçlü tercihini ve Green Open Access’i kabul etmekteki tutumunu yeniden onayladı. Bakan Willetts ayrıca, finansman modelleri ve tam maliyet fayda analizinde yapılacak araştırmalar ve sürdürülebilirlik gelişimi için Gold Open Access’e geçişte Yükseköğretim Kurumlarına yardım sağlanmasının yanı sıra, makale işleme ücreti fonlarının tahsisine yönelik desteğini yeniden başlatan maliyet ve sürdürülebilirlik raporunda yapılan tavsiyeleri memnuniyetle karşıladı (Picarra, 2015, s. 1-2).

2.7 İnovasyon İle İlgili Kavramlar

İnovatif düşünceler geliştikçe ortaya yeni yeni kavramlar çıkmaktadır. Bu kavramların şüphesiz etkili olduğu alanların başında şüphesiz kütüphaneler gelmektedir. Kandur'a göre kütüphanelerin gelecekte bazı inovatif konuları göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu konuları sıralayacak olursak, mekanın yeniden tasarlanması (nesnelerin interneti uygulamaları), toplum 5.0, elektronik kaynaklara ne kadar yer verildiği, öğrencilerin akademik başarısı ile kütüphane kullanımı arasında korelasyona göre koleksiyon geliştirme (büyük veri uygulamaları), robot kütüphaneciler (yapay zeka), özellikle arşiv belgelerinin saklanması konusunda blokzincir teknolojilerinin kullanılması kütüphaneler için gelecek öngörülerinde yer almaktadır (Kandur, 2019).

2.7.1 Yapay Zeka

Yapay zekâ kavramı, ilk defa Alan Turing tarafından "makinelere düşünebilir mi?" sorusu ile birlikte 1950'li yıllarda gündeme gelmiştir. Bu soruya ilk ciddi cevap Marvin Minsky, Nathaniel Rochester, John McCarthy ve Claude Shannon tarafından 1956 senesinde organize edilen Dartmouth Konferansı'nda verilmiştir. Bu konferanstaki bildiri metni, yapay zekâ kavramına temel sağlayan ilk metin olarak kabul edilmektedir (Aydın, 2013, s. 9).

Whitby'a göre yapay zeka, insanlarda, makinelerde ve hayvanlarda akıllı davranışı inceleyen ve icat edilen aygıtların bu tarz zeki davranışlarda bulunabileceğini bulmaya çalışan bilim dalıdır. Aynı zamanda insanoğlunun günümüze kadarki en zorlu ve en heyecanlı girişimidir (Whitby, 2003, s. 17). Ayrıca yapay zekâ, makinelere, insanın sahip olduğu zekâyı aktararak insanların yaptığı işleri makinelerin de yapmasını sağlamak olarak tanımlanabilir (Özdoğan, 2017, s. 90).

Yapay zekâ ile ilgili tanımlar incelendiğinde, insan akli ve zekasının örnek alındığını görmekteyiz. Çünkü insanoğlunu diğer canlılardan ayıran özellik düşünebilmesidir. Bu üstün yeteneği, insan yapımı makine ve robotlara aktarılması ile ortaya insan gibi düşünebilen makinelerin üretilmesi yapay zekânın asıl amacıdır. Yapay zekânın sınırı da tıpkı insan beyninin sınırları olmadığı gibi yoktur. Geleceğin inovasyonuna ve teknolojisine yön verecek en önemli bilim dalı olarak gözükmektedir.

2.7.2 Büyük Veri

Büyük veri, bilinen ilişkisel veri tabanlarında, sahip olunan veriyi işlemenin ve saklamanın maliyetli olacağı durumlar için üretilmiş bir teknolojidir. İlk olarak Google

tarafından 2003 yılında temelleri atılmıştır. Sonrasında ise pek çok firma tarafından üretilen açık kaynak kodlu yazılımlar ile birlikte çoğaltılmıştır (Özdoğan, 2017, s. 80).

Büyük veri konusunda uzman sayısı oldukça fazladır. Bilgi şirketleri, Telekom şirketleri, teknoloji şirketleri, bankalar, sigorta firmaları, bilgi yönetimi uzmanları, kredi kartı şirketleri, perakendeciler, sağlık kuruluşları, enerji şirketleri, devlet kurumları dahil daha niceleri kendilerini büyük veri uzmanı olarak nitelendirmektedirler. Bu yüzden büyük veri ile ilgili tanımlar çeşitlidir ve işte doğru olan budur demek yanlıştır. Konu oldukça devasa, yaklaşım şekilleri de oldukça çeşitlidir. Bu konu ile ilgili insanlık olarak yolun başındayız, bu yüzden bu çeşitlilik ve belirsizlik bir müddet devam edecektir. Tanımlar incelendiğinde, büyük veri denildiğinde akla öncelikli olarak üç konu gelmektedir. Bunlar, hacim, çeşitlilik ve sürattir. Her iki senede bir, insanlık ürettiği veri kadar yeni veri üretmektedir. (Aksu, 2013)

2.7.3 Blokzincir

Güvenilir bir otoritenin veya merkezi bir sunucunun kaldırılmasına imkân sağlayarak, merkezi güvenin internet ortamına dağıtılmasına blokzincir denir. Blokzincir teknolojisi daha çok bitcoin ve ethereum gibi sanal para birimlerinin arkasındaki teknoloji olarak bilinmektedir. Ancak Blokzincir teknolojisinin sağladığı imkanlar düşünüldüğünde sadece bitcoin ve ethereum ile sınırlandırmak doğru değildir. Bu teknoloji, günümüzdeki başlıca problemlerden olan tek merkeze bağlı güven sistemlerindeki merkezi güven yapısını dağıtarak, bu tarz sistemlerin daha verimli çalışmasında vereceği katkı nedeniyle dikkat çekici hale gelmiştir. Blokzincir, veri aktarımı sağlayan internet ortamında, değerli varlıkların aktarımına da imkân sağlayan, tüm hayatımızı yeniden şekillendirecek yepyeni bir teknolojiyi adlandıran, merkezi olmayan bir şifreleme kayıt defteridir (Blokzincir Çalıştayı: Tübitak, 2019).

Blokzincir kavramını iki temel kavram meydana getirmektedir. Bunlar, kayıtlar ve bloklardır. Kayıtlar, ilgili blokzincir yapısının üzerine kurulduğu her türlü içerik bilgisidir. Örnek verecek olursak, para aktarımı, müşteri kayıtları ve demirbaş girdisi gibi değerler alabilmektedir. Sanal para birimleri için bu kayıtlar para transferi bilgileridir. Sistem üzerinde kayıtlı olan kullanıcılar arasındaki transferler bu kayıtlar ile tutulmaktadır. Bloklar, Birleştirilen kayıtlar belirli aralıklarla işlenerek bu bloklara yazılmaktadır. Blokların içerisindeki kayıtların sayısı ve hangi işlem sonrası bloklara

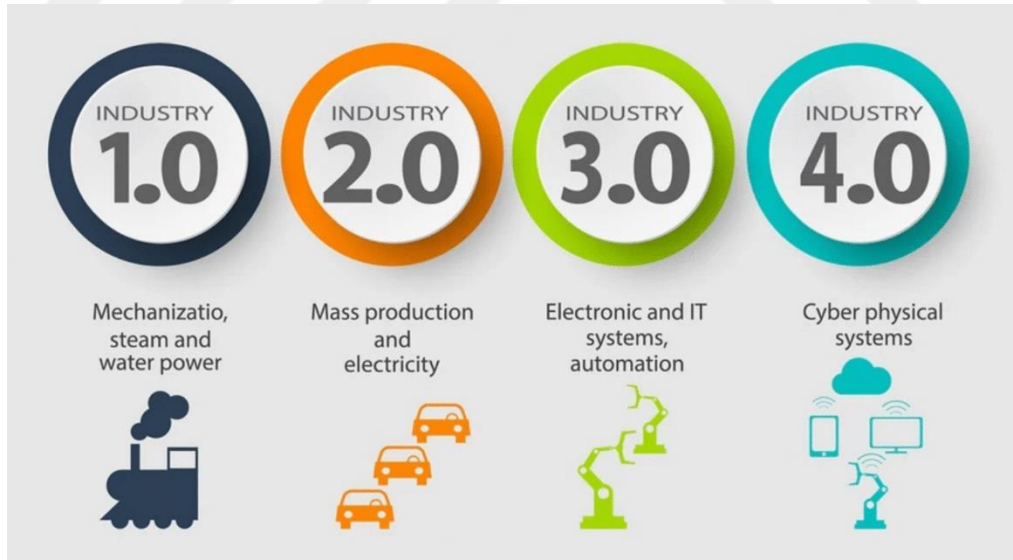
kayıt edileceği gibi kriterler ilgili blokzincirin tasarımına bağlıdır (Blokzincir Çalıştayı: Tübitak, 2019).

2.7.4 Nesnelerin İnterneti (IOT)

Nesnelerin interneti (Internet of things), herhangi bir cihazdan, nesneden, makineden, objeden, robottan veya akıllı okuyucudan ya da insan kaynaklı üretilen verilerin, bir bağlantı veya ağ vasıtasıyla başka sistemlere aktarılmasıdır. Gelecekteki fabrikaların bu tarz yöntemlerle çalışacağını görmemiz mümkün olacaktır (Özdoğan, 2017).

2.7.5 Endüstri 4.0

Endüstri 4.0, çağa uygun üretim anlayışı, yeni nesil mobil internet teknolojileri, akıllı okuyucular, büyük veri, nesnelerin interneti, bulut bilişim, birbirleriyle etkileşimde bulunabilen üretim cihazları ve robotlar, üç boyutlu yazıcılar gibi kavramları içinde barındıran 3.sanayi devriminin sonlanmasıyla 2011’li yıllarda ortaya çıkan devrin adıdır. Üçüncü endüstri devrimi dijital devrim olarak bilinmekteydi, dördüncü sanayi devrimi ise siber bir devrimdir. Üçüncü çağda üretilmiş dijital ürün ve cihazlar dördüncü devrimde siber teknoloji ile tanışmıştır (Özdoğan, 2017).

Şekil 2.2 : Endüstri 1.0'dan Endüstri 4.0'a

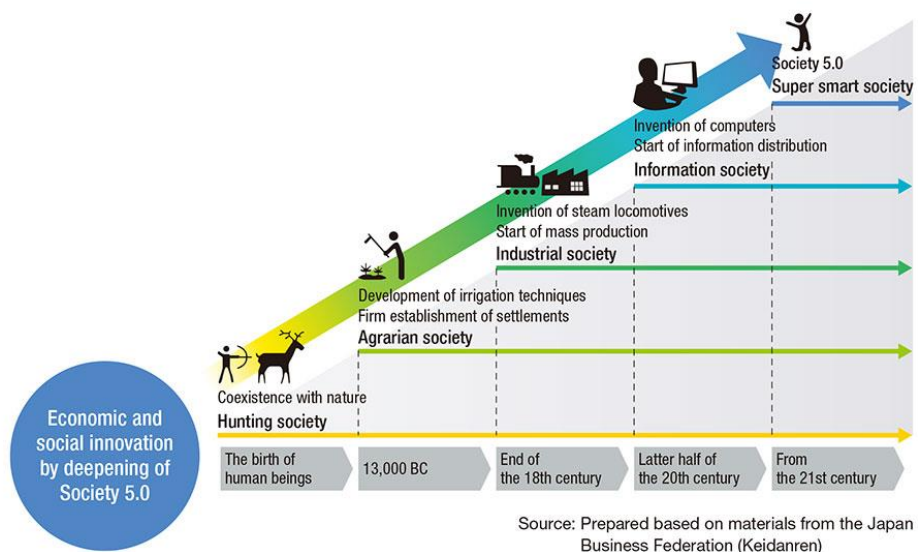
Kaynak: Kandur, Hamza (Nisan, 2019). *Dijital Gelecek ve Kütüphaneler*, ANKOSLink 2019 Sempozyumu, Antalya

Endüstri 4.0, nesnelerin ve hizmetlerin internetine ve siber-fiziksel sistemlerin kavramına dayalıdır. Bu sayede ortaya akıllı fabrikalar kavramı ortaya çıkmaktadır.

Endüstri 4.0'ı genel olarak 3 kavram meydana getirir. Bunlar, hizmetlerin interneti, nesnelerin interneti ve siber-fiziksel sistemlerdir. Endüstri 4.0 ile amaç, meydana getirilen akıllı fabrikalarda yapılacak olan fiziksel süreçleri siber-fiziksel sistemlerle kontrol etmek ve izlemek, fiziksel evrenin dijital bir kopyasını oluşturmak ve çok üst düzey olmayan kararların makineler, robotlar ve yazılımlar tarafından verilmesini sağlamaktır. Nesnelerin interneti sayesinde siber-fiziksel sistemler ve insanlar gerçek zamanlı olarak etkileşime geçebilecekler ve bu sayede işbirliği içinde çalışabileceklerdir. Hizmetlerin interneti unsuru ile de hem çapraz hem de iç organizasyonel hizmetler verilecek ve ilgili kullanıcılar tarafından hizmetlerin değerlendirilmesi istenecektir. (Endüstri 4.0'ın yapısı, 2019)

2.7.6 Toplum 5.0

Nesnelerin interneti, yapay zeka ve robotik gibi teknolojilerin kullanılmasıyla üretilen inovasyonun, ekonomiye ve topluma önemli değişiklikler getirdiği yeni bir çağdayız. Global eğilimler göz önüne alındığında, Japonya'nın kabul ettiği 5. Bilim ve Teknoloji Temel Planı, Toplum 5.0'ı temel bir kavram olarak Ocak 2016 tarihinde sundu. Ayrıca Toplum 5.0 kavramı, ekonomik mali yönetim ve reform için temel bir politika olan Ekonomik ve Mali Yönetim ve Reform 2016 Temel Politikasının stratejik bir parçası ve Yatırımlar için Konseyler büyüme stratejilerinden biri olarak tanımlanmıştır. Toplum 5.0, Japonya'nın büyüme potansiyelini arttırmak için inovasyon stratejisinin merkez olarak kuruldu (Society 5.0: Hitachi, 2019).

Şekil 2.3 : Toplum 5.0

Kaynak: Kandur, Hamza (Nisan, 2019). *Dijital Gelecek ve Kütüphaneler*, ANKOSLink 2019 Sempozyumu, Antalya

Toplum 5.0 ile dördüncü sanayi devriminin getirdiği büyük veri, nesnelerin interneti, yapay zeka, robotik ve paylaşım ekonomisi gibi yeniliklerini hem farklı sanayilere dönüştürülerek hem de toplumsal hayata dahil ederek toplumsal zorlukları çözebilen bir toplum oluşturmak amaçlanmaktadır. Bu sayede geleceğin toplumu, yeni değer ve hizmetleri kesintisiz olarak geliştiren, insanların yaşamlarını daha uyumlu ve sürdürülebilir hale getiren bir toplum olacaktır. Toplum 5.0, bir “süper akıllı” topluma dönüşmeyi sağlamak istemektedir ancak bunun için Endüstri 4.0’ın getirdiği yeniliklere ihtiyaç duymaktadır (Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a: Endüstri 4.0, 2019).

Tanımlar incelendiğinde, Toplum 5.0, Endüstri 4.0’ın getirdiği yeniliklere ihtiyaç duyan, bu yenilikleri kullanarak süper akıllı toplumu meydana getirmeyi amaçlayan bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Endüstri 4.0’ın bir sonraki versiyonu olarak görünse de aslında Toplum 5.0’ın hayata geçmesi, Endüstri 4.0’ın devrinin sona ermesi anlamına gelmemektedir. Bu yüzden Toplum 5.0, Endüstri 4.0’ın yeni versiyonu değil, onun altyapısı ile çalışan yeni bir kavramdır.

2.7.7 Bulut Bilişim

Bulut bilişim ile ilgili fikirler ilk olarak 1950’li yıllarda ortaya çıkmaya başlamıştır. Amazon şirketi, veri merkezlerini yenileyerek bulut bilişimin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Şirket dünyanın ilk gerçek bulut bilişim hizmeti olan Amazon S3 ile 2006 yılında bulut bilişim hizmetini resmen başlatmış oldu (Bulut, 2018).

Günümüz dijital dünyasının en önemli problemleri arasında, günden güne artan ve her sene bir önceki toplamı kadar koyan verilerin saklanması ve bu verilerin saklama boyutlarının artması gösterilmektedir. Ancak bununla birlikte teknolojik cihazların da hafızalarının kapasitesi de artmaktadır. Kapasite arttığında da fiyatları da doğru orantıda yükselmektedir. Bulut bilişim teknolojisi de işte bu sorunlara çözüm bulmak amacıyla geliştirilmiştir. Bulut bilişim teknolojisi, internet üzerinden veri depolama hizmeti ve işlem kapasitesidir (Bulut, 2018).

2.8 Sivil Toplum Örgütlerinin İnovasyona Teşviki

Ülkemizde inovasyon ile ilgilenen bazı sivil toplum örgütleri bulunmaktadır. Bu sivil toplum kuruluşları inovasyon ve inovatif düşünme ile ilgili eğitimler düzenlemek ve projeler üretmek gibi faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bu çalışmalarda bulunan sivil toplum kuruluşlarına, Uluslararası Girişimcilik ve İnovasyon Derneği ve Bilişim İnovasyon Derneği isimli dernekleri örnek verebiliriz. Derneklerin web sayfaları incelendiğinde, bu derneklerin ülkemiz ve dünya genelinde inovasyon ile ilgili birçok eğitimler düzenlediği ve projelerde bulunduğu bilgisine ulaşmaktayız. Bu dernekler genel olarak inovasyon ve inovatif düşünme üzerine çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşlarıdır (UGİDER Hakkında: Uluslararası Girişimcilik ve İnovasyon Derneği, 2019), (Hakkımızda: Bilişim İnovasyon Derneği, 2019).

Kütüphanecilik alanında da inovatif kütüphane hizmetleri çalışmaları yapan, bu konu ile ilgili uluslararası veya yerel sempozyumlar, programlar düzenleyen bazı sivil toplum örgütleri de bulunmaktadır. Ankos (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu), ve Ünak (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği) gibi sivil toplum kuruluşları kütüphanecilik alanında hizmet vermektedir. Bu sivil toplum örgütleri, düzenledikleri uluslararası sempozyumlar sayesinde ülkemiz kütüphaneleri için dünyadaki gelişmeleri takip etme fırsatı vermektedir. Programlara katılan kütüphaneciler de aynı şekilde dünyadaki kütüphanecilerle iletişim kurma fırsatı yakalamaktadır. Kütüphanelerin, sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını takip etmesi, hizmet kalitelerini ve çeşitliliğini artırmasına ve inovatif düşünme yeteneği elde etmesine fayda sağlayacağını düşünmekteyiz (Hakkımızda: Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu, 2019), (Hakkında: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği, 2019).

3.KÜTÜPHANE VE KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

3.1 Kütüphane Kavramı ve Tanımı

Kütüphane sözcüğü, Arapça “*kutub*” ve Farsça “*hane*” kelimelerinin birleşmesiyle meydana gelmiştir. (Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü, 2019) Ayrıca Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğe göre kütüphane, 2 anlamda tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu kütüphanenin birinci anlamını “*Kitaplık*” olarak tanımlamıştır. İkinci anlamı ise “*kitap satılan dükkan, kitabevi*” olarak tanımlanmıştır. Cambridge Çevrimiçi sözlüğüne göre kütüphane, “*okunabilen veya ödünç alınabilen kitap koleksiyonlarını ve diğer yazılı materyalleri barındıran oda veya bina*” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca Cambridge çevrimiçi sözlük kütüphane ve kitaplık kelimelerini eş anlamlı olarak göstermiştir. (Cambridge Dictionary Online, 2019) Merriam-Webster çevrimiçi sözlüğüne göre kütüphanenin tanımı şu şekildedir, “*satılık değil kullanılmak için olan edebiyat, müzik, sanat veya referans materyallerini kitap, el yazması, kayıt veya film formatında barındıran yer.*” (Merriam-Webster Online Dictionary, 2019)

Kütüphane kelimesinin batı dünyasında kullanılan karşılığı olan kelime Yunanca “*bibliothek*” kelimesidir. Bu sözcük Latince olan “*biblion*” ve “*theke*” kelimelerinin birleşmesiyle “*Bibliotheca*” olarak tanımlanmaktadır. “*Biblion*” kelimesi, papirus anlamına gelmektedir. Papirus yazı malzemesi olarak kullanıldığı için bu kelime kütüphane kelimesinin oluşması aşamasında kullanılmıştır. “*Theke*” kelimesi ise bir şeyi koruyan, muhafaza eden anlamına gelmektedir. Bu tanımlara bakıldığında tıpkı bizde olduğu gibi Antik Yunan’da da kitapları (o zaman ki kitaplar papiruslar şeklinde olduğu için) koruyan anlamı çıkmaktadır (Alar, 2001, s. 295). Sonuç olarak Yunanca olan “*Bibliotheca*” ve Arapça-Farsça birleşimi olan “*Kütüphane*” kelimeleri hem günümüz kütüphanelerini ifade ederler hem de kelime anlamı olarak aynı anlamdadırlar.

Kütüphane kelimesinin doğu ve batı dillerinde karşılıklarına baktığımızda, Avrupa dillerinin, Yunanca “*Bibliotheca*” kelimesinden etkilendiği gözlemlenmektedir. Kütüphane kelimesi İspanyolca ve İtalyanca’da “*Biblioteca*”, Almanca’da “*Bibliothek*”, Fransızca’da “*Bibliothèque*” olarak kullanılmaktadır. Avrupa’nın çeşitli dillerine bakıldığında İngilizce hariç neredeyse diğer tüm dillerde kütüphane, Yunanca “*Bibliotheca*” kelimesinden türetilmiş veya olduğu gibi o dile geçmiştir. İngilizce’de ise kütüphane kelimesinin karşılığı “*Library*” kelimesidir. Doğu dillerine bakıldığında ise

kütüphane kelimesi, Arapça'da "Maktaba", Farsça'da ise "Kütübhanne" olarak geçmektedir. Bu iki kelime de kitapların bulunduğu ve korunduğu yer anlamı taşımaktadır. Görüldüğü üzere Farsça ve Türkçe kütüphane kelimesini ortak olarak kullanmaktadır. Zaten kütüphane kelimesi Arapça-Farsça karşımı bir kelime olduğu için bu benzerlik çok olağan bir durumdur.

Kütüphane, belirli bir çevrenin veya herkesin faydalanması için, yazılı, basılı, görsel işitsel her türden materyalleri toplayan, düzenleyen, en iyi şekilde yararlanma ortamını oluşturacak araçları ve metodları kullanarak çevresindekilere ulaştıran kuruluştur. Baysal'a göre kütüphanenin muhakkak çevresini olumlu yönde etkilemesi gerekmektedir. Bu tanımında kütüphanecilerin sağlanan materyale uyguladıkları süreçlere de kısaca değinmiştir. Bu tanım aynı zamanda kütüphanenin amacını da ortaya koymaktadır. Ayrıca Baysal'a göre kütüphanenin üç temel görevi, toplama(sağlama), düzenleme ve yararlandırmadır (Baysal, 1992, s. 8-9).

UNESCO'ya göre kütüphane "Temel amacı, bir koleksiyon oluşturmak ve sürdürmek ve kullanıcılarının bilgi, araştırma, eğitim, kültür veya eğlence ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli olan bilgi kaynaklarının ve mekanların kullanımını kolaylaştırmak olan kurum veya kurumun bir parçası." (UNESCO Çevrimiçi Sözlük). Bu tanıma göre kütüphane aynı zamanda eğlence ihtiyaçlarının da karşılandığı yer olarak göze çarpmaktadır. UNESCO'ya göre kütüphane aynı zamanda bir yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır.

Alar'a göre kütüphane, "*Basılmış ya da basılmamış bilgi değerine sahip tüm dokümanların toplandığı, arandıklarında en kolay şekilde bulunacak biçimde organize edildiği, özellikle hizmete sunulduğu ve ödünç verildiği kurumlardır.*" (Alar, 2001, s. 295). Bu tanım incelendiğinde, kütüphanenin bilgiye en hızlı ve en kolay şekilde erişilebilecek mekanlar olduğu ön plana çıkmaktadır. Alar, bu tanımla birlikte daha fazla, kütüphanenin bilgiye erişim kısmı üzerinde durmaktadır. Aynı zamanda kütüphanelerin bu bilgi ve belgeleri kullanıma sunduğuna ve ödünç verdiğine de değinmektedir.

3.2 Kütüphane Tarihçesi

Kütüphane tarihiyle ilgili sahip olduğumuz bilgiler günden güne zenginleşen arkeoloji bilimi sayesinde her geçen gün artmaktadır ve değişmektedir. Aynı zamanda bu tarihe katkı sağlayan diğer bir unsur da eski çağların büyük tarihçilerin ve biyografi

yazarlarının toplumsal durumları anlatan eserleridir. Bu bilgiler ışığında ilk kütüphaneler Eski Mısır'da ve Mezopotamya bölgesinde bulunuyordu (Baysal, 1992, s. 9-10).

Kütüphanecilik tarihi, insanların kültür ve uygarlıklarından bağımsız ve onlar kadar eskidir çünkü insanlar yerleşik hayata geçtikten sonra yazıyı buldular ve bildiklerini, düşündüklerini taşlara, ağaç kabuklarına, madenlere yazmaya başladılar. Bu ilk yerleşik hayata geçmiş olan uygarlıklar M.Ö. 2500-3000 yıllarında Dicle, Fırat ve Nil nehri kenarına kurulan uygarlıklardır. Bu uygarlıklar yazıyı icat etmişlerdir. Yazıyı icat ettikten sonra devlet yazışmalarını, antlaşmalarını, kanun ve yönetmeliklerini artık sayıları çoğaldığından dolayı saklama ve koruma gereksinimi duymuşlardır. Bu sayede ilk kütüphanelere ihtiyaç meydana gelmiştir ve kütüphanecilik ilk olarak bu şekilde oluşmaktadır (Alar, 2001, s. 295-307).

Kütüphanecilik tarihiyle ilgili bu iki bilgi göz önünde bulundurulduğunda, ilk kütüphanelerin Mısır ve Mezopotamya bölgeleri diğer adlarıyla Dicle, Fırat (Mezopotamya) ve Nil nehri (Mısır) bölgelerinde kurulduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda ilk yerleşik hayata geçilen yerlerin de bu bölgeler olduğu ortaya çıkmaktadır. İnsanlar kütüphanelerin ilk olarak bilgiyi saklama ve koruma hizmetini kullanmışlardır. Şüphesiz bunun gerçekleşmesinde yazının icat edilmesi en önemli unsur olarak dikkat çekmektedir. Yazının icadıyla tetiklenen bilgilerin korunma ve saklanma ihtiyacı kütüphane serüveninin başlamasını sağlamıştır.

Eski uygarlıklara ait kütüphaneler incelendiğinde, Eski Mısır'da, devletlerin inançları doğrultusunda kütüphaneler, tapınaklarda bulunuyordu. Kitapların içerikleri incelendiğinde, kitapların büyük çoğunluğunu din ve dini törenler, tıp, kimya, felsefe ve devlet yazışmaları oluşturmaktadır (Yıldız, 1985). Ayrıca kütüphanecilere kitaplar evinin sahibi ünvanı veriliyordu ve bu meslek babadan oğula geçecek kadar önemli bir konumdaydı (Alar, 2001, s. 295-307).

Hemen hemen her alanda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da Sümerliler bizlere önderlik etmişlerdir. Tarihin en eski kütüphanesi Mezopotamya' da bulunmaktadır. Fakat o çağlarda kağıt ve parşömen gibi ileri seviye malzemeler olmadığından bu kütüphanenin içeriğini üzerine yazılar yazılmış olan tabletler ve pişmemiş kil tuğlalar oluşturmaktadır. Bu tabletler çivi yazısı ile doldurulmuştur ve sonradan pişirilmiştir. Bu yöntem sayesinde tabletler kuru ve nemden uzak koşullarda

asırlardır bozulmadan varlığını sürdürmüştür. Bu kitaplık bu bölgenin bilinen en eski kitaplıklarından biri olan Uruk Kitaplığı'dır (Şehsuvaroğlu, 1978, s. 2).

Asurbanibal Kütüphanesi, bilinen en eski kütüphanedir. Bu kütüphane Asur İmparatorluğunun başkenti olan Ninova'da ki krallık kütüphanesidir (Alar, 2001, s. 295-307). Yaklaşık 30.000 adet tableten oluşan kütüphanedeki materyalin konusu resmi ve özel yazışmalar, resmi belgeler, makbuz senetleri, astronomi, tıp, edebiyat, büyücülük ve mitoloji üzerinedir (Yıldız, 1985).

Sümer uygarlığından sonra gelen Hititler (Etiler) 'de bu alanda ataları Sümerlileri örnek almışlardır. Ancak Hititler'in başkenti Hattuş'a'ta bulunan bir kütüphane eskiye göre fark yaratmıştır. Bu kütüphanenin farkı ise raflara konulmuş 20.000 tabletin uçlarına bağlı olan 20.000 küçük tabletlerdir. Bu küçük tabletler etiket görevi görmektedir ve günümüzde kütüphane etiketlerin atası konumundadır. Hititler bu etiketleri aradıkları eserleri daha kolay bulmak adına kullanmışlardır (Şehsuvaroğlu, 1978, s. 2).

İslam dünyasının ilk büyük kütüphanesi Beyt-ül Hikme isimli kütüphanedir. Bu kütüphane M.S. 9.yüzyıl'da Bağdat'ta İslam Halifesi Me'mun tarafından kurulmuştur. Daha sonra da onu sırasıyla İslam devletlerinin ve beyliklerinin kurduğu kütüphaneler izlemiştir (Şehsuvaroğlu, 1978, s. 2). Bu kütüphane aynı zamanda halka açık ilk İslam kütüphanesi olarak geçmektedir (Alar, 2001, s. 295-307).

Orta Asya Türklerindeki kütüphaneler incelendiğinde, ilk örneklere Uygurlar'da rastlamaktayız. Marjo d'Ohsson 'Moğol Tarihi' isimli kitabında Uyguların halka açık kütüphanelere sahip olduğundan bahsetmiştir. Uygur kütüphanelerindeki kitaplar incelendiğinde ise bu kitapların deri ve kağıt formatında olduğu ortaya çıkmaktadır (Cumbur, 1963, s. 305).

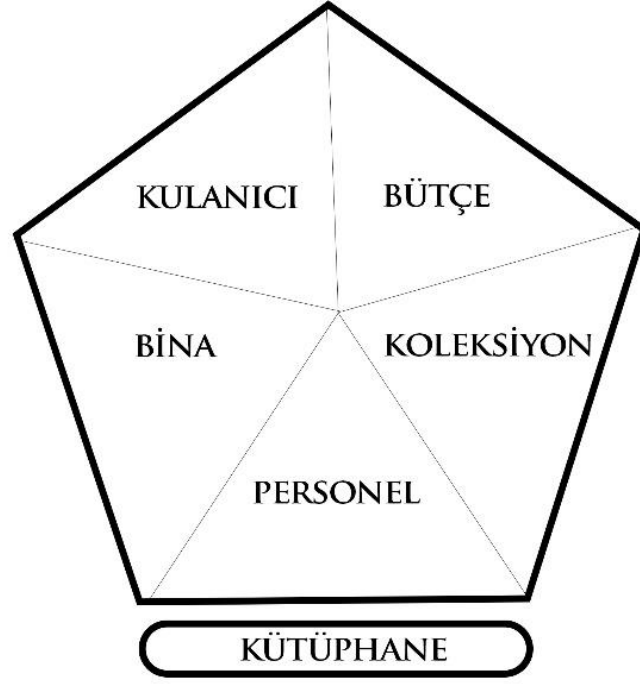
Tarihteki ilk Türk-İslam devleti Gaznelilerdir. Bu zamanın en ünlü kütüphanesi ise Gazneli Mahmud'a ait olan Büyük Saray Kütüphanesidir. Bu kütüphanenin içeriğini hükümdara sunulmuş ve hükümdar adına çıkarılmış binlerce eser oluşturmaktadır (Cumbur, 1963, s. 305-306).

Büyük Selçuklu İmparatorluğunda kurulan kütüphanelere örnek verecek olursak bunlar, Alparslan'ın veziri Nizam-ül Mülk'ün kendi adına Bağdat ve Nişabur'da kurduğu Medreselerin içinde bulunan kütüphanelerdir. Vezir Nizam-ül Mülk, zamanının en önemli hocalarını yetiştirmenin yanı sıra, değerli yazmalardan oluşan koleksiyonları

kapsayan kütüphaneler kurarak kütüphanenin önemini vurgulamıştır (Cumbur, 1963, s. 305-306). Anadolu Selçuklularından kalan en önemli kütüphane ise Sadrettin Konevi Kütüphanesi'dir. Anadolu Selçukluları ve beylikler dönemlerinde pek çok medrese açılmıştır ve bu medreselerin hepsinin içinde kütüphanesinin olduğu bilinmektedir ve bu kütüphanelerden müderrisler ve öğrenciler yararlanmaktadır (Cumbur, 1963, s. 305-306). Bu medreselerde bulunan zengin koleksiyonların bir kısmı günümüzdeki halk kütüphanelerinde bulunmaktadır (Alar, 2001, s. 295-307). Bu bilgiler doğrultusunda, bu kütüphaneleri günümüzde bulunan üniversite kütüphanelerinin ataları olarak tanımlamak doğru olacaktır. Günümüzde bulunan üniversite kütüphaneleri de aynı amaca hizmet etmektedir.

3.3 Kütüphaneyi Oluşturan Öğeler

Bir kütüphaneyi meydana getiren temel unsurlar beş tanedir. Bu unsurlar, kütüphanenin kullanıcıları, kütüphaneyi kullanacak kişilerin bilgi ihtiyacını giderecek bir koleksiyon, kütüphaneye ihtiyaç olacak olan tüm kaynakları sağlayan, bu kaynakları kütüphanecilik standartlarına ve yöntemlerine göre kullanıma hazırlayan ve nasıl kullanılacağı konusunda destek olan kütüphaneci, bu kaynakların sağlanmasını ve kütüphane personelinin maaşlarının karşılanmasını sağlayacak olan bir bütçe ve kütüphanecilik hizmetinin verileceği bir binadır. Bu öğelerden ayrı olarak teknoloji unsuru da, her ne kadar kütüphaneyi oluşturan temel öğeler arasında yer almasa da günümüzde bu unsurlarla birlikte ele alınan bir unsurdur (Küçükcan, 2015, s. 222).

Şekil 3.1 : Kütüphaneyi Oluşturan Unsurlar

Kaynak: Yazarın kendisi

Bu beş temel öge kütüphaneyi oluşturan ve kütüphane hizmetlerinin devamını sağlayan temel unsurlardır. Teknoloji ise hayatımızın başlıca bir unsuru olduğu için sadece kütüphaneyi oluşturan bir unsur değildir ama kütüphanenin gelişmesinde en önemli rolü oynamaktadır. Bunun yanında özellikle 90'lı yıllarla beraber hizmet anlayışı da artık bir kurumun başarısında, markalaşmasında ve kullanıcı memnuniyetini sağlamada en etkili faktörlerden biri haline gelmiştir. Kütüphanelerin varlığı, kullanıcılarına ve kullanıcıların ihtiyaç ve taleplerinin maksimum ölçekte karşılanmasına bağlı olduğu için, kullanıcı odaklı, yenilikçi, yaratıcı hizmetler sunmak da bu nedenle önemlidir diye düşünmekteyiz.

3.3.1 Personel

Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğüne göre “personel” kelimesinin iki anlamı bulunmaktadır. Birinci anlamı, “*Bir hizmet veya kuruluşun görevlileri, bir iş yerinde çalışanların tümü*” olarak tanımlanmıştır. İkinci anlamı ise, “*Devlet ve diğer kamu kuruluşlarında çalışan, etkinliğe çeşitli görevleriyle katılan gerçek kişiler*” şeklinde geçmektedir (Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü, 2019).

IFLA/UNESCO ilkelerine göre, kütüphane personeli dört kategoride incelenmektedir. Bunlar; nitelikli kütüphaneciler, kütüphane yardımcıları, uzman personel ve destek personeldir. Nitelikli kütüphaneciler, kütüphanecilik alanında lisans veya lisans üstü eğitim almış profesyonel personeldir. Kütüphane yardımcıları, diğer adıyla kütüphane memurları, kütüphanede günlük sirkülasyonu yerine getiren personeldir. Bu personelin başlıca görevleri, ödünç-iade işlemlerini gerçekleştirmek, kütüphanenin raf düzeninden sorumlu olmak ve veri girişlerine destek vermektir. Uzman kütüphane personeli, kütüphanecilikten çok kendi uzmanlık alanlarında niteliğe sahip personeldir. Son olarak kütüphane destek personelinin tanımlamak gerekirse, temizlik görevlilerini, güvenlik personelinin bu kategoride değerlendirilmiştir (IFLA, 2004, s. 113-116).

3.3.2 Bina

Bina kelimesi Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğe göre üç farklı şekilde tanımlanmaktadır. Birinci ve asıl anlamı “*yapı*” olarak geçmektedir. İkinci anlamı ise “*Arapça fiil çatısını konu edinen bilim veya kitap*” şeklinde tanımlanmaktadır. TDK’ya göre “bina” kelimesinin son anlamı “çatı”dır. Bu anlamlar incelendiğinde, kütüphane binası kavramını, “bina” kelimesinin TDK’ya göre birinci anlamı karşılamaktadır (Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü, 2019).

IFLA/UNESCO ilkelerine göre, kütüphane binası planı yapılırken, kütüphanenin işlevi, kütüphanenin büyüklüğü, kütüphanenin tasarımı, kütüphane ortamı, güvenlik, elektronik ve görsel-işitsel cihazlar, park yeri gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır (IFLA, 2004, s. 113-116).

Kütüphane binasının amacı, kullanıcıları, çalışanları ve kütüphane dermesini dış etkenlerden korumaktır.

3.3.3 Kullanıcı

Cambridge Çevrimiçi Sözlüğüne göre “kullanıcı”, *bir ürünü, makineyi(cihazı) kullanan veya bir hizmetten faydalanan kişi*” olarak tanımlanmaktadır (Cambridge Dictionary Online, 2019). Kütüphane kullanıcı bu tanımdaki hizmetten faydalanan kişi kategorisinde yer almaktadır.

Kütüphane kullanıcısı profili, kütüphanenin türüne göre değişiklik göstermektedir. Kütüphane kullanıcısı profili incelendiğinde halk kütüphanelerinde

herhangi bir yaş veya düzey ayrımı yapılmazken, üniversite veya okul kütüphanelerinde kullanıcı profili o kurumlardaki öğrenci ve kurum personeliyle sınırlandırılmaktadır. Kütüphane kullanıcısı kütüphane referans hizmetlerinden faydalanan kişilerdir. Kullanıcı da diğer kütüphaneyi oluşturan unsurlar gibi kütüphanenin olmazsa olmazlarından. Kütüphanenin amacı çevresindeki kişilere ihtiyacı olan bilgiyi sağlamak olduğundan, kullanıcısı olmayan kütüphane amaçsız kalmaktadır. Ayrıca, inovatif gelişmeler açısından değerlendirildiğinde, kullanıcıların gelişim ve oluşum sürecine katkılarının birincil etmen olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır, zira kullanıcı odaklı bir kütüphane, kullanıcılarının talep, ihtiyaç, öneri ya da şikayetleri doğrultusunda gerekli adımları atmak durumundadır.

3.3.4 Koleksiyon

Koleksiyon kelimesi dilimize Fransızca “collection” kelimesinden gelmektedir. Koleksiyon kelimesi Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğüne göre iki anlama sahiptir. Koleksiyon kelimesinin birinci anlamı “*Öğrenme, yarar sağlama veya zevk amacıyla bir araya getirilmiş ve özelliklerine göre sınıflara ayrılmış nesnelerin bütünü, derlem*” olarak tanımlanmaktadır. Kelimenin ikinci anlamı ise “*Modaevlerinin giyimdeki yenilikleri tanıtmak için düzenlediği defilelerde gösterilen modellerin bütünü*” olarak geçmektedir (Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü, 2019). Tanımlar incelendiğinde, kütüphane koleksiyonuna uygun olan tanım birinci tanım olarak göze çarpmaktadır.

Koleksiyonun eş anlamlısı olan “derme” kelimesi Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğüne göre iki anlamda tanımlanmaktadır. Birinci anlamı “*dermek işi olan*” kelimenin kütüphane koleksiyonuna daha uygun olan ikinci tanımı ise “*Aynı türden bir araya getirilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon*” şeklinde geçmektedir (Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü, 2019).

Koleksiyonun, basılı, elektronik, geleneksel, modern kaynak türleri başta olmak üzere her türlü kaynağı içermesi gerekmektedir. Koleksiyonun, herhangi bir siyasi, dini veya ideolojik sansürün herhangi bir biçimine ya da ticari baskıların etkisi altında kalmaması gerekmektedir (IFLA/UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi, 1994).

3.3.5 Bütçe

Bütçe kelimesi dilimize Fransızca kökenli “budget” kelimesinden geçmektedir. Türk Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğüne göre “bütçe kelimesi iki anlamda

tanımlanmaktadır. Birinci anlamı “Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerinin tümü” olarak geçmektedir. İkinci anlamı ise “Devlet ve öteki kuruluş veya toplulukların belirli bir dönem içindeki gelir ve giderlerinin oranlama niceliklerini önceden belirleyen, onaylayan ve bu işlemlerin yapılmasına izin veren kanun veya karar” olarak tanımlanmaktadır (Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü, 2019).

Kütüphanenin oluşturulması, faaliyetlerinin devam ettirilmesi ve kaliteli bir biçimde hizmet verebilmesi için bütçe olmazsa olmaz bir unsurdur. Kütüphane binasının inşası dışında, kütüphane koleksiyonuna sağlanacak olan kütüphane kaynakları ve kütüphanedeki görevli kütüphanecilerin maaşları için bütçeye ihtiyaç duyulmaktadır. Gerekli bütçe sağlanamazsa kütüphane ya hiç kurulamayacak ya da hizmetlerini kaliteli biçimde veremeyecektir.

3.4 Kütüphane Türleri

Kütüphaneler bütün değişim ve gelişim aşamalarında toplumsal dış dünyaya bağlıdır. Bu toplumsal dış dünyadaki bütün değişim ve gelişimlerden en çok etkilenen yerler kütüphanelerdir. Kütüphane türlerinin doğmasında çeşitli toplumsal, tarihsel, düşünsel olaylar, teknolojik ve bilimsel gelişmeler etkili olmuşlardır. Fransız Devrimi ile birlikte “Millet” kavramı ortaya çıkmış ve bu düşüncenin gelişmesi sonucunda “Milli Kütüphaneler” ortaya çıkmıştır. Anglo-Amerikan demokrasi anlayışı ile birlikte “Halk Kütüphaneleri” kurulmuştur. Kişiyi hocanın notlarından kurtarmak veya tek ders kitabından kurtarmak diye özetlenen çağdaş eğitim görüşü “okul kütüphanesi” türünü ortaya çıkarmıştır. Bilim, teknik ve sanayi alanındaki gelişmeler “Özel Konu Kütüphaneleri” türünün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kütüphaneleri çeşitli görüş açılarından çeşitli türlere ayırmak mümkündür. Temelde görev alanları, çalışma yöntemleri, hizmet ilkeleri belirlenmiş beş büyük kütüphane türü vardır (Baysal, 1992, s. 12).

Kütüphaneler, dermeleri ve yönetim biçimleri bakımından farklı türlere ayrılır. Bu bakımdan kütüphaneleri altı farklı türde değerlendirmek doğru olacaktır (Sümbül & Aydın, 2017, s. 11).

Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere genel olarak kabul edilen türler Baysal’ın çalışmasında kullandığı türlerdir. Sümbül ise diğer beş kütüphane türüne ek olarak dijital

kütüphaneleri eklemiştir. Bu beş büyük kütüphane türü, üniversite kütüphaneleri, milli kütüphaneler, halk kütüphaneleri, okul kütüphaneleri ve özel konu kütüphaneleridir.

3.4.1 Üniversite (Araştırma) Kütüphaneleri

Üniversitelerde öğretim, üniversite içinde ve yakın çevresinde bilimsel araştırma ve geliştirme çalışmalarını desteklemek, sürekli gelişen, yeni yayınlarla zenginleşen dünya bilimin son verilerini tam olarak takip etmek ve faydalanmaya sunmakla görevli olan kütüphanelerdir (Baysal, 1992, s. 13).

Diğer bir tanım ile üniversite kütüphaneleri, üniversiteler tarafından kurulan ve dünyadaki bilimsel yayınları ve gelişmeleri izleyerek üniversite tarafından yapılacak olan bilimsel araştırmalara kaynak sağlayacak bilgileri öğretim üyelerinin ve öğrencilerin kullanımına sunan kütüphanelerdir (Sümbül & Aydın, 2017, s. 11).

Tanımlar incelendiğinde, üniversite kütüphanelerinden beklenen daha çok bilimsel araştırmalara destek olması gerektiğidir. Üniversite kütüphanelerinin aynı zamanda araştırma kütüphanesi olarak geçmesinin nedeni asıl hizmet alanının bilimsel araştırmaları desteklemek olmasından kaynaklanmaktadır.

3.4.2 Halk Kütüphaneleri

Halk kütüphanesi fikri, ilk bakışta mümkün görünmemiştir. İnsanlık tarihinin sadece son çağlarında, insanların evrensel saygı hak eden doğal hakları olduğu hususunda yaygın bir görüş birliği meydana gelmiştir. Tüm insanların eğitilmesi gerektiği fikri, daha da yeni ve radikal bir fikirdir. Ve toplumun üyelerine, kişisel eğitimlerini bağımsız olarak sürdürebilme imkanı sağlaması gerektiği ise daha da radikal bir görüştü (Lerner, 2007, s. 223).

Halk kütüphaneleri, kadın, erkek, her yaşta, her meslekten ve her düzeyde okuyucunun, her konudaki düşünce ve sanat ürünlerinden ücretsiz ve özgür bir şekilde yararlanmasını sağlayarak, çevrelerinin kültürel, toplumsal ve teknik olarak kalkınmasına yardımcı olan kütüphanelerdir (Baysal, 1992, s. 13).

Baysal'a göre, halk kütüphanesi düşüncesinin özü, çalışmaları ile toplumdaki üretime katkıda bulunmak, toplum tarafından oluşturulan çeşitli kültür verilerinden pay almak, bu verilerden yararlanmak isteyen ancak maddi imkansızlıklardan dolayı bunlara ulaşamayan ve neleri edinebileceği konusunda bilgisi de olmayan insanlara yardımcı olma amacı veya görev duygusudur (Baysal, 1992, s. 13).

Sümbül'e göre halk kütüphanesi, adından da anlaşılacağı üzere hiçbir ayırım yapılmaksızın her yaş ve düzeyden kullanıcı kitlesinin bilgi ve bilgi materyali ihtiyacının ücretsiz olarak karşılandığı kütüphanelerdir (Sümbül & Aydın, 2017, s. 11).

Bu bilgiler ışığında halk kütüphanelerinin toplumun eğitilmesinde önemli bir rol aldığı görülmektedir. Halk kütüphaneleri sayesinde toplumdaki her yaşta her düzeyden bireyler kendilerini eğitebilecek bilgi ve bilgi materyallerine ücretsiz bir şekilde ulaşabilmektedir. Tanımlar incelendiğinde halk kütüphaneleri, kütüphane hizmetlerinden daha çok ücretsiz bilgi materyali karşılama hizmetini yerine getirmektedir. Bu işlemler daha çok basılı kitapların ödünç verilmesiyle gerçekleşmektedir.

3.4.3 Milli Kütüphaneler

Milli kütüphaneler, yurt içinde üretilen yayınların tamamını, yurt dışında üretilen yayınların ise olabildiğince tamamını sağlamakla görevli olan kütüphanelerdir. Yerli yayınları düzenli olarak gösteren tam bir bibliyografya yayınlamak, yerli yayınların ve yerli süreli yayınların özel türleri ile ilgili bibliyografyalar çıkarmak, yayınlar üzerine bilgi veren ulusal bir merkez olmak, ulusal ve uluslararası kurumlar arasında bağ sağlamak ve bibliyografya çalışmaları sürdüren yerli kuruluşlar arasında işbirliğini gerçekleştirmek milli kütüphanelerin görevleri arasında yer almaktadır (Baysal, 1992, s. 13).

Bir başka tanımla milli kütüphaneler, ülke içinde üretilen yayınların hepsini koleksiyonuna katan, bununla birlikte yurtdışında o ülke hakkında yayınlanmış yayınları da takip ederek ve sağlayarak milli belleği oluşturan kütüphanelerdir (Sümbül & Aydın, 2017, s. 11).

3.4.4 Okul Kütüphaneleri

Okul kütüphaneleri, okullardaki eğitim ve öğretim çalışmalarına destek veren, çeşitli yayınlarla öğrencilerin eğitim, kültür ve bilgi düzeyini yükseltmeye yardımcı olan ve ders programlarının gerçekleştirilen kütüphanelerdir (Baysal, 1992, s. 14).

Bir diğer tanımla okul kütüphaneleri, öğrencilerin bilgi seviyelerini yükseltmek ve onların eğitim-öğretim hayatlarına yardımcı olma amacı taşıyan kitaplıklardır (Sümbül & Aydın, 2017, s. 11).

3.4.5 Özel Konulu Kütüphaneler

Özel konulu kütüphaneler, belirli bir bilim alanının veya belirli bir çalışma konusu ile ilgili uygulama ve meslek alanlarının, sanayi kuruluşlarının, yöneticilerin, ticari kuruluşların, fabrikaların vb. ayrıntılı yayın ve bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan kütüphanelerdir. Günümüzde en son ortaya çıkan ve en çok gelişme gösteren kütüphaneleridir. 1920 yılındaki özel konu kütüphane sayısı bin civarında iken 1965 yılında bu sayı on bini aşmaktadır ve sayısı günümüzde katlanarak artmaktadır (Baysal, 1992, s. 14).

3.4.6 Dijital (Elektronik/Sayısal) Kütüphaneler

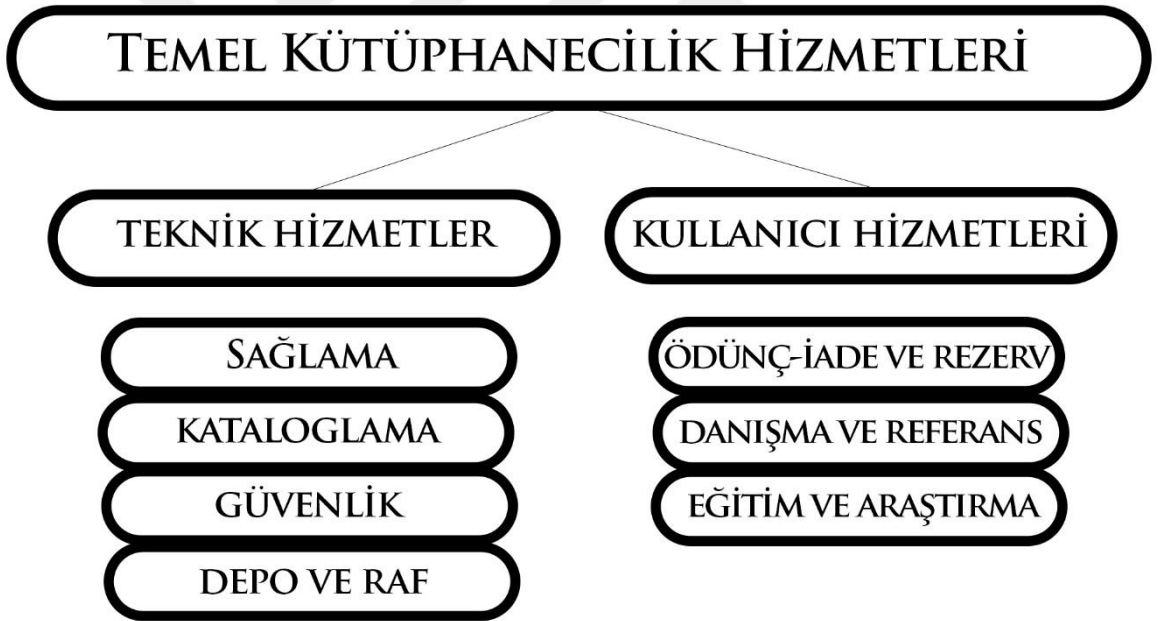
Gelişen teknolojinin etkisi hayatımızdaki her şeye olduğu kadar kütüphaneleri de etkilemiştir. Bu teknoloji ile birlikte ortaya çıkan ve içindeki bilgi kaynaklarının tamamı dijital ortamda olan, internet üzerinde erişime açık olan kütüphanelerdir (Sümbül & Aydın, 2017, s. 11).

Dijital kütüphaneler, bilgi oluşturmak, aramak ve kullanmak için bir dizi elektronik kaynak ve ilgili teknik imkanları barındıran kütüphanedir. Bu anlamda, dijital veriyi herhangi bir ortamda çalıştıran ve dağınık ağlarda bulunan bilgi depolama ve erişim sistemlerinin bir uzantısı ve geliştirilmesidir. Dijital kütüphaneler bir topluluk kullanıcıları tarafından oluşturulmaktadır ve işlevsel yetenekleri bu toplulukların bilgi ihtiyaçlarını ve kullanımlarını desteklemektedir. Verileri, bilgileri ve bilgi kaynaklarını ve sistemini kullanarak bireylerin ve grupların birbirleriyle etkileşime girdiği toplulukların bir bileşenidir. Bu anlamda dijital kütüphaneler, çeşitli bilgi kurumlarının, kullanıcı topluluğunun bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla kaynakların seçildiği, toplandığı, organize edildiği, korunduğu ve erişildiği fiziksel yerler olarak genişletilmesi, geliştirilmesi ve bütünleştirilmesidir. Bu bilgi kurumları, diğerlerinin yanı sıra kütüphaneleri, müzeleri, arşivleri ve okulları bünyesinde barındırır fakat dijital kütüphaneler ayrıca sınıflar, ofisler, laboratuvarlar, evler ve kamusal alanlar dahil olmak üzere diğer topluluk çevrelerini de geliştirir ve sunar (Borgman, 2007, s. 17-18).

3.5 Temel Kütüphanecilik Hizmetleri

“Hizmet etmek” kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğü’ne göre, iki anlama sahiptir. Birinci anlamı “iş görmek, çalışmak” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkarak hizmet etmenin yolunun biri işi görmek veya çalışmak olduğu ortaya çıkmaktadır. “Hizmet etmek” kavramının Türk Dil Kurumu Sözlüğü’ne göre ikinci anlamı ise, “birinin

amaçlarının gerçekleşmesini sağlamak” olarak gözlemlenmektedir. Bu anlamı ise daha çok başka birileri için yapılan işler ve çalışmalar olarak ön plana çıkmaktadır. Kütüphanecilik alanı da hizmet sektörü içerisinde yer almaktadır. Hizmet sektöründeki her iş alanına ait temel hizmetler olduğu gibi kütüphaneciliğe de özgü temel hizmetler bulunmaktadır. Bu hizmetler, ilk kütüphanelerin kurulduğu zamandan beridir sürekli gelişmektedirler. Kütüphanelerdeki temel hizmetleri ele alırsak iki aşamada değerlendirmemiz gerekmektedir. Birincisi kütüphanenin teknik hizmetleridir. Bu hizmet sınıfı bir kütüphane materyalinin sağlanması ile başlar bu materyalin kullanıcının kullanımına sunulması ile sona erer. İkinci hizmet sınıfı ise referans hizmetleridir bir diğer adıyla kullanıcı hizmetleridir. Bu hizmet sınıfında ise odak noktası materyal değil kullanıcıdır. Adından da anlaşılacağı gibi kullanıcıları bilgilendirme, bu hizmetin asıl hedefidir.

Şekil 3.2 : Temel Kütüphanecilik Hizmetleri

Kaynak : Yazarın kendisi

3.5.1 Teknik Hizmetler

Teknik hizmetler, temel kütüphane hizmetlerinin en başında gelmektedir. Kütüphaneleri oluşturan beş unsurdan biri kütüphane koleksiyonudur. Teknik hizmetlerin

amacı ise bu koleksiyonun sağlanması, kullanıcılara sunulmasına kadar olan kısmını gerçekleştirilmesidir. Ancak bu aşamalar rastgele olan aşamalar değildir. Her aşamanın kendine ait tekniği ve usulü vardır. Teknik hizmetlerin başarılı olarak hizmet vermesi için en önemli ilke standartlara uyma ilkesidir. Kütüphanenin kaynak sağlanması, koleksiyonun kataloglanması, güvenlik işlemleri uygulamaları ve açık raf-kapalı depo hizmetlerinin belirli bir standarda göre uygulanması gerekmektedir. Bu standartların bir kısmı kütüphaneden kütüphaneye değişebilir ancak aynı kütüphane içinde belirlenen standartlara uyulması bu hizmetin başarılı olmasında en önemli etmendir.

3.5.1.1 Sağlama Hizmeti

Sağlama hizmeti, temel kütüphane hizmetlerinden olan teknik hizmetlerin bir alt hizmetidir. Sağlama hizmetinin amacı kütüphaneye basılı, elektronik, cd-dvd vb. herhangi formatta yeni kaynakların kazandırılmasıdır. Sağlama hizmeti sayesinde kütüphane koleksiyonları gelişmektedir. Ancak bu hizmetin de kendine özgü teknikleri ve yöntemleri bulunmaktadır.

Kütüphaneye bir kaynak sağlanırken sadece tek bir yöntem ile sağlanmaz. Yani kütüphaneye yeni bir kaynak eklemenin tek yolu o kaynağı satın almak değildir. Kütüphaneye yeni katılacak olan kaynaklar bağış yoluyla veya devir ile de sağlanabilir. Hatta kütüphanenin ürettiği kaynaklar da sağlama hizmetinin içinde yer almaktadır. Kütüphanenin veya kütüphanelerin bağlı oldukları kurumların ürettiği kaynak veya materyaller de bu sınıf içerisinde yer almaktadır. Sadece bu sayılanlar değil daha birçok sağlama yöntemi olabilir.

Sağlama hizmetinin bir diğer önemli noktası ise nitelikli ve kullanılabilir kütüphane kaynaklarının kütüphane koleksiyonuna katılmasıdır. Niteliksiz ve kullanılmayacak kaynakların sağlanması eğer satın alma yoluyla ise gereksiz maddi külfet ve basılı kaynaklar için kütüphane raflarında gereksiz yer sıkıntısı gibi problemlere yol açmaktadır. Bu kaynaklar bağış veya devir yöntemleriyle sağlandıysa da yine basılı materyaller için kütüphane raflarında gereksiz yer sıkıntısı problemlerine neden olmaktadır. Yine satın alma yöntemiyle sağlanacak olan elektronik kaynaklar da kuruma maddi külfet olarak yansiyacaktır.

Sağlama hizmetinin sağlıklı olarak yürütülebilmesi için geçmişe dönük kaynak kullanım istatistikleri çok önemlidir. Özellikle elektronik veri tabanları aboneliklerinin devamı için yıllık kullanım istatistikleri çıkarılıp üzerinde çalışma yapılmadan bu konuda

karar verilmemesi gerekmektedir. Yine basılı kaynaklarda da eğer çok kullanılan bir kaynak ise yeni basımının kütüphane kataloğuna sağlanması gerekmektedir.

3.5.1.2 Kataloqlama Hizmeti

Kataloqlama hizmeti, kütüphanelerdeki teknik hizmetlerin ikinci basamağını oluşturmaktadır. Teknik hizmetler içerisinde teknik bilgi ve alan bilgisine en çok ihtiyaç duyulan kısım kataloqlama evresidir.

Kataloqlama hizmeti kısaca, kütüphaneye sağlanan kaynakların kütüphane demirbaşına kaydı işlemidir. Ancak bu işlem belirli aşamalardan geçmektedir ve aynı zamanda belirli kural ve standartlara göre yapılmaktadır. Kataloqlama hizmet, sağlanan kaynakların tasnifiyle başlar. Sağlanmış olan kaynaklar konusal ya da kaynak türü olarak veya kütüphane tarafından belirlenen şekilde tasnif edilmektedir. Yani sağlanmış olan kaynak süreli yayın veya kitap olarak ayrılmalıdır ve aynı zamanda örneğin kitaplar, kendi aralarında konusal olarak tasnif edilebilmektedir. Tasnif işleminin amacı hem kataloqlama hizmetini rahatlatmak hem de raflara gidecek kaynakları önceden görerek raf planı oluşturmaya katkı sağlamaktır.

Tasnif işleminden sonra artık kütüphane kaynağının kütüphane koleksiyonuna eklenme işlemi olan bibliyografik bilgiler ve yer bilgilerinin girildiği katalog kayıtlarının oluşturulmasına başlanabilir. Bu aşama için kütüphanelerin bir kütüphane bilgi sistemine (kütüphane otomasyonu) sahip olması gerekmektedir. Örneğin; Filemaker Yordam, Sirsi Dynx, Koha vb. Bu tür kütüphane bilgi sistemleri kütüphaneler için olmazsa olmazlardandır. Bu sistemler kütüphanelerin teknik hizmetlerini ve kullanıcı hizmetlerini yerine getirmeleri için büyük rol oynamaktadır.

Kütüphanelerin bu aşamada sahip olması gereken bir diğer ihtiyaç ise kütüphanede kullanılacak olan kütüphane sınıflama sisteminin belirlenmesidir. Kütüphane sınıflama sistemi kataloqlama hizmeti için olmazsa olmaz bir unsurdur. Belki de kütüphaneciliğin en büyük sorunu olan standartlaşma sorununu ortadan kaldırmaya yardımcı, en azından kataloqlama hizmetinde bu probleme hizmet etmektedirler. Özellikle ülkemiz kütüphanelerinde kullanılan başlıca kütüphane sınıflama sistemleri LC Sınıflama Sistemi (Library of Congress Classification System), NLM Sınıflama Sistemi (National Library of Medicine Classification System) ve Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'dir. Sınıflama sistemlerinin kütüphanelere faydalarını sıralayacak olursak bunlar, kütüphane bilgi sistemleri ve kütüphane kataloğu üzerinden taranan ve bulunan

kütüphane kaynaklarının raflarda kolayca bulunmasını sağlamak ve sağladığı konusal bütünlük sayesinde aynı konudaki kaynakların raflarda yan yana durmasını sağlayarak kullanıcıların katalog tarama yapmadan konusal olarak raflarda kaynak aramasını sağlamaktır.

Şekil 3.3: Kongre Kütüphanesi Araştırma Salonu

Kaynak : Library of Congress, Library of Congress Classification Outline: <https://www.loc.gov/catdir/cpsolcco/>, erişim tarihi (22.05.2019)

LC Sınıflama Sistemi (Library of Congress Classification System), Amerika’da bulunan Kongre Kütüphanesi’nin hazırlamış olduğu kapsamlı bir kütüphane sınıflama sistemidir. Charles Amni Cutter tarafından geliştirilmiştir. Bu sistem dahilinde konu başlıkları A-Z harfleri arasındaki harfler ile ifade edilmektedir. Alt sınıflamalar ise 1-9999 arası sayılarla belirtilmektedir (Sümbül & Aydın, 2017, s. 15). Sağladığı yer numarasında hem harf hem de sayılar bulunmaktadır. Örneğin; P – Dil ve Edebiyat, PL-Asya, Afrika ve Okyanusya Edebiyatı, PL21-396 – Türk Edebiyatı, PL 248 – Türk Edebiyatında Roman (Library of Congress , 2019). Buradan anlaşılacağı gibi tek harf genel konuyu, çift harf ise bir alt konuyu temsil etmektedir. Çift harfin yanına eklenen sayısal aralık ise o konuyla ilgili detayları göstermektedir.

Tablo 3.1 : LC Sınıflama Sistemi Konu Başlıkları

A	Genel Çalışmalar	M	Müzik ve Müzik Kitapları
B	Felsefe, Psikoloji ve Din	N	Güzel Sanatlar
C	Tarihe Yardımcı Bilimler	P	Dil ve Edebiyat
D	Dünya Tarihi	Q	Bilim
E	Amerika Tarihi	R	Tıp
F	Amerika Tarihi	S	Tarım ve Hayvancılık
G	Coğrafya, Antropoloji	T	Teknoloji
H	Toplum Bilimleri	U	Ordu Bilimi
J	Siyasi Bilimler	V	Denizcilik Bilimi
K	Hukuk	Z	Kütüphanecilik Bilimi
L	Eğitim		

Kaynak: Library of Congress, Library of Congress Classification Outline:

<https://www.loc.gov/catdir/cpsolcco/>, erişim tarihi (22.05.2019)

NLM Sınıflama Sistemi (National Library of Medicine Classification System), Amerika'da bulunan Milli Sağlık Kütüphanesi'nin oluşturduğu sağlık alanına özgü detaylı bir kütüphane sınıflama sistemidir. Sağladığı yer numarası olarak LC Sınıflama Sistemiyle hemen hemen aynıdır. Örneğin; QS – İnsan anatomisi konusunu göstermektedir. QS 17 – ise insan anatomisi ile ilgili atlasları ve resimli eserleri tanımlamaktadır. (National Library of Medicine, 2019) NLM Sınıflama Sistemi, LC Sınıflama Sistemiyle aynı anda kullanılabilir çünkü NLM Sınıflama Sistemini oluşturan harf aralığı (QS-WZ), LC Sınıflama sisteminde kullanılmamaktadır. LC Sınıflama Sistemi, QR konu başlığı dahil olmak üzere Q sınıflamasını bitirmektedir ve W harfini ise hiç kullanmamaktadır (Library of Congress , 2019). NLM Sınıflama Sisteminde konular temel tıp (klinik öncesi) ve tıp ve ilgili konular (alan) olmak üzere iki ana başlıkta yer almaktadır. Temel tıp bölümü QS-QZ arası harflerle gösterilmektedir, tıp ve ilgili

konular bölümü ise W-WZ arası harflerle ifade edilmektedir (National Library of Medicine, 2019).

Tablo 3.2 : NLM Sınıflama Sistemi Türkçe Konu Başlıkları

QS	İnsan Anatomisi	WJ	Ürogenital Sistem
QT	Fizyoloji	WK	Endokrin Sistemi
QU	Biyokimya, Hücre Biyolojisi, Genetik	WL	Sinir Sistemi
QV	Farmakoloji	WM	Psikiyatri
QW	Mikrobiyoloji, İmmünoloji	WN	Radyoloji, Tanısal Görüntüleme
QX	Parazitoloji	WO	Cerrahi
QY	Klinik Laboratuvar Patolojisi	WP	Jinekoloji
QZ	Patoloji	WQ	Kadın Doğum
W	Genel Tıp. Sağlık Meslekleri	WR	Dermatoloji
WA	Halk Sağlığı	WS	Çocuk Hastalıkları
WB	Tıp uygulamaları	WT	Yaşlılık Hastalıkları
WC	Bulaşıcı Hastalıklar	WU	Diş Hekimliği, Ağız Cerrahisi
WD	Sistemik ve Metabolik Bozukluklar	WV	Kulak-Burun-Boğaz
WE	Kas-İskelet Sistemi	WW	Göz Hastalıkları
WF	Solunum Sistemi	WX	Hastane ve Sağlık Kuruluşları
WG	Kardiyovasküler Sistem	WY	Hemşirelik
WH	Hemik ve Lenfatik Sistemler	WZ	Tıp Tarihi
WI	Sindirim Sistemi		

Kaynak: National Library of Medicine, National Library of Medicine Classification

Web Site: <https://www.nlm.nih.gov/class/OutlineofNLMClassificationSchedule.html>,

erişim tarihi (24.05.2019)

Şekil 3.4: U.S. National Library of Medicine

Kaynak: National Library of Medicine Web Sitesi: <https://www.nlm.nih.gov>, erişim tarihi (24.05.2019) (Anasayfa: National Library of Medicine , 2019)

Dewey Onlu Sınıflama Sistemi ise dünya genelinde en yaygın biçimde kullanılan kütüphane sınıflama sistemidir. 1876 yılında Melvil Dewey tarafından oluşturulmuştur. Birinci basımı 44 sayfadan oluşan DOS, zamanla geliştirilerek 4 ciltlik bir esere dönüşmüştür. İsminden de anlaşılacağı gibi DOS'un on adet ana konu başlığı bulunmaktadır. On ana sınıftan oluşan DOS, alt alanları kapsayacak biçimde tekrar on ana sınıfa ayrılır ve bütün alt alanları kapsayacak biçimde genişlemektedir (Sümbül & Aydın, 2017, s. 14).

Tablo 3.3 : Dewey Onlu Sınıflama Sistemi On Ana Sınıfı

000	Genel Konular
100	Felsefe & Psikoloji
200	Din
300	Toplum Bilimleri
400	Dil ve Dil Bilim
500	Doğa Bilimleri ve Matematik
600	Teknoloji (Uygulamalı Bilimler)
700	Sanat (Güzel Sanatlar)
800	Edebiyat & Retorik
900	Coğrafya & Tarih

Kaynak: Erkin Başer, Dokuz Eylül Üniversitesi Erkin Başer Kullanıcı Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi Web sitesi: kisi.deu.edu.tr/userweb/erkin.baser/dewey.pdf, erişim tarihi (10.05.2019)

Dünya üzerinde daha birçok kullanılan sınıflama sistemi bulunmaktadır. Ancak ülkemizdeki kütüphanelerin koleksiyonları incelendiğinde bu üç sınıflama sistemi kullanım olarak ağır basmaktadır. Kütüphaneler kendi koleksiyon ve türlerine göre bu sınıflama sistemlerinden kendilerine en uygun olanı kullanmaları gerekmektedir. Örneğin; bir kütüphanenin koleksiyonun büyük bir kısmı sağlık ve tıp alanındaki eserlerden oluşuyorsa NLM sınıflama sistemini kullanması hem daha profesyonel hem de daha kullanılabilir olacaktır. Kullanılacak olan sınıflama sistemleri kütüphane koleksiyonlarının kataloglarının belli bir standart üzerine olmasına sağlamaktadır. Bu sayede kataloglama hizmetini gerçekleştiren kütüphane personeli değişse bile aynı sınıflama sistemi ve yazım kuralını uyguladıktan sonra standartlaşma adına bir kayıp olmayacaktır, bu hizmet personele bağımsız aynı kalitede devam edecektir.

3.5.1.3 Güvenlik Hizmeti

Kütüphanelerde güvenlik hizmeti, kütüphane koleksiyonun ve materyalinin korunmasını amaçlayan bir hizmettir. Kütüphaneci, Osmanlı Devleti zamanında “Hâfız-ı Kütüp” olarak anılmaktadır (Erünsal, 2019). “Hafız” kelimesi, koruyan, muhafaza eden

kişi anlamına gelmektedir (Luggat Çevrimiçi Sözlük, 2019). Bu tanımlardan anlaşılacağı gibi, eskiden kütüphanecinin ilk ve en önemli görevi kitapları korumaktır.

Günümüzde kütüphaneler güvenlik hizmetine çokça önem vermektedir ve bununla ilgili bütçeler ayırmaktadır. Çünkü meslek gereği kütüphaneci, bağlı olduğu kütüphanedeki kaynakların korunmasından sorumludur.

Günümüzde kullanılan en yaygın kütüphane güvenlik sistemi RFID (Radio Frequency Identification) güvenlik sistemidir. RFID güvenlik sistemi, kütüphane materyali üzerine yerleştirilen, üzerine ufak boyutlarda veri yazılabilen manyetik çipler vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Sistemin çalışması ile ilgili özet geçecek olursak, ilk olarak kütüphaneci tarafından RFID okuyucu ve yazıcı pad yardımıyla hangi kaynak için kullanılacaksa o kaynağa ait verilerin RFID etiketine (çipine) programlanması ile başlamaktadır. Daha sonra bu programlanan etiket ilgili kaynağa yapıştırılır. Bu zamandan sonra artık o eser eğer kütüphaneden izinsiz çıkartılmaya çalışılırsa, kütüphane kapısına yerleştirilen manyetik kapı sayesinde alarm verecektir ve kullanıcıyı ve kütüphaneciyi uyaracaktır. Kütüphanecinin ekranına hangi kaynağın, hangi saatte izinsiz olarak çıktığı düşmektedir. Bu manyetik kapıların etrafına yerleştirilen güvenlik kameraları yardımıyla da kaynağı izinsiz çıkaran kişinin kimliği tespit edilebilmektedir.

Bu sayede kütüphanelerdeki kaynakların güvenlikleri sağlanabilmektedir. Kullanıcıların ve eşyalarının güvenliğini ise kütüphane veya kurumun güvenlik ekibinin sağlaması gerekmektedir. Kütüphanecinin görevi kütüphanedeki kaynakların veya kütüphaneye ait demirbaşın güvenliğini sağlamasıdır.

3.5.1.4 Açık Raf-Kapalı Depo Hizmeti

Açık raf-kapalı depo hizmeti, kütüphane teknik hizmetlerinin en son aşamasıdır. Kütüphaneye sağlanan kütüphane kaynağı kataloglama ve güvenlik işlemlerinden sonra artık kütüphane raflarında yerini alabilmektedir. Tüm teknik işlemleri biten kütüphane kaynağı, kullanılan kütüphane sınıflama sistemine göre raflardaki yerlerini almalıdır. Bu aşama kütüphane kaynağının kullanıcıların kullanımına açılması aşamasıdır. Rafta yerini alan kaynak artık kullanıma hazır durumdadır.

Açık raf sisteminde kullanıcılar, kaynaklara direk erişim hakkına sahiptirler. Bu yüzden bu raflar çok çabuk karışabilmektedir. Bu rafların düzeninden ilgili kütüphane personeli sorumludur.

3.5.2 Referans (Kullanıcı) Hizmetleri

Referans hizmetleri, kütüphanelerin kullanıcıya yönelik hizmetleridir. Başlıca bu hizmetler, ödünç-iade ve rezerv hizmeti, danışma ve referans hizmeti ve eğitim ve araştırmalara destek hizmetleridir.

3.5.2.1 Ödünç-İade ve Rezerv Hizmeti

Kütüphanelerin en temel görevlerinden biri de kullanıcılarına ve çevresine fayda sağlamaktır. Dünya tarihindeki ilk kütüphanelerin faydalanıcı çevresi çok dardı. Geniş çevrelere fayda sağlayan kütüphaneler tarihsel bir gelişimin sonucu ortaya çıkmıştır. İnsanlar uzun yıllar boyunca kütüphanenin görevinin kitapları toplamak ve saklamak olduğunu düşünmüşlerdir. On sekizinci asırda bile kütüphanelerin çoğu müze konumundaydı. Günümüzde ise bu anlayış değişip yerini ihtiyacı olana aradığı yayını ulaştırmak, geniş kitleleri bu bilgi ve kaynaklardan faydalandırmaktır (Baysal, 1992, s. 9).

Ödünç-iade işlemi günümüz kütüphanelerinde en çok kullanılan hizmetlerden birisidir. Hizmetin amacı kullanıcıların ücretsiz olarak belirli bir süre koşulu ile ihtiyacı olduğu kaynağa sahip olmasıdır. Bu sayede kütüphaneye sağlanan bir kaynak ile birlikte birçok kullanıcı bu kaynaktan faydalanacaktır.

Ödünç-iade hizmeti bilgisayar kullanımının yaygın olmadığı zamanlarda kağıt ortamına kayıt edilecek gerçekleştirilirdi. Kullanıcının kişisel bilgileri, ödünç tarihi, iade tarihi, ödünç alınan kaynak bilgileri gibi bilgiler kullanılarak bu işlem gerçekleştirilirdi. Günümüzde bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ile birlikte artık hemen hemen tüm kütüphanelerde ödünç-iade ve rezerv hizmeti bilgisayar ortamında, kütüphane bilgi sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. İlk aşamada kütüphane personeli belirlediği ödünç-iade koşullarını kütüphane bilgi sistemine tanıtmaktadır. Örneğin; öğrenci statüsündeki kullanıcılar için aynı anda 3 kaynağı 15 günlüğüne ödünç alabilmektedir şeklinde kütüphane bilgi sistemine tanımlanırsa, bir kaynağı öğrenci statüsündeki bir kullanıcıya ödünç verdiğimizde, verdiğimiz tarih ve saat itibarıyla 15 günden geriye otomatik olarak eksilecektir ve kullanıcının zamanının dolmasına yakın veya zamanı dolduğunda onu otomatik olarak sms veya email üzerinden bilgilendirecektir.

Kullanıcılara kaynak ödünç verirken birden fazla yol izlenebilmektedir. Kütüphane bilgi sistemleri ödünç-iade işlemi sırasında iki farklı tablonun eşleştirilmesi

ile çalışmaktadır. Örneğin; 00001 kullanıcı numaralı kullanıcıya 002112 demirbaş numaralı kaynağı ödünç vermek istediğimizde sistem, kullanıcı tablosundan 00001 numaralı kullanıcı ile kütüphane kaynakları tablosundan 002112 demirbaş numaralı kaynağı eşleştirmektedir ve bu eşleşmenin koşullarını da kütüphaneci belirlemektedir. Her kullanıcının bir kullanıcı kodu olmak zorundadır. Bir ödünç işlemi sırasında kullandığımız kütüphane bilgi sistemi, ilk olarak bizden ödünç hizmeti vermek istediğimiz kullanıcının kullanıcı kodunu girmemizi istemektedir. Daha sonra da ödünç alınmak istenen kütüphane kaynağının veya kaynaklarının demirbaş numarasını istemektedir. En son olarak bu işlem, kütüphane personelinin onayına sunulmaktadır. İşlem onaylandığında ödünç işlemi gerçekleşmiş olmaktadır. Kütüphane, eğer kütüphane güvenlik sistemi kullanıyor ise ödünç verilen kaynakların üzerlerinde bulunan RFID güvenlik etiketlerinin alarm durumlarının deaktif vaziyete getirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kütüphane bilgi sistemi üzerinden ödünç işlemi gerçekleşmiş olsa bile güvenlik sistemi üzerinde bu işlem izinsiz geçiş olarak tanımlanacaktır. Bu problemin yaşanmaması adına, RFID güvenlik sistemi ile kütüphane bilgi sisteminin birbirleriyle entegre edilmesi gerekmektedir. Bu sayede kütüphane bilgi sistemi üzerinden kütüphane kaynağı, kütüphane kullanıcıya ödünç verildiği anda kütüphane kaynağının RFID etiketi alarm durumu otomatik olarak deaktif edilecektir. İade işlemi ise ödünç işleminin tam tersidir. İade işlemi aşamalarını sıralayacak olursak, kütüphane personeli iade alacağı kaynağın demirbaş numarasını sisteme girer, kütüphane bilgi sistemi bize bu kaynağın hangi kullanıcı tarafından iade edildiği bilgisini ekran yansıtır. Sistem bu bilgiye bu kaynağın ödünç işlemi sırasında erişmektedir.

3.5.2.2 Danışma ve Referans Hizmeti

Danışma ve Referans hizmeti, adında da anlaşılacağı gibi kullanıcıların kütüphanecilere kütüphane ve kütüphane hizmetleri hakkında bilgi alabilmesini ve bunlarla ilgili kütüphane tarafından eğitimler alabilmesini sağlayan kütüphane hizmetidir.

Danışma ve referans hizmeti, birebir görüşme ile, bilgilendirme bankosu üzerinden, e-mail üzerinden veya telefon ile alınabilir. Her kütüphane kendine göre bu usulleri belirleyebilmektedir.

3.5.2.3 Araştırmalara ve Eğitilere Yardımcı Hizmetler

Kütüphanelerin en temel görevlerinden biri ihtiyacı olan bireylere, ihtiyacı olan bilgiyi sağlamasıdır. Kütüphaneler günümüzde artık araştırmalara yardımcı olan ve bu konularla ilgili eğitimler veren kurumlar haline gelmiştir.

Bilimsel araştırma yapmak isteyen kütüphane kullanıcıları, bu araştırmaları yapabilmeleri için ilk olarak araştırma yapmanın yöntemlerini bilmesi gerekmektedir. Hangi araştırma yönetimi kullanacağını yanında hangi elektronik veya basılı kaynaklardan faydalanacağını da bilmesi gerekmektedir. Araştırma yapacağı veri tabanlarının içeriklerini bilmesi gerekmektedir. Kütüphane araştırma ve eğitim hizmeti ile bu ihtiyacı gidermektedir. Bilimsel araştırma yapacak olanlara kaynak sağlama ve kaynak kullanımı noktasında destek olunmaktadır. Yine aynı şekilde bilimsel yayın yapacak kullanıcılarda bu hizmetten faydalanabilmektedirler. Bu destek kütüphane tarafından verilirken aynı zamanda araştırma yapmak, bilimsel yayın hazırlamak, veri tabanları içerikleri ve kullanımları, referans kaynakları kullanımları, temel kütüphanecilik bilgisi, kütüphane kaynaklarında tarama yapmak gibi konularda da periyodik olarak eğitimlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

4. VAKIF ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANELERİNDEKİ İNOVATİF

UYGULAMALAR, ÜRÜN VE HİZMETLER

4.1 Kütüphane Hizmetlerinde İnovasyon

İnovasyon hayatımızın her alanını etkilediği gibi kütüphane hizmetlerini de etkilemektedir. Kütüphane hizmetleri tarih boyunca gelişimini sürdürmüştür. Kütüphaneciler, bu bilim üzerine çalışmalar yaparak kendi alanlarına sunabilecekleri yeni hizmetler katmıştır. Kütüphane tarihçesi incelendiğinde, Sümerler, Mısırlılar, Selçuklular, Osmanlılar ve günümüz dönemlerinde kütüphane hizmetleri değişiklik göstermektedir. Kimisinde kütüphane sadece bilgi kaynaklarını korumakla görevliken, bazılarında kullanıcılara bilgi kaynağı sunma hizmeti bulunmaktadır.

Günümüzde kütüphaneler, yeni adıyla bilgi merkezleri, çok çeşitli hizmetler vermektedir. Kütüphaneler artık bir yaşam merkezi olduğu için, insanın gün içindeki faaliyetlerini sürdürebildiği mekanlar haline gelmiştir. Günümüz kütüphane anlayışı, bir kullanıcı sabahtan akşama kadar kütüphanede vakit geçirebilmelidir olarak oturmuştur. Çünkü kütüphaneler artık kitap okunan ve bu kitapların saklanıp korunduğu mekanlar olarak kalmamıştır. Kütüphanecilik bilimi son yirmi yılda tıpkı diğer bilim dalları gibi adeta tavan yapmıştır. Şüphesiz bunda bilgisayar ve internetin yaygınlaşması ve gelişmesinin rolü oldukça fazladır.

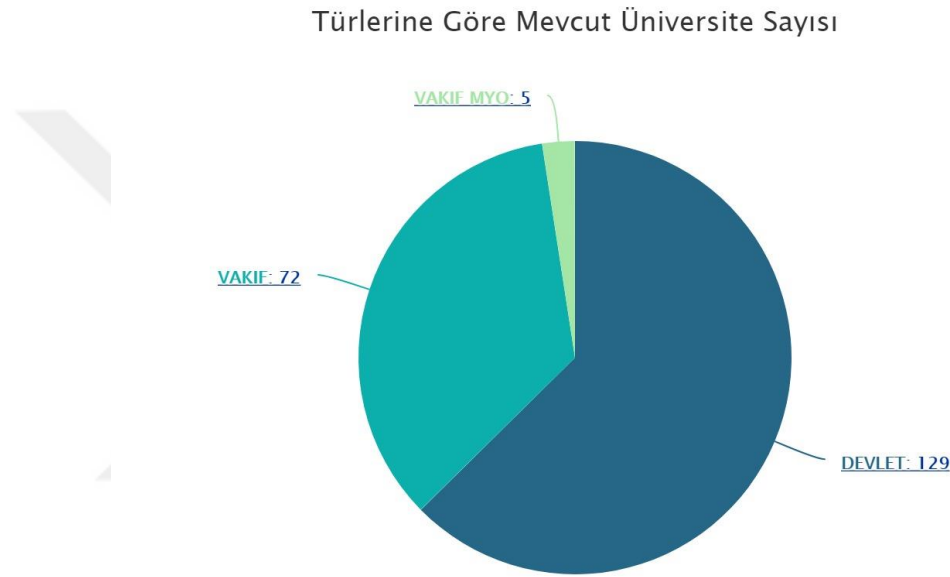
Günümüz kütüphaneleri, artık tema olarak da ayrılarak hizmet kalitesini artırıp bir alana yoğunlaşma üzerine kurulmaktadırlar. Örneğin; sağlık kütüphaneleri, sağlık alanında çalışan personele ve sağlık alanında öğrenim gören öğrencilere bilgi ve belge ihtiyacı karşılayıp, bilimsel araştırmalarına destek olmak amacıyla kurulmuştur. Bu gibi tematik kütüphane örnekleri ülkemizde ve dünya da oldukça fazla durumdadır.

4.2 Vakıf Üniversiteleri

Üniversite Fransızca “université” kelimesinden gelmektedir. (Türk Dil Kurumu Sözlüğü) Türk Dil Kurumunun sözlüğünde, “*Bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip, yüksek düzeyde eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan fakülte, enstitü, yüksekokul vb. kuruluş ve birimlerden oluşan öğretim kurumu, darülfünun*” olarak tanımlanmıştır. Cambridge Dictionary Online’a göre ise üniversite “*öğrencilerin belli bir seviyeye gelmek için öğrenim gördükleri yer*” dir. “*Üniversite, Bilimsel özerkliğe ve kamu*

tüzelkişiliğine sahip yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan; fakülte, enstitü, yüksekokul ve benzeri kuruluş ve birimlerden oluşan bir yükseköğretim kurumudur. “ (Yüksek Öğretim Kanunu 2547 Madde: 3-d).

Üniversite liseden sonra gelen eğitim kurumudur. Üniversite de öğrenciler lisans eğitimlerini tamamlarlar. Lisans eğitiminden sonra Yüksek Lisans ve Doktora öğretimini de üniversiteler karşılamaktadır. Yüksek Öğretim Kurumunun 2019 verilerine göre Türkiye’de 129 devlet üniversitesi, 72 vakıf üniversitesi ve 5 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 206 adet üniversite bulunmaktadır.

Şekil 4.1 : Türlerine Göre Türkiye’deki Mevcut Üniversite Sayısı

Kaynak : Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi İstatistik Web sitesi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>, erişim tarihi (13.05.2019)

Üniversiteler devlet kökenli (bir devletin kendi imkanlarıyla kurduğu) ve vakıf kökenli (kişilerin veya özel kurumların kendi imkanlarıyla kurduğu) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yüksek Öğretim Kurulu ise üniversiteleri 3 başlıkta incelemektedir. Bunlar, devlet üniversiteleri, vakıf üniversiteleri ve vakıf meslek yüksekokullarıdır. Burada üniversite-yüksekokul farkı bulunmaktadır. Vakıf meslek yüksekokulu diye adlandırılan eğitim kurumları sadece ön lisans eğitimi veren eğitim kurumlarıdır. Ancak Yüksek Öğretim Kurulu’nun da devlet veya vakıf kökenli üniversiteler olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

Devlet Üniversiteleri, bağlı olunan devletin maddi imkanlarıyla kurulan ve sürdürülen eğitim kurumlarıdır. Bütün ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı'nın web sayfası incelendiğinde, Türkiye'de bu eğitim kurumlarında çalışan memurlar ve akademisyenler devlet tarafından yapılan ALES veya KPSS gibi sınavlar ile belirlenmektedir. Bu üniversiteler liseden mezun öğrencilere uygulanan yine devlet tarafından düzenlenen üniversite giriş sınavı ile öğrenci almaktadır. Devlet üniversiteleri, üniversitede eğitim görme hakkı kazanan öğrencilerden herhangi bir eğitim ücreti almaz. Liseden mezun olan her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı devlet tarafından uygulanacak olan Yükseköğretim Kurumları Sınavı'nda gerekli başarıyı gösterdiği takdirde Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlı devlet üniversitelerinde eğitim alma hakkına sahip olmaktadır (ÖSYM, 2019).

Vakıf Üniversiteleri, bir şahsın veya özel bir kurumun kendi imkanlarıyla kurduğu yüksek eğitim kurumlarıdır. Vakıf üniversiteleri eğitim kurumu olarak devlete bağlıdır ancak bu bağlantı doğrudan değildir. Üniversitenin bütün müfredatı ve kuralları devlete uygun olacak şekilde özerk olarak vakıf üniversitesi yönetimi tarafından verilir. Vakıf Üniversiteleri, 2547 numaralı kanuna göre devlet tarafından kurulan eğitim kurumları olarak geçmektedir (Yüksek Öğretim Kanunu 2547 Madde: 3-d).

Vakıf Üniversiteleri, personelini kendi insan kaynakları birimi ile yapılan görüşmeler sonucunda belirler. Ancak bu kurumlar aynı zamanda devlete bağlı resmi eğitim kurumları olduğu için personel alımlarında bazı alt sınırlar vardır. Örneğin; öğretim elemanı kadrosu için en az yüksek lisans diploması ve Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitim Giriş Sınavı'ndan en az 70 puan almak gibi alt sınırları devlet belirler (ÖSYM, 2019).

Vakıf üniversiteleri, öğrenci alımında ise devlet üniversiteleri gibi Yükseköğretim Kurumları Sınavı sonucuna göre davranmaktadır. Ancak vakıf üniversiteleri öğrencilere, %25, %50, %100 burs gibi seçenekler sunabilmektedir. Bir vakıf üniversitesinde eğitim alma hakkını kazanmış bir öğrenci eğer %100 burslu programa kayıt olma hakkı kazanmadıysa, üniversitenin belirlediği eğitim ücretini ödemek zorundadır. Vakıf üniversiteleri de aynı devlet üniversiteleri gibi yüksek lisans ve doktora programlarının uygulandığı eğitim kurumlarıdır.

Yükseköğretim Kurulu Vakıf Üniversiteleri Raporu'na göre Türkiye'deki ilk kurulan Vakıf Üniversitesi 1984 yılında kurulan ve 1986-87 eğitim-öğretim yılında

eğitime başlayan Bilkent Üniversitesi'dir. Bilkent Üniversitesi'nden sonra kurulan vakıf üniversitelerimiz sırasıyla 1992 yılında kurulan Koç Üniversitesi, 1994 yılında kurulan Başkent Üniversitesi, 1996 yılında kurulan Yeditepe Üniversitesi ve Sabancı Üniversitesi'dir. Bu sayı 1996 yılında Bilgi Üniversitesi, Fatih Üniversitesi ve Işık Üniversitesi'nin kurulmasıyla 8'e yükselmiştir. Türkiye'deki vakıf üniversitelerinin sayısı 1997 yılında 15'e, 1999 yılında 20'ye, 2001 yılında 23'e ve 2006 yılında ise 25'e yükselmiştir (YÖK, Yükseköğretim Kurulu Vakıf Üniversiteleri Raporu, 2007). Günümüzde ise bu sayı 72 vakıf üniversitesi, 5 vakıf meslek yüksekokulu olmak üzere toplam 77'dir (Yüksek Öğretim Kurulu verileri, 2019).

4.3 Türkiye Örnekleri

Ülkemizdeki vakıf üniversite kütüphane hizmetleri incelendiğinde özellikle tematik kütüphanelerdeki hizmet çeşitliliği göze çarpmaktadır. Kütüphane hangi alana hizmet veriyorsa o alana özgü materyal ve kaynaklar o kütüphanenin hizmet alanına girdiğinden bu durum kütüphanelerin hizmet kalitesini, çeşitliliğini ve yeniliğini artırmaktadır.

4.3.1 Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphaneleri

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi ülkemizde sağlık alanında hizmet veren bir vakıf üniversitesidir. Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi'nin eski adı Vakf-ı Gureba Hastanesi'dir. Kurum yaklaşık iki yüz yıllık bir kurum olmasına rağmen üniversite kuruluş tarihi 2010 yılıdır. Ancak Vakf-ı Gureba Hastanesi, Bezmiâlem Vâlide Sultan tarafından 1845 yılında kurulduğu için üniversite logosunda 1845 ibaresi görölmektedir (Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi, 2019).

Üniversite vizyonunu, "*Eğitim ve sağlık hizmetlerinde örnek alınan, bilime yön veren, vakıf kültürünü yaşatan öncü sağlık üniversitesi olmaktır.*" , misyonunu ise "*Modern bilim ve teknolojiyi medeniyet değerlerimiz ışığında kullanarak sağlık profesyonellerini ve bilim insanlarını yenilikçi eğitim modelleriyle yetiştirmek, ürüne ve hizmete dönüşen araştırmalar yapmak, kaliteli ve erişilebilir sağlık hizmeti sunmak ve toplumun sağlık düzeyini yükseltmektir.*" olarak tanımlamaktadır (Misyonumuz-Vizyonumuz: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi, 2019).

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi bünyesinde akademik kütüphane hizmetleri, üniversitenin eğitim-öğretim kalitesini arttırmak, araştırma geliştirme çalışmalarını desteklemek,

modern kütüphaneciliğin gerektirdiği hizmetleri verebilmek amacıyla kullanıcıların her tür ve ortamdaki bilgi ve belge ihtiyaçlarını en iyi kaynaktan hızlı bir şekilde karşılamayı hedeflemektedir. Üç farklı kampüste hizmet veren kütüphaneleri, ulusal ve uluslararası ölçekte bilgi birikimi, kullanımı ve transferine destek olmak, kullanıcılarımızın daha çok bilgiye kampüs içinde ve dışında mekândan bağımsız olarak erişmelerini sağlamak, akademik ve sosyal yaşamı etkileme gücü yüksek bir Kütüphane ve Bilgi Merkezi oluşturma amacıyla 2010 yılında Rektörlük bünyesinde kurulmuştur (Hakkımızda: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, vizyonunu “ *Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi'nin eğitim ve araştırma programlarının gereksinimleri doğrultusunda güncel bilgiyi, hizmet verdiği kitleye bilgisayar ve ağ teknolojilerini kullanarak hızlı ve ekonomik bir şekilde, zaman ve yerden bağımsız olarak sunan, mesleki dayanışma ve işbirliğine dayalı, çalışanlarıyla birlikte gelişmelerin gerisinde kalmayan, modern bir bilgi ve belge merkezi olmaktır*”, misyonunu ise “*Kütüphanelerimizde, kütüphanecilik mesleği alanında gerekli tüm hizmetlerini karşılamak, öğrencilerin, akademik ve idari personelin kütüphaneden en verimli şekilde yararlanmasını sağlayarak çalışmalarını desteklemek ve Üniversitemizin vizyonuna uygun şekilde hareket ederek kütüphanecilik mesleğini en iyi şekilde temsil edip, üniversite bünyesindeki eğitim öğretim, araştırma faaliyetleri ve topluma hizmet için doğru, güvenilir ve evrensel bilgiye çağdaş olanaklarla erişilmesini sağlamak.*” şeklinde tanımlamaktadır (Misyonumuz-Vizyonumuz: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, hizmetlerini altı kategoriye ayırmıştır. Bunlar, çalışma salonu hizmetleri, Bilgisayar ve internet hizmetleri, kütüphaneler arası ödünç, ödünç hizmetleri, eğitim seminerleri hizmeti ve danışma ve referans hizmetleridir (Hizmetler: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Şekil 4.2 : Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphaneleri

Kaynak: Ana Sayfa: Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Bezmialem Vakıf Üniversitesi
Web sitesi: <https://bezmialem.edu.tr>, erişim tarihi (20.05.2019)

Kütüphane, çalışma salonları hizmetleri ile kütüphanenin hizmet verdiği kullanıcı gurubunun bilgi ihtiyacına yönelik kaynakları belirlemek, kullanıcılara ilgili yönlendirmeleri yapmak ve eğitim ve tanıtım desteği sunmak gibi amaçları benimsemiştir (Hizmetler: Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Bilgisayar ve internet hizmetiyle, kullanıcıların ücretsiz olarak kütüphanelerde yer alan masa üstü bilgisayarları ve kablosuz interneti kullanmalarını amaçlamaktadır (Hizmetler: Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Kütüphaneler arası ödünç hizmetini sunmakla, kütüphanede bulunmayan veya erişim sağlanamayan yayınları ANKOS KİTS yoluyla diğer araştırma ve üniversite kütüphanelerinden sağlamak, ya da diğer kütüphanelerden bu yönde bir istek geldiği takdirde bu yayınları onlara sunmak amaçlanmıştır (Hizmetler: Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Kütüphane sunduğu ödünç hizmeti ile sahip olduğu çeşitli türden kütüphane kaynaklarını belirli koşullar ve sürelerle kütüphane kullanıcılarına ücretsiz olarak sunmayı amaçlamaktadır. Ödünç verilen kaynaklar incelendiğinde farklı olarak tablet üzerinden çevrimiçi dergi okuma hizmeti göze çarpmaktadır (Hizmetler: Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Sunulan eğitim seminerleri hizmeti, kütüphanenin abone olduğu veri tabanı firmaları ile iletişime geçilip, bu veri tabanlarının kullanımları ile ilgili eğitimler düzenlemeyi amaçlamaktadır. Kütüphane personeli de talep olduğu takdirde bu konuyla

ilgili ek eğitimler düzenlemektedir (Hizmetler: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

Danışma ve referans hizmeti ile birlikte, kütüphane kullanıcılarının kütüphane ve hizmetleri ile ilgili veya herhangi bir bilgi ihtiyacını gidermeye yönelik konularda kullanıcıları bilgilendirmeyi amaçlamaktadır (Hizmetler: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü, 2019).

4.3.2 MEF Üniversitesi Kütüphaneleri

MEF Üniversitesi, Arıkanlı Holding tarafından kurulmuştur. Üniversite ilk öğrencilerini 2014-2015 yılında almıştır. Üniversite yeni olsa da MEF kurumu eğitim hayatına ilk olarak 1972 yılında dersane olarak başladı. Arıkanlı Holding ise, faaliyet göstermekte olan şirketlerin "stratejik birlikteliğini ve koordinasyonunu sağlamak" amacıyla 1996 yılında kuruldu (Kurucu Vakıf Hakkında: MEF Üniversitesi, 2019).

Üniversite, vizyonunu “*Geleceği şekillendirecek, yenilikçi ve girişimci global liderler yetiştirmektir.*” Şeklinde tanımlamaktadır. Üniversitenin misyonları ise İleri görüşlü, ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet yeteneğine sahip, küresel değerlerle ulusal kimliklerini ilişkilendirebilen, kendini sürekli geliştiren, teknolojiye hakim, çevreye duyarlı, toplumsal ve etik değerlere sahip, yaratıcılık, girişimcilik ve liderlik özelliklerini araştırma yeterlilikleri ile birleştirerek uygulayabilen, ulusal ve uluslararası alanda çığır açacak mezunlar yetiştirmek, Eğitime gönül vermiş, uluslararası bilime ve teknolojiye katkı veren, araştırmacı ve lider akademisyenleri bir araya getirmek ve desteklemek, Hedeflerini ulaşılabilir kılmak için akademisyen, öğrenci ve idari personeline gerekli altyapıyı ve motive edici ortamı kurmak ve sürekliliğini sağlamaktır (Vizyon ve Misyonumuz: MEF Üniversitesi, 2019).

MEF Üniversitesi kütüphanesinin misyonu, sahip olduğu farklı türden bilgi kaynaklarını (basılı ve elektronik kitaplar, basılı ve elektronik dergiler, online veri tabanları, akıllı cihazlar vb.) kullanarak, hizmet verdiği grupların zamanla değişen bilimsel, akademik, entelektüel ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran kaliteli bilgi hizmetleri üretmek ve kullanıcılarının hayat boyu öğrenme aktivitelerini desteklemektir (Misyonumuz: MEF Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Kütüphanenin vizyonu ise “*Yenilikçi, akılcı ve akademik etik kuralları çerçevesinde kaliteli bilgi hizmetleri üretmek, bireysel ve kurumsal işbirliği ve iletişim*

kanallarını etkin olarak kullanarak ulusal – bölgesel düzeyde akademik kütüphaneler arasında liderlik sorumluluğu üstlenmektedir.” Şeklinde tanımlanmıştır (Vizyonumuz: MEF Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

MEF Üniversitesi kütüphanesi, Kurumsal / Akademik Arşiv Sistemi, Kütüphane Koleksiyon Geliştirme ve Kütüphane Ödünç Verme hakkında yönergelerle sahiptir (Yönergeler: MEF Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Kütüphane koleksiyonları arasında basılı kitaplar, DVD, günlük gazeteler, popüler dergiler, elektronik kitaplar, elektronik dergiler ve çevrimiçi veri tabanları yer almaktadır. Ayrıca kütüphane koleksiyonlarında yer alan tüm elektronik kaynaklara kampüs içinden veya dışından 7/24 erişim hizmeti sunulmaktadır. Kütüphane basılı kitap sayısı on binden fazladır. Diğer materyallerinin sayısı ise toplam dört bin civarındadır (Koleksiyonlar: MEF Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Şekil 4.3 : MEF Üniversitesi Kütüphanesi Çalışma Bölümleri

Kaynak: MEF Üniversite Kütüphanesi Sosyal Medya Paylaşımı

MEF Üniversitesi kütüphanesinin kütüphane planını inceleyecek olursak, Maslak Kampüsü inşaatının projelendirilmesi aşamasında Kütüphane için 1500 m2 alan ayrılmış ve 230 kişilik oturma kapasitesi ile modern mimari anlayışının seçkin bir örneği olarak tasarlanmıştır. Farklı kullanıcı ihtiyaçlarını karşılamak üzere Kütüphane içinde grup çalışma odaları ve süper sessiz oda bulunmaktadır. Kütüphanede internet erişimi kablosuz ağ üzerinden sağlanmaktadır (Kütüphane Planı: MEF Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

Kütüphanenin 7/24 çalışma hizmeti mevcut değildir. Kütüphanenin çalışma saatleri incelendiğinde, hafta içi günleri 08:15-21:50, hafta sonları ise 10:00-17:00 saatleri arası çalıştığı bilgisine ulaşılmaktadır (Çalışma Saatleri: MEF Üniversitesi Kütüphanesi, 2019).

4.4 Dünya Örnekleri

4.4.1 Illinois Üniversitesi Kütüphaneleri

Illinois Üniversitesi 1867 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Illinois Eyaletinde bulunan Champaign İlçesi'nin merkezi olan Urbana Champaign'de kurulmuştur. Üniversitenin sloganı "Urbana Champaign'de bulunan Illinois üniversitesi öğrenciler, akademisyenler ve mezunlar topluluğu dünyayı değiştiriyor." olarak belirlenmiştir. Üniversite kendisinden "Vakıf arazi mirasımızla, küresel sorunların üstesinden gelen ve insan deneyimini geliştiren, yenilikçi araştırmalara öncülük ediyoruz. Dönüştürücü öğrenme deneyimlerimiz, sınıf içi ve dışında, önemli ve toplumsal bir etki yapmak isteyen mezunlar çıkarmak için tasarlanmıştır." şeklinde bahsetmektedir (Hakkımızda: Illinois Üniversitesi, 2019).

Üniversite, dünya vakıf üniversiteleri sıralamasında 14. sırada yer almaktadır. Öğrenci sayısı kırk yedi binden fazladır. Yirmi dokuz Pulitzer ödülüne sahiptir. Dünya'daki ilk grafiksel web tarayıcısını icat etmişlerdir (Hakkımızda: Illinois Üniversitesi, 2019).

Illinois Üniversitesi Kütüphanesi, birçok alanda öğrenme ve araştırma programları sunan kampüs çapında büyük bir kütüphaneler ağı olan, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki en büyük üniversite araştırma kütüphanesidir. Kütüphane, ilgi çekici araştırma koleksiyonları, seçkin hizmetleri, yenilikçi teknolojileri ve istisnai fakülte ve personeli aracılığıyla bilginin yayılmasında dünya lideridir (Hakkımızda: Illinois Üniversitesi Kütüphaneleri, 2019).

Illinois Üniversitesi'nin kütüphanelerinin sayısı otuz beştir. Ancak bazı kütüphaneleri oldukça inovatif hizmetler vermektedir.

Illinois Üniversitesi'ne bağlı Grainger Mühendislik Kütüphanesi aynı zamanda tam bir mühendislik atölyesine benzemektedir. Bu kütüphane IDEA (Innovation, Discovery, DEsign, DAta Laboratory) LAB olarak tanımlanmaktadır. Türkçesi düşünce laboratuvarı olan bu kütüphanede yüksek çözünürlüklü bir görselleştirme duvarı

bulunmaktadır. Kullanıcılar bu duvar sayesinde mühendislik projelerini, 3D şeklinde dokunarak çizebilir ve inceleyebilmektedir. Yine bu kütüphanenin bir 3D yazıcı laboratuvarı bulunmaktadır. Kütüphane kullanıcıları bu laboratuvarda bilgisayar üzerinde tasarladıkları üç boyutlu cisimleri bu yazıcıları kullanarak çıkarabilir veya burada bulunan bilgisayarlarda tasarlayarak çıktı alabilmektedir. Aynı zamanda üç boyutlu yazıcılar üretebilmektedirler. Kütüphanenin bir diğer hizmeti ise toplamda sekiz adet bulunan yenilikçi tasarım odalarıdır. Kullanıcılar bu odaları rezerve ederek tasarım, keşif ve veri projeleri üzerinde grup çalışması yapabilmektedirler. Aynı zamanda bu kütüphanede arttırılmış gerçeklik gözlüğü ve eldiveni kullanma imkânı bulunmaktadır. Ayrıca burada bazı ödünç verilebilir teknolojik materyaller, Apple şarj aletleri, USB güç adaptörleri, HDMI kablo ve mikro USB şarj kablolarıdır (Hizmetler: Illinois Üniversitesi Grainger Mühendislik Kütüphanesi, 2019).

Illinois Üniversitesi'nin bir diğer inovatif kütüphanesi, Media Commons Kütüphanesidir. Media Commons, öğrencilere ve öğretim üyelerine, gelişen teknolojileri deneme imkânı sunan ve eğitim teknolojisindeki en iyi uygulamaları öğrenmek için genişletilmiş fırsatlar sunan bir medya kütüphanesidir. Amacı, medya oluşturma araçlarına, multimedya donanım ve yazılımında bilişim teknolojisi eğitime ve medya okuryazarlığı eğitime erişim ihtiyacını karşılamaktır. Media Commons 2013 yılında açılmış ve Kütüphane BT öğrenci ücreti programının desteğiyle Kütüphane ve Teknoloji Hizmetleri arasında ortaklık olarak başlatılmıştır. Kütüphanenin başlıca hizmetleri, medya alanıyla ilgili danışma ve referans hizmeti, elektronik imza, bilgisayar kaynakları ve eğitimi ve kullanıcıların kullanıma açılmış alanlardır. Bunlara ek olarak hemen hemen her elektronik cihazların şarj aletleri, ara kablolar, bilgisayar parçaları, fotoğraf makineleri, kameralar gibi teknolojik aletler de kütüphane tarafından ödünç verilmektedir. Bu hizmetler incelendiğinde göze çarpan en önemli hizmet kullanıcılara sağlanan alanlardır. Bu alanlar dört kategoride incelenmektedir. Bu alanlar, medya üretim alanı, grup çalışma ve iş birliği alanı, teknoloji hizmetleri lisans kütüphanesi bilgisayar laboratuvarı ve video oyunları odasıdır. Bu alanlardan medya üretim alanı kullanıcılara yüksek kalitede kendi kısa filmlerini çekme, ses ile ilgili profesyonel çalışmalar yapma gibi imkanlar sunmaktadır. Video oyunları odası kullanıcılara, güncel olan konsol oyunlarını oynama fırsatı tanımaktadır. Teknoloji hizmetleri laboratuvarı ise teknolojik bir atölye olarak göze çarpmaktadır. Kullanıcılar bu laboratuvarda teknolojik aletleri

inceleyebilir, üretebilir veya üzerlerinde denemeler yapabilmektedir (Hizmetler: Illinois Üniversitesi Media Commons, 2019).

Şekil 4.4: Media Commons Video Çekim Stüdyosu

Kaynak: Hizmetler: Illinois Üniversitesi Media Commons, Illinois Üniversitesi Media Commons Web sitesi: <https://www.library.illinois.edu/mc/services/>, erişim tarihi (04.04.2019) (Medya alanları: Illinois Üniversitesi Media Commons, 2019)

4.4.2 Helsinki Üniversitesi Kütüphaneleri

Helsinki Üniversitesi, Finlandiya'nın en eski ve en büyük akademik kuruluşudur. Bazı camialarca dünyanın en iyisi olarak kabul edilen kurum, 1640 yılından bu yana adil ve eşit toplumların yetişmesine yardımcı olmuştur. Günümüz misyonu ise herkesi ilgilendiren problemleri küresel ölçekte çözmeye çalışmaktır. Üniversitenin ortalama 40.000 öğrencisi bulunmaktadır. Üniversite için en önemli ilke küreselleşme veya diğer adıyla globalleşmedir. Tüm insanlık ile birlikte gezegenin geleceğini şekillendirecek çözümler üretmek de amaçlarından birisidir (University: University of Helsinki, 2019).

Helsinki Üniversitesi'nin altı adet kütüphanesi mevcuttur. Bunlar, The Kaisa House, Kumpula, Meilahti, Viikki, Aleksandria ve Minerva Kütüphaneleridir. Bu kütüphaneler bina olarak ortalama 08.00-20.00 arası hizmet vermektedir, ancak kullanıcı hizmetleri sabah 10.00 ile akşam maksimum 19.00 saatleri arasında verilmektedir. Hatta Aleksandria ve Minerva Kütüphanelerinde kullanıcılara hizmet self-servis olarak sunulmaktadır. Kullanıcı ödünç-iade, katalog tarama gibi işlemleri kütüphaneci olmadan

kendisi yapmaktadır. Bu altı kütüphane dört kampüste hizmet vermektedir. Kütüphanenin sloganı ise, “Helsinki Üniversitesi kütüphaneleri bilgiye susamış herkese açıktır” şeklindedir (Library: University of Helsinki, 2019).

Şekil 4.5 : Helsinki Üniversitesi The Kaisa Kütüphanesi

Kaynak: University: University of Helsinki, University of Helsinki Web sitesi

Kütüphane kaynaklarını inceleyecek olursak, Helsinki Üniversitesi Kütüphaneleri, Helsinki Üniversitesi Kütüphanelerinde daha çok araştırma, eğitim ve öğretime hitap eden kaynaklar bulunmaktadır. Ayrıca açık kaynak materyalleri de bulundurmaktadır. Koleksiyonlarına yeni katılan kaynakları web sayfalarından duyurmaktadırlar. Basılı kaynaklar arasında ders kitapları, kurgu, çeşitli disiplinlerde temel eserler ve aktif dolaşımda olan kitap ve dergiler bulunmaktadır. Basılı kitaplar ve dergiler tüm kütüphanelerde bulunmaktadır. Münferit kitap ve dergilerin yer bilgileri Helka veri tabanında görüntülenmektedir. Merkez kütüphane olan Kaisa House, insani ve toplumsal bilimler, Kumpula Kütüphanesi matematik ve doğa bilimleri, Meilahti Kütüphanesi Tıp ve Sağlık Bilimleri, Viikki Kütüphanesi ise biyoloji ve çevresel bilimler, tarım, ormancılık, eczacılık ve veteriner hekimlik alanlarına hitap etmektedir. Aleksandria ve Minerva Kütüphaneleri ise öğrenme merkezi olarak geçmektedir (Library Locations: University of Helsinki, 2019).

Şekil 4.6 : Helsinki Üniversitesi Aleksandria Öğrenme Merkezi

Kaynak: University: University of Helsinki, University of Helsinki Web sitesi

5. METODOLOJİ

5.1 Yöntem Tasarımı

Görüşme yöntemi, sosyal bilimlerde en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Yöntem ilk bakışta kolay bir veri toplama yöntemi gibi gözükmemektedir çünkü yöntemin sadece konuşma ve dinleme gibi temel becerilere ihtiyaç duyduğu sanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 92). Fakat görüşme yöntemi, duyarlılık, beceri, bireylerarası anlayış, disiplin gibi pek çok alanla ilgili olmasından dolayı hem sanat hem de bilimdir (Patton, 1987 aktaran Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 92). Bu yüzden görüşme yöntemi, sıradan bir konuşmadan çok çok farklıdır. Nitelikli bir görüşme, dinleme eksikliği, önyargılar gibi günlük iletişim ve etkileşim sürecinde oluşan hatalara sebebiyet vermez (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 92).

Tanımlar incelendiğinde, danışman hocamın da bilgisi dahilinde çalışmaya en uygun yöntemin görüşme yöntemi olacağına karar verilmiştir. Çünkü çalışmada yönetici pozisyonundaki kişilerin bir hizmeti veya bir olayı anlatması istenmiştir. Buna da en uygun yöntem ucu açık sorulu görüşme yöntemidir. Görüşme yönteminde kullanılacak soruların sayısının az ve ucu açık sorular olması da verilen kararlar arasındadır.

5.2 Örneklem

Çalışma evreni, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği en büyük kümedir. Araştırmaya dahil edilen birey ve objelerin tümüne denir (Yeşil, 2015, s. 51-80). Tanımlar incelendiğinde, bu çalışmanın evrenini Türkiye ve dünyadaki tüm vakıf üniversitesi kütüphaneleri oluşturmaktadır.

Örneklem, bir araştırma yöntemleri konusudur. Bazen araştırmalar, evrenin tamamında uygulanamaz, bu mümkün olmayabilir. Bu nedenle evren yerine bilim adamları örneklem üzerinde çalışmayı tercih ederler. Evrenin tamamına ulaşamamanın bazı nedenleri olabilir. Bu nedenler arasında ekonomik güçlükler, kontrol gücü ve etik zorluklar sayılabilmektedir. Bu yüzden çoğu araştırmacı evren yerine örneklem belirlemek zorundadır (Yeşil, 2015, s. 51-80). Bu çalışmanın evreni de tüm vakıf üniversitesi kütüphaneleri olduğu için çalışmanın yapılabilmesi için belirli kriterler doğrultusunda örneklem seçilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın örneklemi, danışman hocamın bilgisi doğrultusunda araştırmacının belirli nedenlere dayandırması ile seçilmiştir. Çalışmaya dahil edilen örneklem, çalışma konusuna katkısı bulunacağı ve yapılan gözlemler sonucunda çalışmanın konusu üzerine çalışmalar yapılan kurumlar olarak seçilmiştir. Seçilen örneklem Türkiye’den ve dünyanın çeşitli kıtalarından seçilmiştir.

Seçilen tüm örneklem, çalışma konusuna katkı sağlaması üzerine seçilmiştir ve hepsi konu ile alakalıdır. Bezmialem Vakıf Üniversitesi Kütüphanesinin seçilme nedeni hem araştırmacının güncel olarak hizmet verdiği kurum olması hem de kütüphanenin hizmet havuzunda çalışmaya katkı sağlayabilecek hizmetler olmasıdır. Illinois Üniversitesi Kütüphanesinin ve Helsinki Üniversitesi Kütüphanesinin seçilmesinin nedeni, araştırmacının, katıldığı farklı uluslararası sempozyumlarda Illinois Üniversitesi Kütüphanesinin kütüphane hizmetlerinde inovasyon ile ve Helsinki Üniversitesinin inovasyon bilinci ilgili sunumlardan etkilenmesidir. Araştırmacı yapılan sunumları danışman hocasına aktarır ve Illinois Üniversitesi Kütüphanesi ve Helsinki Üniversitesi Kütüphanesi çalışmaya dahil edilmek istenir. MEF Üniversitesi Kütüphanesinin seçilme sebebi ise yine uluslararası sempozyumlarda ve sosyal medyada bu alanda boy göstererek kütüphaneciliğe katkı sağlamak istemesidir. Toplamda sekiz örneklem belirlendi ve hepsine çalışmaya davet elektronik postası gönderildi. Bu gönderilen örneklemlerden dört tanesi dönüş yaptı ve röportajı gerçekleştirdi. Örneklem için seçilen kütüphanelerin dünyanın ve Türkiye’nin farklı ekole sahip olmalarına dikkat edildi. Çalışmanın amacı olan kütüphane hizmetlerinde inovasyona uygun olarak ulaşabilecek maksimum sayıda ve çeşitte kütüphane hizmetlerine ulaşılmaya çalışıldı.

5.3 Mülakat Formunun Hazırlanması

Mülakat formu danışman hoca ile birlikte araştırmacı tarafından ucu açık soru şeklinde hazırlanmıştır. Soru sayısı başta 10+1 şeklinde hazırlanmıştır. +1 ifadesi, röportajın son sorusu olan “Konuyla ilgili eklemek istediğiniz bir şey var mı?” şeklindeki sorudur. Yapılan pilot çalışma sonucunda 5 sorunun çalışmaya bir faydasının olmadığı tespit edildiğinden dolayı bu sorular röportajdan çıkarılmıştır. En son hali 5+1 şeklinde uygulanmaya çalışılmıştır.

Mülakatta katılımcılara ilk olarak “*Kütüphanenizin basılı materyallerindeki; kitap ödünç verme, kaynak sağlama, kataloglama gibi temel hizmetler dışındaki hizmetleri nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soru katılımcıların hizmet verdiği

kütüphanelerde standart uygulamaların dışındaki diğer uygulama, ürün ve hizmetleri öğrenmek amacıyla sorulmuştur.

Mülakatta katılımcılara ikinci olarak *“Kütüphanenizde kullanıcıların ve personelin ilgi ve yeterlilik seviyesi açısından inovasyona bakış açısı nedir?”* sorusu sorulmuştur. Bu soru katılımcıların çalıştığı vakıf üniversitesi kütüphanelerinde çalışan personelin ve yöneticilerin ve kütüphane kullanıcılarının inovasyon bilgisi ve konuyla ilgili yeterliliği hakkında bilgi alınmak amacıyla mülakata eklenmiştir.

Mülakatta katılımcılara üçüncü olarak *“Kütüphanenizde inovasyon ile ilgili eğitimler veya programlar düzenlenmekte midir? A) Ne tarz eğitim ve programlar düzenlenmektedir? B) Hangi sıklıkla düzenlenmektedir? C) Eğitimlerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Hayır ise nedenini açıklar mısınız? D)Eğitimler, kuruma bir katma değer yaratıyor mu, elde edilen bilgilerin kurum adına bir hizmet, ürün veya uygulamaya dönüştüğünü düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız açıklar mısınız?”* sorusu sorulmuştur. Bu soru 4 aşamalı bir sorudur. 4 şık ana soruyu açıklamak amacıyla sorulmuş olup üçüncü soru ile ilgilidir. Bu sorunun sorulma amacı vakıf üniversitesi kütüphanelerinde inovasyon ile ilgili eğitimler olup olmadığını ve ne tarz eğitimlerin hangi yolla yapıldığını öğrenmek içindir.

Mülakatta katılımcılara dördüncü olarak *“Son 5 yıl içerisinde, işinizi kolaylaştıran, kullanıcı memnuniyetini artıran ve genel anlamda da kütüphanenizin verimliliğine de katkı sağladığını düşündüğünüz, hizmet, ürün ve uygulamalar nelerdir?”* sorusu sorulmuştur. Bu soru katılımcının güncel olarak takip ettiği inovatif gelişmelerden faydalanarak, güncel inovatif gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmak amacıyla sorulmuştur.

Mülakatta katılımcılara beşinci olarak *“Ülkenizde veya dünyada takip ettiğiniz üniversite kütüphanelerinde bulunan ancak sizde bulunmayan inovatif kütüphane hizmetlerinden bahsedebilir misiniz?”* sorusu sorulmuştur. Bu soru ile dünyadaki kütüphane hizmetleri üzerindeki inovatif gelişmelerin takibinin kaçırılma oranını en aza indirerek daha fazla kütüphane hizmet inovasyonu bilgisine erişim sağlamak amaçlanmaktadır. Çünkü belirlenen örneklerle dışında da elbet inovatif kütüphane hizmetleri olacaktır.

Mülakatta katılımcılara altıncı ve son olarak “*Kütüphane hizmetlerinde inovasyon konusu ile ilgili belirtmek istediğiniz bir şeyler var mıdır?*” sorusu sorulmuştur. Bu ek sorunun sorulma amacı genel olarak kütüphane hizmetlerinde inovasyon konusu ile ilgili araştırmacının dikkatinden kaçan bir bilgiyi edinmek istenmesidir. Sonuç olarak katılımcılar, araştırmacıdan mesleki olarak daha tecrübeli durumda olacaklardır. Bu yüzden katılımcıların verdiği her bilgi çalışmanın niteliğini daha da artıracaktır.

5.4 Mülakatın Uygulanması

Mülakat, röportaj yöntemi ile uygulanmıştır. Röportaj soruları ucu açık sorulardan oluşmaktadır. Röportajın uygulanması elektronik ortam üzerinden yapılmıştır. Röportaj soruları, katılımcılara elektronik posta yoluyla Word formatında veya Google forms üzerinden gönderilmiştir. Röportaj sorularının cevaplandırma yöntemi olarak yüz yüze veya görüntülü konuşma yöntemlerinin tercih edilmemesinin bazı sebepleri bulunmaktadır. Soruların yüz yüze röportaj yöntemi ile uygulanmamasının nedeni coğrafi olarak uzaklık probleminin olmasıdır. Görüntülü konuşma yönteminin tercih edilmeme sebebi ise katılımcıların ve araştırmacının aynı ana dile sahip olmamasıdır. Bu yanlış anlaşılma sebebiyet vermemek içindir.

Mülakatın uygulanması şu şekilde yapılmıştır. Araştırmacı ilk olarak katılımcılara bir araştırmaya katılma davet yazısı gönderir. Eğer katılımcı olumlu dönüş yapar ise araştırmacı, kullanıcının tercihi doğrultusunda röportaj sorularını Word formatında elektronik postaya ek olarak ekler veya Google forms üzerinden kullanıcıya bir elektronik posta gönderir. Katılımcı soruları yanıtladıktan sonra elektronik posta üzerinden araştırmacıya cevapları ulaştırır. Daha sonra araştırmacı bu cevapları aynı formata çevirerek bir sonraki aşama olan değerlendirme evresine geçer. Yurtdışındaki katılımcılara mülakat soruları danışman hocanın kontrolü dahilinde İngilizce’ye çevrilerek gönderilmiştir ve cevaplar İngilizce’den çevrilerek değerlendirilmiştir.

Mülakata katılım için bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartlar danışman hoca ile birlikte belirlenmiştir. Mülakata katılım için katılımcıların en az on yıl mesleki tecrübesi ve bulunduğu yönetici pozisyonunda ise en az beş yıl tecrübesi olması gerekmektedir. Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü veya dengi bölümlerinden mezun olması da istenen şartlardan bir tanesidir. Yönetici pozisyonunda olmayan bir uzman kütüphaneci bu mülakat için uygun değildir çünkü mülakat sorularında personel

değerlendirmesi ile ilgili sorularda bulunmaktadır bu yüzden yönetici olmak en önemli şartlar arasında yer almaktadır.

5.5 Veri Analizi

Çalışmada veri analizi olarak, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Şimşek ve Yıldırım'a göre içerik analizi yöntemiyle verileri tanımlamaya, verilerde gizli olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır. Bu temel amaç çerçevesinde, içerik analizinin yapılışında takip edilen birtakım aşamalar vardır. Bu aşamalar, verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin temalara ve kodlara göre organize edilmesi ve tanımlanması, son olarak ise bulguların yorumlanması şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2000, s. 162-165).

Kullanılan veri toplama yönteminin röportaj olması nedeniyle soruların sayısının az ve ucu açık olmasından dolayı en uygun veri analizi yöntemi tez danışmanının da onayı ile içerik analizi olarak belirlenmiştir. Ayrıca içerik analizi tanımları incelendiğinde, çalışmaya en uygun yöntemin bu yöntem olduğu fikrine ulaşılmıştır.

6. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

6.1 Temel Kütüphanecilik Hizmetleri Dışındaki İnovatif Hizmetler

Çalışmanın birinci sorusu olan “Kütüphanenizin basılı materyallerindeki; kitap ödünç verme, kaynak sağlama, kataloglama gibi temel hizmetler dışındaki hizmetleri nelerdir?” sorusuna örneklem olarak belirlenen kütüphanelerin verdiği cevaplar şu şekildedir.

X Kütüphanesi,

- *Danışma ve Referans Hizmeti*
- *Oryantasyon, Kullanıcı ve Birim içi Eğitimler*
- *Anket hizmeti*
- *Kültürel etkinlikler*
- *E-kaynaklara istenilen her yerden 7/24 erişim (uzaktan erişim)*
- *Kablosuz internet erişimi*
- *Kütüphane web sayfası ile güncel bilgiye erişim*
- *Kütüphane sosyal medya hesapları ile güncel bilgiye erişim*
- *Şube Kütüphane Hizmetleri*
- *RFID güvenlik otomasyonu hizmeti*
- *Online katalog tarama hizmeti*
- *Ulusal ve uluslararası elektronik veri tabanları abonelikleri*
- *Akademik Yayın Tarama ve Yayın Sağlama Hizmeti (TÜBESS-KİTS)*
- *Kütüphaneler arası Ödünç ve Belge Sağlama Hizmeti (ILL)*
- *ISBN, sertifika ve bandrol alınması işlemleri*
- *Elektronik Belge Yönetimi (EBYS) Hizmeti*
- *Staj Hizmeti (Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi ve TDS Bölümlerinden)*
- *Proje faaliyetleri*
- *Kurumlar Arası İletişim Sağlama (sempozyum süreçleri, mesleki toplantılara katılım)*
- *Raporlamalar ve istatistikler (YÖK ,TÜİK, kurum raporları vb.)*
- *Grup çalışma Odası, Multimedya Odası ve Seminer Odası hizmeti (rezervasyon)*
- *7/24 çalışma alanı hizmeti*

- *Etkinlik Anons Hizmeti*
- *TV Duyuru sistemi*
- *Kitap dışı kaynaklar ödünç hizmeti (projeksiyon, pointer, kulaklık, hoparlör, yazı tahtası)*
- *Öğrenci Emanet Dolapları hizmeti*

şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi,

- *Kitap Access kodlarının kullanıcılarla paylaşılması*
- *Reserve Bölüm Uygulaması*
- *Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi öğrencileri projelerinin sisteme entegre edilmesi*

şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi,

- *Altmelik ve Araştırma Görünürlük Hizmetleri (PlumX, Altmetric Explorer ve Kudos; bu hizmetler şirketler tarafından verilmektedir. Kütüphane ayrıca yeni araştırma yayınlarını tweetliyor. Araştırmacılarımızın bu hizmetleri öğrendikleri, bunlardan nasıl faydalanabilecekleri ve uygulamalı olarak çalışabilecekleri atölye çalışmaları da düzenliyoruz. Yeni hizmetler kurarken pazarlamak ve destek vermek gerçekten önemlidir.)*
- *Yapay Zeka (Kullanıcılara sunulan Iris.AI – yapay zeka ile bilgi alma, Teqmine – araştırmanın inovasyonu ve ticarileştirilmesi için yapay zeka ile patent araması)*
- *Veri Yönetimi Desteği (Kullanıcılarımız için veri yönetimi planlama DMPTuuli için bir araç sunuyoruz. DMP atölye çalışmaları düzenliyoruz; Özellikle büyük hibe başvuru süresi bağlamında. Katılımcılar veri yönetimi planlarını yazarken destek alıyorlar, biz de bu planları yorumluyoruz. Üniversitede veri desteği için bir ağıımız var (BT, yasal hizmetler, finansman, kütüphane, araştırma yönetimi). Bu ağ kütüphane tarafından yönetilmektedir.*
- *Makale Erişim Ücretleri (Açık erişim-Destek, Kütüphane yayıncılarla indirimler üzerinde pazarlık eder.)*
- *Kütüphanede düzenlenen kendi kendine arşivleme*
- *Güncel Araştırma Bilgi Sistemi*
- *Açık Depo*

- *MEDIC (Sağlık veri tabanı hizmeti)*
- *Kütüphane tarafından yönetilen araştırma değerlendirmesi için ölçüm hizmetleri*
- *EDITORİ - açık erişim kurmak için açık dergi sistemi*
- *Sağlık Merkezi: Tıp kampüsünde işbirliği ve ağ oluşturma*
- *Bilgi Alımı (MOOC- Massive Open Online Course - Büyük Açık Çevrimiçi Kurs)*
- *Kütüphane fakültenin öğretim ortağıdır: kurs takviminde açık kurslar (Üniversite öğrencileri ve personeli için)*
- *Bilimsel Bilgiyi Yönetme - doktora öğrencileri için ders (1 ECT); Helsinki Üniversitesi Sağlık Bilimleri Doktora Okulu ile işbirliği içinde düzenlenmiştir.*
- *Lux Humana koleksiyonu ve etkinlikleri (Tıbbi beşeri bilimleri teşvik eden kütüphane: bir tıbbi veya tıbbî eğitim veya uygulama ile ilgili olan beşeri bilimleri, sosyal bilimleri ve sanatları kapsayan disiplinlerarası bir varlık. (Tıp fakültesi ve tıp kütüphanesinin işbirliğidir.)*

şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi,

- *Veri edinme hizmeti*
- *Coğrafi bilgi sistemleri*
- *Telif hakkı hizmetleri*
- *Veri tabanı danışmanlığı*
- *İstatiksel danışmanlık*
- *Sayısallaştırma*
- *Medya ekipmanı ödünç alma*
- *Ses/Görüntü üretim stüdyosu*
- *3D yazıcı laboratuvarı*
- *Görüntüleme duvarı*
- *Bilişim atölyesi*
- *Yansıma Odaları*
- *Terapi köpekleri*

şeklinde cevaplamıştır.

Tablo 6.1 : Örnekleme Kütüphanelerinin Hizmet Karşılaştırması

Örnekleme Kütüphanelerinin Hizmet Karşılaştırması	X Kütüphanesi	Y Kütüphanesi	Z Kütüphanesi	Q Kütüphanesi
Danışma ve Referans	X	X	X	X
Birim İçi Eğitimler	X	-	X	X
Kullanıcılar için Eğitimler	X	-	X	X
Uzaktan Erişim	X	X	X	X
Kablosuz İnternet Erişimi	X	X	X	X
Kütüphane Web Sayfası	X	X	X	X
Kütüphane Sosyal Medya	X	X	X	X
RFID Güvenlik Sistemi	X	X	X	X
Çevrimiçi Katalog Tarama Hizmeti	X	X	X	X
Elektronik Veri Tabanı Abonelikleri-Danışmanlığı	X	X	X	X
Akademik Yayın Tarama ve Sağlama	X	X	X	X
Kütüphaneler arası Ödünç Sistemi	X	X	X	X
ISBN-Telif Hakkı İşlemleri	X	-	X	X
Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS)	X	-	-	-
Stajyer Kabul Etme	X	-	X	-
Grup Çalışma Odaları	X	X	X	X
Multimedya Odaları	X	X	X	X
Seminer Salonları	X	-	X	X
7/24 Çalışma Alanı	X	-	-	-
Öğrenci Emanet Dolapları	X	-	-	-
Kulaklık Ödünç Verme	X	-	-	X
Projeksiyon Ödünç Verme	X	-	-	-
Hoparlör Ödünç Verme	X	-	-	X
Yazı Tahtası Ödünç Verme	X	-	-	-
Şarj Aleti Ödünç Verme	-	-	-	X

Dizüstü Bilgisayar Ödünç Verme	-	X	-	-
Tablet Ödünç Verme	X	-	-	X
Medya Ekipmanı Ödünç Verme	-	-	-	X
Evcil Hayvan Ödünç Verme	-	-	-	X
Rezerve Kaynak	-	X	-	-
Kitap Erişim Kodlarını Paylaşma	X	X	X	X
Öğrenci projelerinin sisteme entegre edilmesi	-	X	-	-
Altmetrik ve Araştırma Görünürlük	-	-	X	-
Yapay Zeka ile Bilgilendirme	-	-	X	X
Veri Yönetimi Desteği	-	-	X	X
Açık Raf	X	X	X	X
Arşivleme	-	X	-	X
Açık Erişim	X	X	X	X
Bilgi Edinme	X	X	X	X
Coğrafi Bilgi Sistemleri	-	-	-	X
İstatiksel Danışmanlık	-	-	-	X
Sayısallaştırma	-	-	-	X
Ses/Görüntü Üretim Stüdyosu	-	-	-	X
3D Yazıcı Laboratuvarı	-	-	-	X
Görüntüleme Duvarı	-	-	-	X
Bilişim Atölyesi	-	-	-	X
Yansımaya Odaları	-	-	-	X
Kütüphane Bülteni	X	X	X	X
Self-Servis Kütüphane	-	-	X	X

Verilen cevaplar doğrultusunda, danışma ve referans, uzaktan erişim, kablosuz internet erişimi, kütüphane web sayfası, kütüphane sosyal medya, RFID güvenlik sistemi, çevrimiçi katalog tarama, elektronik veri tabanı abonelikleri-danışmanlığı, akademik yayın tarama ve sağlama, kütüphaneler arası ödünç sistemi, grup çalışma odaları, multimedya odaları, kitap erişim kodlarının paylaşılması, açık raf, açık erişim, bilgi

edinme ve kütüphane bülteni hizmetleri, X, Y, X ve Q kütüphanelerinin tamamı tarafından da verilmektedir.

Birim içi eğitimler, kullanıcılar için eğitimler, ISBN-telif hakkı işlemleri, seminer salonları hizmetleri ise çalışmaya katılan üç farklı kütüphane tarafından verilmektedir.

Stajyer kabul etme, kulaklık ödünç verme, hoparlör ödünç verme, şarj aleti ödünç verme, tablet ödünç verme, yapay zeka ile bilgilendirme, veri yönetimi desteği, arşivleme ve self-servis kütüphane hizmetleri ise çalışmaya katılan iki farklı örneklem tarafından verilmektedir.

Bu hizmetler dışında kalan diğer hizmetleri ise bir kütüphane vermektedir. Elektronik belge yönetim sistemi, 7/24 çalışma alanı, öğrenci emanet dolapları, projeksiyon ödünç verme, yazı tahtası ödünç verme hizmetlerini sadece X Kütüphanesi vermektedir. Rezerve bölüm, öğrenci projelerinin sisteme entegrasyonu, dizüstü bilgisayar ödünç verme hizmetlerini sadece Y Kütüphanesi vermektedir. Altmelik ve araştırma görünürlüğü hizmetini ise sadece Z Kütüphanesi vermektedir. Son olarak yansıma odaları, bilişim atölyesi, görüntüleme duvarı, 3D yazıcı laboratuvarı, ses/görüntü üretim stüdyosu, sayısallaştırma, istatistiksel danışmanlık, coğrafi bilgi sistemleri, evcil hayvan ödünç verme, medya ekipmanı ödünç verme, medya ekipmanı ödünç verme, şarj aleti ödünç verme hizmetlerini ise sadece Q Kütüphanesi vermektedir.

Cevaplar incelendiğinde, dört kütüphanede de ortak olan hizmetlere artık kütüphanecilikte standartlaşmış hizmetler yorumu yapılabilir. Dünyanın farklı yerlerinden seçilen bu kütüphanelerin ortak olarak bu hizmetleri vermesi bu yorumu destekler niteliktedir. Bu bağlamda yaygınlaşmış kütüphane hizmetleri sıralaması yapılırsa bir sonraki hizmetler üç kütüphanede ortak görülen hizmetler olacaktır. İki veya sadece bir kütüphanede görülen hizmetler ise daha yeni inovatif hizmetler olarak değerlendirilebilir. Bu hizmetlerin de yavaş yavaş diğer kütüphanelerde uygulanacağı öngörülmektedir. Cevapların farklılığı ve fazlalığı, kütüphane hizmetlerindeki çeşitliliğin ve inovatif düşüncenin arttığını göstermektedir. Cevaplara göre kütüphaneler artık birçok alana hizmet veren yaşam alanlarına dönüşmüştür. Kullanıcının bilgi ihtiyacının yanı sıra hemen hemen birçok ihtiyacının da giderildiği bilgi merkezlerine dönüşmüştür. Kullanıcılarının konforlarının da dikkate alındığı yukarıda bahsedilen hizmetlerden anlaşılmaktadır.

6.2 Kütüphanecilerin ve Kullanıcıların İnovasyona Olan İlgisi ve Bilgisi

Çalışmanın ikinci sorusu olan “Kütüphanenizde kullanıcıların ve personelin ilgi ve yeterlilik seviyesi açısından inovasyona bakış açısı nedir?” sorusuna cevaplar şu şekildedir.

X Kütüphanesi, “Kullanıcıların ilgi ve yeterliliği: Üniversitemiz sağlık üniversitesi olması dolayısıyla kütüphane hizmetlerimiz de yoğunlukla sağlık personeline ve öğrencilerine yönelik olmaktadır. Sağlık alanı sürekli araştırma-geliştirmeye ihtiyaç duyulan ve güncel bilgilerin takip edilmesini gerektiren bir alan olduğundan kullanıcılarımızın hemen hepsi için inovasyon önemli bir konudur.

Personelin ilgi ve yeterliliği: Personelimiz de bu alana hizmet verdikleri için inovasyon konularını işleri gereği takip etmek durumundadırlar.” şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, “Kullanıcılar: Kullanıcı grubumuzun %90’ını oluşturan 18 -25 arası genç kullanıcılar yeni uygulamalar konusunda hassas ve gelişmeleri yakından takip ediyor. Ancak yeni hizmet ve uygulamaların basit, kolay anlaşılabilir ve kullanıcı dostu olması en büyük beklenti.

Personel: Personel yeniliklere açık ve yeterli olduğundan herhangi bir sorun ile karşılaşmamıştır.” şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, “Kullanıcılar: Tıp kampüsünde, kullanıcılar olumlu bir tutuma sahiptir. Kullanıcılarımız için yeni şeyler kurduğumuzda atölye çalışmaları ve sunumlar düzenlenmektedir. Yeni hizmetlere sahip olmak yeterli değildir, yoğun pazarlamaya da ihtiyaç vardır. Pazarlama, pazarlama!

Personel: Personel çok motive ve pro aktif (girişken). Yetkinlik ve profesyonel gelişim son derece değerlidir. Tıbbi kampüs kütüphanesinde, yeni şeyler geliştirme ve yenilikçi zihin oluşturma konusunda uzun vadeli bir geleneğe sahibiz.” şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, “Hem kütüphane çalışanları hem de kullanıcılar, gelişen teknolojiler hakkında son derece meraklı. Kütüphane çalışanları, inovatif ürünler ve hizmetler ile güncel kalmak için eğitim programları, atölye çalışmaları gibi programlara katılmaktadır. Kütüphane çalışanlarının, alanındaki ilerlemeler hakkında bilgi edinmek amacıyla konferanslara katılmak için kullanabilecekleri yıllık bütçeleri vardır. Ek olarak, Kütüphane Personeli Geliştirme Servisi, uzmanlar tarafından düzenli olarak

verilen web seminerleri sunmaktadır. Kütüphane çalışanları bu web seminerlerinden ücretsiz yararlanmaktadır. Öte yandan, Kütüphane, kullanıcılara, ortaya çıkan teknolojiler hakkında daha fazla bilgi edinme fırsatı vermek için kullanıcılara çeşitli öğretim oturumları sunmaktadır. Kampüsün her yerinden öğrenciler ve öğretim üyeleri, bunları keşfetmek için Savvy Araştırmacı Atölyelerine katılıyor.” şeklinde cevaplamıştır.

Verilen cevaplar doğrultusunda, X, Y, Z ve Q kütüphanelerinin personeli ve kullanıcıları yeniliklere açıktırlar ve yeniliklerin takibine sağlamaktadırlar. Kullanıcılar genelde genç kuşak olduklarından yeniliklere ve yeni hizmetlere çabuk adapte olabilmektedir. Ancak Z ve Q kütüphaneleri çalışanlarından inovatif hizmetler üretmesini beklemektedir. Bunun için personeline bütçe ayırmaktadır. Personelinin, inovasyon bilgisini geliştirmesini oldukça önemsemektedirler. Personele yatırım yapmak için ekonomik koşulları da göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Ekonomik imkanların da bu durum üzerinde etkili olduğu öngörülmektedir.

6.3 Kütüphanelerde İnovasyon Eğitimleri ve Programları

Çalışmanın üçüncü sorusu olan “Kütüphanenizde inovasyon ile ilgili eğitimler veya programlar düzenlenmekte midir? A) Ne tarz eğitim ve programlar düzenlenmektedir? B) Hangi sıklıkla düzenlenmektedir? C) Eğitimlerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? D) Eğitimler, kuruma bir katma değer yaratıyor mu, elde edilen bilgilerin kurum adına bir hizmet, ürün veya uygulamaya dönüştüğünü düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız açıklar mısınız?” sorusuna cevaplar şu şekildedir.

X Kütüphanesi, “İşe yeni başlayan personelimizin eğitiminde onların yeni fikirler üretmesini sağlayacak birçok eğitim vermekteyiz. Ayrıca stajyer öğrencilerimize de verdiğimiz eğitimlerde mezun olduktan sonra meslekte hangi alana yöneleceklerini sağlayan düşüncelerini yönlendirici fikirler vermekteyiz.

- a) Kütüphane Hizmetleri Eğitimi, İletişim Eğitimleri, EBYS Oryantasyon Eğitimleri
- b) Yeni personel başlayınca ve yaz stajı dönemi boyunca
- c) Evet
- d) Evet düşünüyorum. Bu eğitimler sayesinde iş hayatına yeni başlamış kişilere yol gösterici olunarak meslek hayatına katkıda bulunuyoruz. Stajyerlerimizin de pratikte neler ile karşılaşacaklarını göstererek onların ufkunu açarak yol gösterici oluyoruz.”

şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, *“Bu konuda özel eğitim çalışması yapılmıyor. Ancak mesleğimizin doğası gereği tüm çalışanlar ulusal ve uluslararası gelişmeleri ve yeni uygulamaları yakından takip etmek ve hayata geçirmek konusunda son derece isteklidir.*

- a) *Cevap verilmemiştir.*
- b) *Cevap verilmemiştir.*
- c) *Üniversitenin yeni bir üniversite olması ve girişimci vizyonu sebebiyle Kütüphane Hizmetleri, Kullanılan Otomasyon Sistemleri günün şartlarına uygun Ulusal ve Uluslararası nitelikte olup çalışan personelin ise bu sistemlere adaptasyonu tamdır.*
- d) *Cevap verilmemiştir.”*

şeklinde cevaplanmıştır.

Z Kütüphanesi,

- a) *Ayda bir kez bilgilendirme (çevrimiçi ve bir araya gelme) ve yılda bir kez tam gün konferans düzenliyoruz.” şeklinde cevaplamıştır.*
- b) *Yılda bir ve Ayda bir (3a ya bakınız)*
- c) *Kütüphanemiz profesyonel gelişime ilgi duymaktadır ve bunun hakkında tartışıyoruz, fikir alışverişi yapıyoruz, gerektiğinde düzenlemek kolaydır.*
- d) *Evet, eğitimler düzenlenirse, personel yeni şeylerin nasıl kullanılacağını öğrenir. Personel eğitimler sayesinde öğrenmesi gereken şeyleri bildiğinde, müşterilere(kullanıcılara) bu yeni hizmetleri anlatmak için daha istekli ve güvenilir olacaklardır. Bilgiyi ve birikimi paylaşmak önemlidir.*

şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi,

- a) *“-Savvy Araştırmacı atölyeleri*
  - *Personel Geliştirme Programı ile Web Seminerleri*
  - *Kütüphane Araştırmaları Vitrin - Yıldırım Konuşmaları, Poster Oturumu ;**Yöneticiler, fakülteler ve yüksek lisans öğrencileri dahil tüm kampüsteki insanlar bu etkinliği ziyarete geliyorlar.*
- b) *2018 Mali Yılı'nda kütüphanede gerçekleşen 1.707 grup sunumumuz vardı.*
- c) *Bence onlar yeterince yeterli. Özellikle kütüphane çalışanları arasındaki iletişimi ve etkileşimi geliştirdiklerini düşünüyorum. Bu programlar sırasında, benzer ilgi alanlarına sahip çalışanlar iş birliği olanakları hakkında konuşma şansı yakalarlar. Şu anda hangi projeler üzerinde çalıştıklarını ve birbirlerinin*

deneyimlerini öğrendiklerini konuşuyorlar. Bu atölyeler bu alandaki uzmanlar tarafından öğretildiğinden, çalışanlar soru sormaya ve projeleriyle birlikte yaşadıkları sorunları tartışmaya başlar. Ayrıca, iyileştirme alanlarını da belirlerler.

Bu tür eğitim programları sırasında ortaya çıkan tartışmalardan üretilen birkaç ürünü şahsen biliyorum.

d)Bence bu programlar, kütüphanenin kampus topluluğu arasında olumlu algılanmasını geliştiriyor. Kütüphane programları, pazar sabahları tüm öğrencilere, fakültele ve personele gönderilen haftalık e-posta ile duyurulur. Böylece herkes bu ücretsiz programları kütüphanede öğrenebilir. Kütüphane'nin istatistiksel danışmanlık hizmeti, Kütüphanenin, araştırmacılardan gelen güçlü talebi fark etmesi üzerine başlatıldı.”

Şeklinde cevaplamıştır.

Cevaplar incelendiğinde, X, Z ve Q kütüphanelerinin inovasyon ve inovatif düşünme ile ilgili eğitimler düzenlediği görülmektedir. X kütüphanesinin bu eğitimleri daha çok yeni başlayan personel veya stajyerler için oryantasyon eğitimi şeklinde yaptığı gözlemlenmektedir. Bu eğitimlerin içerikleri inovasyon kavramı üzerine değil, mesleki oryantasyon şeklindedir. Z ve Q kütüphaneleri ise belirli periyotlarda inovatif düşünme ve üretim yeteneğini artırmaya yönelik eğitimler düzenlemektedir.

X, Z ve Q kütüphaneleri verdikleri cevaplarda, eğitimlerin yeterli düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Verilen cevaplar doğrultusunda, X, Z ve Q kütüphaneleri verilen eğitimlerin kütüphanelerine inovatif çıktıları olduğunu düşünmektedirler. Eğitimler sayesinde hem personelin yeni şeyleri nasıl kullanacağını öğrendiğini hem de yeni hizmetler üretilmesine zemin oluşturduğunu düşünmektedirler.

Çalışmaya katılan Y Kütüphanesi ise inovasyon ile ilgili herhangi bir eğitim düzenlenmediğini belirtmiştir.

6.4 Kütüphanelerde Son 5 Yıl İçerisindeki İnovatif Hizmetler, Ürünler ve Uygulamalar

Çalışmanın dördüncü sorusu olan “Son 5 yıl içerisinde, işinizi kolaylaştıran, kullanıcı memnuniyetini artıran ve genel anlamda da kütüphanenizin verimliliğine de katkı sağladığınızı düşündüğünüz, hizmet, ürün ve uygulamalar nelerdir?” sorusuna yanıtlar şu şekildedir.

X Kütüphanesi,

- *Kütüphane otomasyon sistemleri (katalog programı)*
  - *RFID güvenlik otomasyonu hizmeti*
  - *Online katalog tarama hizmeti*
  - *E-kaynaklara istenilen her yerden 7/24 erişim (uzaktan erişim)*
  - *Kütüphane sosyal medya hesapları ile güncel bilgiye erişim*
  - *Oryantasyon, Kullanıcı ve Birim içi Eğitimler*
  - *Ulusal ve uluslararası elektronik veri tabanları abonelikleri*
  - *Akademik Yayın Tarama ve Yayın Sağlama Hizmeti (TÜBESS-KİTS)*
  - *Kütüphaneler arası Ödünç ve Belge Sağlama Hizmeti (ILL)*
  - *Elektronik Belge Yönetimi (EBYS) Hizmeti*
  - *Grup çalışma Odası, Multimedya Odası ve Seminer Odası hizmeti (rezervasyon)*
  - *7/24 çalışma alanı hizmeti*
  - *Etkinlik Anons Hizmeti*
  - *TV Duyuru sistemi*
  - *Düzenlemiş olduğumuz sempozyumlar*
- şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, “Kütüphanenin temel yaklaşımı kütüphaneyi yalnızca bir araştırma alanı olarak değil aynı zamanda bir yaşam ve sosyal paylaşım alanı olarak değerlendirmektir. Sosyal Medya paylaşımları, kullanıcılarla birebir ya da gruplar halinde görüşmeler, eğitim formu ile talep üzerine birebir kullanıcı eğitimleri veya derste araştırma yöntemleri ve uygulama, kütüphane kullanımı, hizmet ve olanaklardan yararlanma vb. konularının anlatıldığı eğitimler. Kurumsal Akademik Arşiv Sistemi ve Open Access, (Mendeley, Dspace, Yazar ID Türleri : ORCID, Researcher ID, SırsiDynix BookMyne cep uygulaması, Kütüphanede aboneliği gerçekleştirilen ve Open Access Veri tabanları), Kullanıcı eğitim videoları, dizüstü bilgisayarların ödünç verilmesi.” şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, “Sorunun cevabının birinci soruda verildiğini belirtmiştir.” şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, “Kütüphanede birden fazla çalışan, son birkaç yıl içinde veri görselleştirme yazılımı olan Tableau'yu kullanmaya başladı ve ben onlardan biriyim.

İşim üzerinde çok olumlu bir etkisi oldu. Verimliliğimi çok arttırdı. Pahalı bir ürün ama günlük işler üzerinde büyük etkisi var. Veri satın alma programı kütüphane kullanıcıları arasında oldukça popüler olmuştur. Ayrıca, Scholarly Commons'da sunulan istatistiksel danışmanlık, araştırmacıları kütüphaneye çeker. Media Commons ve Idea Lab'daki ödünç verilebilir teknoloji, özellikle lisans öğrencileri arasında popüler olmuştur.” şeklinde cevaplamıştır.

Cevaplar incelendiğinde hizmetlerin çoğu teknolojik hizmetler olarak göze çarpmaktadır. Bunun yanında açık erişim hizmeti de son yıllarda gelişen inovatif kütüphane hizmetlerinden sayılabilir. Y kütüphanesinin son beş yılda daha çok, sosyal medya, kullanıcı eğitimleri, kurumsal arşiv ve açık erişim hizmetleri üzerine yoğunlaştığı gözlemlenebilmektedir. Z kütüphanesi ise araştırma hizmetleri, açık erişim ve yapay zeka hizmetlerine yoğunlaşmıştır. Q kütüphanesi ise son beş yılda teknolojik hizmetler üzerindeki inovatif gelişmelere ağırlık vermiş olarak gözükmektedir.

X kütüphanesi neredeyse bütün inovatif hizmetlerini son beş yıl içerisinde vermeye başlamış olarak gözükmektedir. Bu durum kütüphanenin inovatif bir gelişim içerisinde olduğunu gösterebilir.

6.5 Dünya Kütüphanelerindeki İnovatif Kütüphane Hizmetleri

Çalışmanın beşinci sorusu olan “*Ülkenizde veya dünyada takip ettiğiniz üniversite kütüphanelerinde bulunan ancak sizde bulunmayan inovatif kütüphane hizmetlerinden bahsedebilir misiniz?*” sorusuna cevaplar şu şekildedir.

X Kütüphanesi, “*Engelliler için olan hizmetler, Oyunlaştırma ve Sanal Kütüphaneler*” şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, “*Engelli kütüphane uygulamaları, 3D Printer Salonu, Sunum Odaları, Multimedya Stüdyosu, Oyun Köşesi (zeka oyunları - ör: satranç), kitap ödünç otomatu (Self Check), MakerLab alanları, QR kod kullanımı, kullanıcıların özellikle sınav dönemlerinde streslerini azaltması nedeni ile köpek, kuş, kedi gibi hayvanların ödünç verilmesi, bulut bilişim teknolojisine entegrasyon, öğrenme kaynakları ve hizmetlerini geliştirme politikaları, stratejileri ve eylem planlarının hazırlanması*” şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, “*Konferanslar, gerçekten değerli yeni şeyler bulduğunuz yerlerdir. Kütüphane dünyasının dışındaki yeniliklerin bile takip edilmesi açısından*

konferanslar önemlidir: bu şeylerin hizmetlerimizle nasıl birleştirilebileceği / entegre edilebileceği ve mevcut hizmetlere nasıl değer katabileceği.” şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, *“Blockchain (Blokzincir) teknolojisi, henüz erken aşamada olmasına rağmen, kütüphaneler dahil tüm organizasyonlar üzerinde güçlü bir etkiye sahip olacak. Bununla ilgili gelişmeleri yakından izlemek iyi bir fikirdir. Ayrıca, eğer başarılı olursa, yüksek öğretimin manzarasını değiştireceği için kütüphane profesyonellerinin dikkatini çeken açık erişim ders kitabı girişimleri. Veri yönetimi yakın gelecekte araştırmacıları etkileyecek diğer bir konudur.”* şeklinde cevaplamıştır.

Soruyla ilgili yanıtlar incelendiğinde, çalışmaya katılan X, Y, Z ve Q kütüphanelerinin hepsinin diğer kütüphanelerin kütüphane hizmetlerini takip ettiği bilgisine ulaşılmaktadır. Bu durum, üretilen bir inovatif kütüphane hizmetinin diğer kütüphanelere de katkı sağlayacağını kanıtlar niteliktedir.

Y kütüphanesinin sunmak istediği hizmetlerin fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu hizmetler incelendiğinde, bu hizmetlerin bazılarının X, Z ve Q kütüphanelerinde mevcut olduğu gözlemlenmektedir. Bu durum Y kütüphanesinin inovatif düşünce olarak üretken olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu hizmetlerin Y kütüphanesinde mevcut olmamasının bazı nedenleri olabilir. Bunların başında ekonomik imkanların olduğu düşünülmektedir.

Cevaplar incelendiğinde, X kütüphanesinin vermek istediği hizmetlerden olan engelli kütüphane uygulamalarını Y kütüphanesi de vermek istemektedir. X kütüphanesi ayrıca oyunlaştırma gibi farklı bir kütüphane hizmetini de vermek istemektedir.

Z kütüphanesi bu soruya hizmet adı vermek yerine uluslararası konferanslara katılmanın kütüphane hizmetleri üzerinde olumlu etkisi ve yeni kütüphane hizmetlerinin entegrasyonu üzerindeki olumlu etkisinden bahsetmiştir.

Q kütüphanesi ise bu soruya, blokzincir teknolojisi, açık erişim ders kitabı ve veri yönetimi gibi değerli inovatif hizmetler ile katkı sağlamıştır.

6.6 Genel Olarak Kütüphane Hizmetlerinde İnovasyon

Çalışmanın altıncı sorusu olan *“Kütüphane hizmetlerinde inovasyon konusu ile ilgili belirtmek istediğiniz bir şeyler var mıdır?”* sorusuna yanıtlar şu şekildedir.

X Kütüphanesi, “İnovasyon kavramı başka kavramlar ile zaman zaman karıştırılabiliyor. Bu nedenle bu konu hakkında ve yurt içi ve yurt dışı farklı inovatif çözümler hakkında bilinçlendirme seminerleri verilebilir.” şeklinde cevaplamıştır.

Y Kütüphanesi, “Kütüphane hizmetlerinde inovasyondan yararlanılması ile kullanıcı tarafından fark edilmeyen kaynakların ortaya çıkarılması sağlanırken, kullanıcıların kütüphanede sıkılmadan daha fazla zaman geçirmeleri ve kendilerini doğru ifade etmelerine olanak sunacaktır. Bu nedenle kullanıcı ihtiyaçlarını uygun kütüphane hizmetlerinin sunulması sırasındaki işleyişi kolaylaştıracak çözümlerin neler olabileceğine dair mini anketler faydalı olacaktır. Ayrıca yenilikçi kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi ve uygulamaların eksiksiz yerine getirilmesi için belli aralıklarla hazırlanmış hizmet içi eğitimler bu konuda kendini geliştirmek isteyen kütüphaneler için önem arz etmektedir. Erişilebilir, kullanışlı ve güncel bir web sayfası kaynakların etkin kullanımına yönelik bağlantılar ile kütüphane imkanları anlatılmalıdır. Bu web sayfasına mobil cihazlardan da rahatça erişim yapılabilmelidir.” şeklinde cevaplamıştır.

Z Kütüphanesi, “Yenilikler çok önemlidir ve müşterilerimizle(kullanıcılarımızla) alakalı olması gerekmektedir. Daha geniş bir bağlamda görülmelidir. Müşterilerimizi ve iş akışlarını bilmemiz gerekir.” şeklinde cevaplamıştır.

Q Kütüphanesi, “Kütüphanemiz, kullanıcılarımıza daha iyi hizmet verebilmek için mekanlarımızı yenilemeyi planlamaktadır. Esas olarak, ana kitap yığınlarımızın yaklaşık yarısı çıkarılacak ve yeni öğrenme alanları olarak yeniden inşa edilecektir. İstiflerimizin bu bölümünde yer alan basılı kaynaklarımızı yüksek yoğunluklu raf tesisimize taşıyacağız. Aynı yerde, öğrencilere öğrenme deneyimlerini zenginleştirecek alanlar ve hizmetler sunarken, disiplinler arasında iş birliğini teşvik edecek yeni bir binaya sahip olacağız. Bu binanın en son teknolojik ekipmanlarla donatılması öngörülmüyor.” şeklinde cevaplamıştır.

Son soru ile ilgili cevaplar incelendiğinde, X kütüphanesinin, inovasyon kavramı üzerinde durduğu gözlemlenmektedir. İnovasyon kavramının tam olarak anlaşılmadığını ve bunun ile ilgili seminerler verilebileceği belirtilmiştir.

Y kütüphanesi, kütüphane hizmetlerinin inovasyondan faydalanabilme yöntemlerinden bahsetmiştir. Mini anketlerin ve birim içi eğitimlerin bu konuda çok

faydalı olacağı da belirtilmiştir. Son olarak kütüphane imkanlarının web sayfası, mobil gibi ortamlardan tanıtımının yapılmasının da önemli olduğuna değinilmiştir.

Z kütüphanesi, yeniliklerin kullanıcılar ile ilgili olması gerektiği görüşünü bildirmiştir.

Son olarak Q kütüphanesi ise, mevcut binalarında değişikliğe gidilerek teknolojik ekipmanlarla donatılıp kullanıcılara inovatif hizmetler vermek istemektedirler. Kütüphane ayrıca kitap yığınlarından kurtulup yeni eğitim alanlarına yer açmak istemektedir. Bu durum da kütüphanelerin rolünün değiştiğini ya da kütüphanelere yeni roller eklendiğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnovasyon ile ilgili belki yüzlerce tanım yapılmıştır. Bu inovasyonun yoruma açık bir kavram olduğunu göstermektedir. İnovasyonun türlerinde de ortak bir fikir birliği oluşmamıştır. Herkes kendi düşüncesine ve alanına göre inovasyonu tanımlayıp türlerine ayırmıştır. İnovasyonun türleri olduğu gibi inovasyonu meydana getiren kaynakları da bulunmaktadır. Günümüzde ve gelecekte bu tanımlar geliştirilecek ve belki de yenileri eklenecektir. Çünkü artık insanlığın geleceğinin başarısı inovatif düşünceye bağlı olacaktır.

İnovasyon kavramı, günümüzde artık hayatın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzdendir ki hükümetler de politikasına inovasyon kavramını ve inovatif gelişmeleri eklemiş durumdadırlar. Hükümetlerin veya hükümete bağlı kurumların yaptığı çalışmalar incelendiğinde, inovasyona ve inovatif hizmetlerin teşvikine dair çalışmaların yapıldığı bilgisine ulaşılmaktadır. Hükümetler, ülkelerinin gelişimi ve küreselleşme için inovasyon kavramına verdikleri önemi günden güne arttırmaktadırlar. Bu kaniya hükümetlerin resmi bildirimleri incelendiğinde ulaşılabilmektedir. Hükümetlerin yanı sıra sivil toplum örgütlerinin de ülkemiz kütüphanecilik hizmetlerine ve kütüphanelerin inovatif düşüncelerine katkı sağladığı düşünülmektedir. Bu örgütlerin düzenlediği uluslararası ve yerel programlar ve yaptıkları çalışmalar ve toplantılar sayesinde ülkemiz kütüphanecilik hizmetlerinde inovasyon konusunun gelişimine katkı sağlandığı görülmektedir.

Günümüz kütüphaneleri incelendiğinde özellikle son yirmi yılda gerek hizmet gerekse mekân olarak oldukça gelişmiş durumdadırlar. Ayrıca ülkemizde, kütüphaneye bakış açısı da değişmektedir. Bu gelişimleri etkileyen unsurların başında dünyadaki inovatif gelişmeleri takip eden ve yeni fikirler üretme çabası içerisinde olan kütüphane personeli gelmektedir.

Türkiye ve dünya kütüphane hizmetleri incelendiğinde, dünyadaki kütüphane hizmet çeşitliliği göze çarpmaktadır. Günümüz kütüphaneleri çok değişik alanlarda, çok çeşitli inovatif kütüphanecilik hizmetleri vermektedir. Kütüphaneler, klasik kütüphane mantığından kopmuş, klasik kütüphane hizmetlerinin yanı sıra kullanıcılarına değişik olanaklar sunmaktadır.

Ülkemizden örnekler incelendiğinde, genel olarak hizmet çeşitliliği benzerlik göstermektedir. Kütüphane hizmetlerinde inovasyon alanı dünya kütüphanelerinde daha ileri seviyededir. Yine de ülkemizde de göze çarpan hizmet yenilikleri vardır. Çalışmaya dahil edilmeyen Türkiye vakıf üniversiteleri kütüphanelerinde dünya örneklerinde görülen kütüphanecilik hizmetleri görülebilir.

Bazı kütüphanelerde inovasyon olarak kabul edilen kütüphane hizmetleri, diğer kütüphanelerce klasik kütüphane hizmeti olarak geçmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere inovasyon kavramı gerek bireylerde gerek kurumlarda gerekse alan uzmanlarının perspektifinde farklı değerlendirilebilmektedir. Bu yüzden inovatif hizmetler de değişiklik gösterebilmektedir.

Ayrıca incelenen kurumların verdiği cevaplar doğrultusunda üniversite kütüphanelerinin bütçeleri de inovatif faaliyetlere etki ettiği söylenebilir. Çünkü çalışmaya katılan kütüphanelerin bazıları, kendi kütüphanesinde olmayan ancak olmasını istediği hizmetleri belirtmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere ya ekonomik imkanlar ya da yönetsel nedenlerden ötürü bu hizmetleri uygulayamamaktadırlar. Kütüphanelerin inovatif gelişmeleri takibinde bir problem olmadığı gözükmemektedir.

Kullanıcıların ve personelin ilgisi de kütüphane hizmetlerinde inovasyonun ve inovatif kütüphane hizmetlerinin kendi kütüphanelerine kazandırılmasında oldukça etkili olduğuna ulaşılmaktadır. Özellikle günümüz kütüphane kullanıcılarının bu denli ilgili olmasının nedenleri arasında Z kuşağında olmaları ve dijital yerli olmaları gösterilebilir. Kullanıcılar teknoloji ve inovasyon kavramları ile yetiştikleri için kütüphanelerinden inovatif hizmetler talep edebilmektedirler. Bu sayede arz talep ilişkisi sayesinde inovatif hizmetler kütüphanelere kazandırılabilir. Bu durum zaten inovasyonu meydana getiren kaynaklardan biri olarak sayılmaktadır.

Günümüz kütüphanelerinin hizmetleri artık sadece bilgi ihtiyacını karşılamak değildir. Kütüphaneler artık sosyal aktivitelerin olduğu, kullanıcılarının mesleki ihtiyaçlarının karşılandığı, moral-motivasyon gibi psikolojik misyonlar da üstlenen 21. Yüzyıl bilgi çağına yakışan yaşam alanları haline gelmiştir. Ve bu hizmetlerin hepsini son teknolojiyi kullanarak yapmaktadırlar. Gelişen teknolojinin en çok etkilediği kurumların başında kütüphaneler olacağı öngörülmektedir. Teknolojinin bu denli önemli olduğu kurumlar olan kütüphanelerde çalışan personelin de bu duruma ayak uydurması

gerekmektedir. Gerek kurum içi eğitimler ile gerekse kişisel gelişimlerini bu alanda geliştirmek kütüphanecilik için veya kütüphaneciler için olumlu yönde etkili olacaktır.

Cevaplar doğrultusunda hizmetler incelendiğinde, bazı hizmetler inovasyonun kütüphanecilik alanına yeni kazandırdığı hizmetler olarak dikkat çekmektedir. Bazı hizmetlerde ise var olan bir hizmetin geliştirilmesi üzerine inovasyon yapıldığı gözlemlenmektedir. Örneğin, video çekim stüdyosu, 3D yazıcı laboratuvarı gibi hizmetler daha önceden kütüphanelerde olmayan hizmetlerdir ve inovatif düşüncenin yeni ürünleridir. Yapay zekâ ile bilgilendirme, self-servis kütüphane (self-check) gibi hizmetler, kütüphanelerde var olan hizmetlerin inovatif düşünce sonucunda geliştirilmesi ile ortaya çıkan ürünlerdir.

İnovasyon konusu üzerine eğitimler ve çalışmalar yapıldığı takdirde yeni ve gelişmiş kütüphanecilik hizmetleri görmek kaçınılmaz olacaktır. Dünya vakıf üniversiteleri kütüphane hizmetleri incelendiğindeyse, inovatif düşüncelerle beslenmiş yeni kütüphanecilik hizmetleri hatta inovasyonun tanımına da uyan dışarıdan bakıldığında kütüphanecilik ile ilgili görünmeyen hizmetler olduğu görülmektedir. Ödünç hizmeti geliştirilerek yeni ödünç verilebilir kaynaklar ve materyallerin ödünç ve iadesi mümkün hale gelmiştir. Kütüphanenin sağladığı alanlar ile ilgili hizmetler incelendiğinde, yeni, inovatif fikirler sayesinde çekim stüdyoları, inovasyon tasarım ofisleri, mühendislik laboratuvarları gibi alan hizmetleri ön plana çıkmaktadır. Bu hizmetler dışarıdan bakıldığında kütüphaneci ve kütüphanenin ilgi alanına girmiyor olarak gözükülebilmektedir ancak günümüzde kütüphaneci ve kütüphanenin görevi ilgili olduğu alanda kullanıcılara bilgi sağlamanın yanı sıra mekânsal olarak imkanlar sağlamaktır. Kütüphaneler, ödünç verme ve kullandırma yöntemleriyle bir kaynak veya bir üründen bir adet sağlayıp, bu kaynağı veya ürünü veya imkânı hizmet verdiği kullanıcı kitlesine sunmakla görevli kurumlardır. Bu duruma göre bu hizmetlerin hepsi kütüphaneciyi ve kütüphaneleri ilgilendirmektedir.

Son olarak, ülkemizdeki kütüphane personeli için inovasyon ve kütüphane hizmetlerinde inovasyon gibi konular ile ilgili eğitimler verilmesi, ülkemizdeki kütüphane hizmetlerinde inovasyon ve inovatif düşünce alanlarını geliştireceği düşünülmektedir. Personel kendilerini bu alanda geliştirirse, bağlı oldukları kütüphaneler için yeni inovatif fikirler üretmesi kaçınılmaz olacaktır. Yapılan saha çalışmasından edinilen bilgilerin karşılaştırılması kesinlikle Türkiye-dünya kütüphanelerini kıyaslamak

amacıyla yapılmamıştır. Zaten yapılan karşılaştırmalar sonucu her kütüphaneye özgü hizmetlerin olduğu görülmektedir. Bu karşılaştırma, kütüphaneler için vizyon oluşturmak ve modelleme yapılabilmesi için katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Kaynakça

- Açık Erişim ve Açık Bilim Çalışmaları: Yüksek Öğretim Kurulu.* (2018, Ocak 26). Eylül 7, 2019 tarihinde Yüksek Öğretim Kurulu Web sitesi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/acik-erisim-ve-acik-bilim-calismalarina-baslandi.aspx> adresinden alındı
- Aksu, H. (2013). *Big Data ve Diğer Yeni Trendler*. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğin tarihçesi ve ilk kütüphaneler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*(16), 295.
- Anasayfa: National Library of Medicine* . (2019, Mayıs 22). National Library of Medicine Web sitesi: <https://www.nlm.nih.gov/> adresinden alındı
- Aydın, A. O. (2013). *Yapay Zekâ : Bütünleşik Bilişim Doğru*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Baser, E. (2019, Mayıs 10). *Dokuz Eylül Üniversitesi Erkin Başer Kullanıcı Bölümü*. Dokuz Eylül Üniversitesi Web sitesi: kisi.deu.edu.tr/userweb/erkin.baser/dewey.pdf adresinden alındı
- Baysal, J. (1992). *Kitap ve kütüphane tarihine giriş*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi*. (2019, Mayıs 20). Bezmîâlem Vakıf Üniversitesi Web Sitesi: <https://bezmialem.edu.tr> adresinden alındı
- Blokzincir Çalıştayı: Tübitak*. (2019, Eylül 5). Tübitak Bilgem Web Sitesi: <https://blokzincir.bilgem.tubitak.gov.tr/bz-calistay/blok-zincir.html> adresinden alındı
- Borgman, C. L. (2007). *Scholarship in the digital age : information, infrastructure and the internet*. Londra: The MIT Press.
- Bulut, C. (2018, Temmuz 26). *Bulut Bilişim: Endüstri40*. Eylül 20, 2019 tarihinde Endüstri40 Web sitesi: <https://www.endustri40.com/bulut-bilisim-cloud-computing-nedir/> adresinden alındı
- Cambridge Dictionary Online*. (2019, Nisan 29). Cambridge University Web sitesi: <https://dictionary.cambridge.org> adresinden alındı
- Cumbur, M. (1963). Türk Kütüphaneciliğinin tarihi kökenleri. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XII(3-4), 105.
- Çalışma Saatleri: MEF Üniversitesi Kütüphanesi*. (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Kütüphanesi Web sitesi: <http://library.mef.edu.tr/tr/calisma-saatleri> adresinden alındı

- Çiftçi, M., Tozlu, E., & Abdülkadir, A. (2014). Drucker Perspektifinde İnovasyonun İşletmelerin Gelişimi Üzerine Etkisi: Girişimci İşletme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 5(10), 76-85.
- Drucker, P. (2002, Ağustos). The Discipline of Innovation. *Harvard Business Review*, 5-7.
- Durna, U. (2002). *Yenilik yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon : Kalkınma ve rekabetin anahtarı*. Ankara: İnomer.
- Endüstri 4.0'dan Toplum 5.0'a: Endüstri 4.0*. (2019, Ağustos 27). Endüstri4.0 Web Sitesi: <https://www.endustri40.com/endustri-4-0dan-toplum-5-0a/> adresinden alındı
- Endüstri 4.0'ın yapısı*. (2019, Ağustos 22). Endüstri 4.0.com Web Sitesi: <https://www.endustri40.com/endustri-tarihine-kisa-bir-yolculuk/> adresinden alındı
- Ertürk, M. (2014). İnovasyon geliştirme stratejileri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 13(25).
- Erünsal, İ. (2019, Nisan 27). *İslam Ansiklopedisi*. İslam Ansiklopedisi Web sitesi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/hafiz-i-kutub> adresinden alındı
- Hakkımızda: Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu*. (2019, Eylül 15). Eylül 15, 2019 tarihinde Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu: <https://ankos.org.tr/tr/hakkimizda/> adresinden alındı
- Hakkımızda: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü*. (2019, Mayıs 20). Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü Web sitesi: <https://bezmialem.edu.tr/tr/Sayfalar/idari/kutuphane-ve-dokumantasyon-direktorlugu/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/tanitim.aspx> adresinden alındı
- Hakkımızda: Bilişim İnovasyon Derneği*. (2019, Eylül 15). Eylül 15, 2019 tarihinde Bilişim İnovasyon Derneği Web sitesi: <http://bilisiminovasyon.org.tr/> adresinden alındı
- Hakkımızda: Illinois Üniversitesi*. (2019, Mayıs 22). Illinois Üniversitesi Web sitesi: <https://illinois.edu/about/index.html> adresinden alındı
- Hakkımızda: Illinois Üniversitesi Kütüphaneleri*. (2019, Mayıs 22). Illinois Üniversitesi Kütüphaneleri Web sitesi: <https://www.library.illinois.edu/geninfo/> adresinden alındı
- Hakkında: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği*. (2019, Eylül 15). Eylül 15, 2019 tarihinde Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği: <https://unak.org.tr/hakkında/> adresinden alındı

- Hizmetler: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü.* (2019, Mayıs 20). Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü Web sitesi: <https://bezmialem.edu.tr/tr/Sayfalar/idari/kutuphane-ve-dokumantasyon-direktorlugu/ana-sayfa.aspx> adresinden alındı
- Hizmetler: Illinois Üniversitesi Grainger Mühendislik Kütüphanesi.* (2019, Nisan 4). Illinois Üniversitesi Grainger Mühendislik Kütüphanesi Web sitesi: <https://www.library.illinois.edu/enx/services/> adresinden alındı
- Hizmetler: Illinois Üniversitesi Media Commons.* (2019, Nisan 4). Illinois Üniversitesi Media Commons Web sitesi: <https://www.library.illinois.edu/mc/services/> adresinden alındı
- IFLA. (2004). *Halk kütüphanesi hizmeti : gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri.* (B. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, Pandora.
- IFLA/UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi.* (1994).
- İnovasyon Çeşitleri: Gelişen Beyin.* (2019, Nisan 15). Gelişen Beyin Web sitesi: <https://www.gelisenbeyin.net/inovasyon-cesitleri.html> adresinden alındı
- International Research and Innovation Strategy: UK Government.* (2019, Mayıs 14). Eylül 11, 2019 tarihinde UK Government Web sitesi: <https://www.gov.uk/government/publications/uk-international-research-and-innovation-strategy/international-research-and-innovation-strategy-webpage#a-global-hub-for-innovation-1> adresinden alındı
- Kandur, H. (2019). Dijital Gelecek ve Kütüphaneler. *Ankoslink 2019.* Antalya: Ankos Derneği.
- Kılıç, S. (2013). *İnovasyon ve İnovasyon Yönetimi.* Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Koleksiyonlar: MEF Üniversitesi Kütüphanesi.* (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Kütüphanesi Web sitesi: <http://library.mef.edu.tr/tr/koleksiyonlar> adresinden alındı
- Kurucu Vakıf Hakkında: MEF Üniversitesi.* (2019, Eylül 10). Mef Üniversitesi Web sitesi: <http://www.mef.edu.tr/tr/kurucu-vakif-hakkinda> adresinden alındı
- Küçükcan, B. (2015, Güz). Okul kütüphanelerinde mekân tasarımı. *Milli Eğitim Dergisi*(208), 222.
- Kütüphane Planı: MEF Üniversitesi Kütüphanesi.* (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Kütüphanesi Web sitesi: <http://library.mef.edu.tr/tr/kutuphane-plani> adresinden alındı
- Lerner, F. (2007). *Kütüphanelerin hikayesi : yazının icadından bilgisayar çağına.* İstanbul: Bileşim Yayıncılık.

- Library Locations: University of Helsinki.* (2019, Ağustos 25). University of Helsinki Web sitesi: <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library/library-locations> adresinden alındı
- Library of Congress .* (2019, 5 22). Library of Congress Classification Outline: <https://www.loc.gov/catdir/cpsol/lcco/> adresinden alındı
- Library: University of Helsinki.* (2019, Ağustos 25). University of Helsinki Web sitesi: <https://www.helsinki.fi/en/helsinki-university-library> adresinden alındı
- Luggat Çevrimiçi Sözlük.* (2019, Mayıs 20). Luggat Çevrimiçi Sözlüğü: <https://www.luggat.com> adresinden alındı
- Medya alanları: Illinois Üniversitesi Media Commons.* (2019, Nisan 5). Illinois Üniversitesi Media Commons Web sitesi: <https://www.library.illinois.edu/mc/studios/> adresinden alındı
- Merriam-Webster Online Dictionary.* (2019, Nisan 30). Merriam-Webster Online Dictionary Web sitesi: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/service> adresinden alındı
- Misyonumuz: MEF Üniversitesi Kütüphanesi.* (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Kütüphanesi Web sitesi: <http://library.mef.edu.tr/tr/misyonumuz> adresinden alındı
- Misyonumuz-Vizyonumuz: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi.* (2019, Mayıs 20). Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Web sitesi: <https://bezmialem.edu.tr/tr/Sayfalar/universitemiz/misyonumuz-vizyonumuz.aspx> adresinden alındı
- Misyonumuz-Vizyonumuz: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü.* (2019, Mayıs 20). Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Direktörlüğü Web sitesi: <https://bezmialem.edu.tr/tr/Sayfalar/idari/kutuphane-ve-dokumantasyon-direktorlugu/Hakk%C4%B1m%C4%B1zda/misyon-vizyon.aspx> adresinden alındı
- National Library of Medicine.* (2019, 5 24). National Library of Medicine Classification Web Site: <https://www.nlm.nih.gov/class/OutlineofNLMClassificationSchedule.html> adresinden alındı
- OECD ve Avrupa Birliği. (2005). *Oslo Kılavuzu: Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler*. Oslo: OECD ve Eurostat.
- ÖSYM. (2019, Mayıs 20). *Sınavlar: Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi*. Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi Web sitesi: <https://www.osym.gov.tr/TR,8793/sinavlar.html> adresinden alındı

- Özdoğan, O. (2017). *Endüstri 4.0 : Dördüncü Sanayi Devrimi ve Endüstriyel Dönüşümün Anahtarları*. İstanbul: Pusula 20 Teknoloji ve Yayıncılık.
- Picarra, M. (2015). Open Access in the UK. *PASTEUR4OA: Pasteur 4 Open Access*, (s. 1-2).
- Society 5.0: Hitachi*. (2019, Ağustos 26). Hitachi Web sitesi: https://www.hitachi.com/rev/archive/2017/r2017_06/trends/index.html adresinden alındı
- Sümbül, S., & Aydın, S. (2017). *Kütüphane kullanımı ve bilgiye erişim rehberi*. İstanbul: Beykoz Belediyesi.
- Şehsuvaroğlu, B. N. (1978). Tarihte ve bizde kütüphane. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, XXVII(1), 2.
- Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü*. (2019, Nisan 1). Türkiye Dil Kurumu Çevrimiçi Sözlüğü Web sitesi: <http://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- UGİDER Hakkında: Uluslararası Girişimcilik ve İnovasyon Derneği*. (2019, Eylül 15). Eylül 15, 2019 tarihinde Uluslararası Girişimcilik ve İnovasyon Derneği Web sitesi: <http://ugider.org/> adresinden alındı
- University: University of Helsinki*. (2019, Ağustos 25). University of Helsinki Web sitesi: <https://www.helsinki.fi/en/university> adresinden alındı
- Vizyon ve Misyonumuz: MEF Üniversitesi*. (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Web sitesi: <http://www.mef.edu.tr/tr/vizyon-ve-misyon> adresinden alındı
- Vizyonumuz: MEF Üniversitesi Kütüphanesi*. (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Kütüphanesi Web sitesi: <http://library.mef.edu.tr/tr/vizyonumuz> adresinden alındı
- Whitby, B. (2003). *Yapak Zekâ*. Oxford: Oneworld Publications.
- Yeşil, R. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (R. Y. Kıncal, Dü.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. (1985). *Eskiçağ Kütüphaneleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- YÖK. (2007). *Yükseköğretim Kurulu Vakıf Üniversiteleri Raporu*. Yükseköğretim Kurulu.
- YÖK. (2019, Mayıs 13). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi İstatistik Web sitesi: <https://istatistik.yok.gov.tr/> adresinden alındı

Yönergeler: MEF Üniversitesi Kütüphanesi. (2019, Eylül 10). MEF Üniversitesi Kütüphanesi Web sitesi: <http://library.mef.edu.tr/tr/yonergeler> adresinden alındı

Yüksek Öğretim Kanunu 2547 Madde: 3-d. (tarih yok).

